

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXI. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1891. November 5.

45. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Zsinat előtt.

(Folytatás.)

Mit eredményezne ez az elszakadás? Az együvé tartozó elemeknek szoros kötelékbe csatolását, teljes együttérzését, ugyanazon célokra való buzgó és közös működését, a mivel szemben most két ellenséges elemnek folytonos perpatvarát, új meg új összeütközését és az ezek nyomán támadt gyűlölködésnek a közönség minden rétegében való terjedését kell szomorúan szemlélünk. Eredményezné továbbá a jobb és gyorsabb központi igazgatást, mert ugyan miként is lehetne várni, hogy egy mindjárt millióra menendő népességü, s több, mint hatodfélszáz anyaegyházzat magába ölelő kerület kifogástalanul kormányoztassék? Emberi erőt felülhaladó munka ez, melynek nem felelhet meg, a ki e mellett még rendesen a legnépesebb gyülekezetnek lelkipásztora, s egyszersmind a legnagyobb kollégium állandó főfelügyelője. Teljes tisztelettel, s immár a kegyeletnek érzésével kell elismernünk, hogy a tiszántúli kerület imént elhúnyt püspöke mindaddig, míg ereje birta, lankadatlan buzgalommal, s önfeláldozó készséggel iparkodott megfelelni kötelességeinek, s nem ő volt az oka, ha rajta is bebizonyult, hogy emberi erőt meghaladó munka az, mi a jelenlegi szervezetü tiszántúli kerületben a püspök vállaira nehezedik.

Nem lehet tehát sokáig halogatni a kétfelé válás és külön alakulás előintézkedéseinek megtételét. A felső- és alsóvidéki egyházak érdekei egyiránt követelik azt, de megkívánja közvetve az egyetemes magyar ref. anyaszentegyház haladása is. A természeti viszonyok olyan kirívó különbséget teremtettek a két terület egyházai közt, mely felől akárki tisztában lehet, ha tudja, hogy a felső egyházmegyék legnépesebb egyházánál az alföldiekben harminchat népesebb van, nem csak,

hanem amaz után, mely nem éri el az 5000 lelket, népesség tekintetében a felvidéken olyanok következnek, melyek közül egyben a lakosok száma alig haladja meg a háromezeret, a többi meg azon is alúl marad; ellenben az alföldön számtalan egyház van, melyben 3000—5000 között váltakozik a ref. hivek száma. E különbséget egyébiránt legvilágosabban illusztrálja az a körülmény, hogy a preszbiteriumok szavazatainak tervezett szaporítása a felső megyékben tisztán annak az egyetlen egyháznak válnék előnyére, míg az alföldiekben 41 egyháznak, s ha annak az egynek körülbelül hárommal, ebből is kettővel főgimnáziuma következtében, szaporodnék szavazata, emezeknek viszont nem kevesebbel, mint 134-gyel.

A lapokban közlött tervek szerint, a beregi, máramaros-ugocsa, szathmári, felsőszabolcsi, nagybányai és nagykárolyi egyházmegyékből, s talán az érmellékinek egy részéből alakulna az új kerület, melynek számára Erdély is bizonyára minden nehézség nélkül átengedné a szilágy-szolnoki egyházmegyéből a Tasnád vidékén, s a dézsi egyházmegyéből a Szathmármegye területén fekvő egyházakat. Az új kerület ekképpen aztán körülbelül 350 anyaegyházban mintegy 220,000 lelket számlálna. Az alföldön elterjedő másik új kerületben, igaz, hogy csak 230 anyaegyház maradna, de még akkor is hetedfél-százezer egyháztag kormányzásának gondjai nehezednének az arra hivatottak vállaira.

Ezt így könnyü is volna keresztül vinni. Ám, nekem volna e tervhez még egy pótlásom, mely bonyolítja ugyan a dolgot, de egyáltalában nem teszi lehetetlenné. Csak egy pillantást vessen akárki a térképre, azonnal észreveszi, hogy mennyire kiszögellik a szilágy-szolnoki egyházmegye az erdélyi kerületből, Bereg pedig a tiszántúliból. A ki pedig ismeri a múltat, azt is tudhatja, hogy Szilágy-Szolnok csak hetven évvel ezelőtt csatoltatott az erdélyi kerülethez, s addig folyvást a tiszán-

túlihoz tartozott; a beregi egyházmegye viszont soha sem volt kibékülve azon különös helyzetével, mely szerint, noha a Tiszán innen fekszik, a tiszántúliakkal képez egy egészet. Nagyon indokoltnak tartom, hogy most is jobban szeretné, ha Sárospatakhoz, nem pedig Debrecenhez tartoznék, s földrajzi helyzetén és közlekedési viszonyain kívül ez az egyéni hajlandóság teszi előttem tetszetőssé, hogy tényleg a tiszáninneri kerülethez csatoltassék. A felsőtiszai kerület, aztán, kárpótlásul kapná az inkább keze-ügyében eső egész szilágyszolnoki egyházmegyét, mi valószínűleg megfelelne nem csak ez egyházmegye mindennemű viszonyának, hanem még az erdélyi kerület jól felfogott érdekeinek is. Ilyenformán aztán a tiszáninneri kerület 400 anyaegyházzal, s 275,000 lélekszámmal, a felsőtiszai 340 anyaegyházzal, s 235,000 lélekszámmal, az erdélyi 470 egyházzal és 300,000 lélekszámmal bírna.

De, bármiként is történjék a különválás, a Tisza felső vidékén levő egyházaknak ez létérdeke, az atyafiságos indulat, s testvéries egyetértés megszerzésének pedig egyetlen módja. Ne hatalmuk biztosítására törekedjenek hát az indítványozók, még reakciónárius intézkedések ajánlításával is, mert hiszen ezeknek éle annak idejében könnyen ellenük fordulhat. Hanem, igenis fáradozzanak a megzavart békességnek visszaszerzésén, mely nevüket nem efemer politikai, vagy személyi sikerekkel örökítené meg, hanem az anyaszentegyház jólétének és boldogságának fejlődésével.

Ha a jelzett különválás megtörténik, az új kerületeknek természetesen első dolguk gyanánt fog következni, a mit a mai tiszántúli kerületnek is régen meg kellett volna tennie, s meg kell akkor is, ha továbbra is mostani beosztásában marad. És ez az, hogy egyrésztől néhány kisebbszerű változtatáson kívül a kilencven anyaegyházból álló felsőszabolcsi egyházmegyének régóta és gyakorta emlegetett kettéválása végrehajtottassék, másrésztől pedig, a rengeteg terjedelmű, s 180,000 lelket számláló békés-bánáti egyházmegye elkülöníttessék a jelenlegi elnevezése által is önként adott két részre, csatoltatván ez alkalommal a csongrádi egyházak Békéshez s a csanádiak a Bánáthoz, vagy magyarul Bácsághoz.

Azt, azonban, nem tartom kellőleg indokoltnak, s végképpen nem vagyok meggyőződve annak a szükségére felől, hogy az oly nagy egyházak, mint Debrecen, Hódmezővásárhely, Budapest, stb.

külön egyházmegyékké tétessenek. Képtelenségnek tartom, ugyanis, hogy egyetlen egyházközség egyházmegyét képezzen, minek már fogalmában benne van, hogy csupán többnek a társulásából keletkezhetik. Szerintem, csakis jótékony hatásmű lehet akármelyik egyházra, ha kívülről is kap ösztönt a munkásságra és a rend ápolására. Hogy pedig miért adnánk ilyen furcsa kiváltságot egyiknek-másiknak, sehol sem láttam megírva, s fel is tűnik előttem, hogy legrégebb egyházi lapunk szerkesztősége, mely a gyülekezetek jogegyenlősége fölött oly éber figyelemmel őrökdi, ebbe kész volna belemenni. Én határozottan ellene vagyok, sőt ott is cél-, indok- és eredmény-nélkülinek látom, hol már tényleg megvan.

Miután a tiszántúli egyházkerület az említett módon jó példát adna a területi rendezkedésre, alig hiszem, hogy a dunántúlról nem is szólva, a tiszáninneri is ne utánozná, a mennyiben, tudniillik, ennek szükségét érezheti. Még 1886. tavaszán jelent meg a «Sárospataki Lapok»-ban egy cikk, mely figyelmébe ajánlá az érdekelteknek, hogy a tizenhat egyházban nyolcezer lélekkel bíró tornai egyházmegye az abauji és felsőborsodi egyházmegyékből egészítettessék ki, ha nem is velük egyenlővé, de legalább aránylagos területűvé és népességűvé. Persze, hogy agyonhallgatták, pedig mindenki belátta, hogy a cikk írójának tökéletes igazsága van. Ismét föl kellene hát venni az eljuttatott fonalat, hogy megszűnjék az az aránytalanság, mely szerint Torna oly kicsiny, ellenben Abaujnak 75, Alsózemplénnek 60 anyaegyháza van és Alsózemplénnek 45,000 re, Alsóborsodnak pedig 60,000-re megy a népessége.

Ám, e tekintetben a legszembetűnőbb aránytalanságok az erdélyi kerületben léteznek. Hogy milyen mérvűek, e lap olvasói előtt talán nem szükséges részleteznem, a jelen alkalommal pedig éppen mellőzhetem, mivel erről a tárgyról most csupán említést tettem, minthogy az egyházmegyék kikerekítése nem a zsinat, hanem a kerületek jogkörébe tartozik. De, mondanom se kell, hogy az erdélyi kerületnek szintén hivatásául tekintem, hogy törvénykönyvének a zsinat után újból végrehajtható revideálásával együttesen, erre is kiterjessze figyelmét, a minek szükségét egyéb-iránt nem én kezdem hangoztatni. Miképpen gondolnám ezt keresztülvihetőnek, egyebekkel együtt, majd a zsinat után, megkísérlem kifejteni. Most egyelőre annyit jegyzek meg, hogy hazarészünk

határain belül levő egyházmegyéinknek száma, a létező viszonyok tekintetbe vételével, nézetem szerint, tizenegyben, vagy tizenkettőben volna megállapítandó.

Ideje áttérnünk ama másik és csaknem oly nagy visszatetszéssel találkozott tiszántúli indítványra, mely éppen úgy, mint az előbbi, a kisebb egyházak ellen van intézve azzal a célzattal, hogy a tiszántúli kerületet a kerületi gyűlések jelenlegi többsége képviselje ezután is a konventen. Ez indítvány szerint ugyanis a konventi tagokat nem a preszbiteriumok választanák, hanem a kerületi közgyűlések. Talán, nem biztak a tiszántúli hatalmasok előbbi indítványuk elfogadásában s azért tartották szükségesnek, ezzel is előállni, hogy a veszett fejszének legalább a nyelét megnyerjék. És jobb is lett volna, egész erejüket ennek a keresztülvitelére fordítani, a sikernek nagyobb reménye kecsegtethette volna őket, mert ez sokkal inkább indokolható, sőt, mivel a benne nyilatkozó elv az egyházmegyék kerületi képviselőire is átvitelt terveztetik, bizonyos tekintetben határozottan áldásos. Annnyival inkább, mert a végeredményt tekintve, különben se okozna különbséget egyetlen más kerületben sem, csupán a jelenlegi természetellenes alakulásu tiszántúliban. Bizonyosságát szolgáltatta már ennek úgy a dunántúli és dunamelléki, mint a tiszáninneri kerület, melyek a zsinat után első ízben a közgyűlésen választották konventi képviselőiket, s csak azután adták át e jogot a preszbiteriumoknak. Ezek aztán éppen azokat választották meg, a kiket előbb a közgyűlés, a mint annak rendes viszonyok közt nem is szabad másképpen lenni, mert hisz' a közgyűlésen hiven kell visszatükröződnie azon kerület egyetemes hangulatának, felfogásának, nem pedig úgy, mint a Tiszán túl, hol a preszbiteriumok legfőbb mutatóban hagytak volna meg valakit a közgyűlés választottjai közül.

(Folyt. köv.)

Zoványi Jenő.

Az Igazgató-Tanács évi jelentése.

(Folytatás).

13. Az Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesülettel szemben fölmerült differenciák ez év folytán elenyésztek. Igazgató-Tanácsunk és az E. M. K. E. kiküldöttei, ápril 18-án közösen állapították meg a két testület által követendő eljárás módozatait s ezeket mindkét testület elfogadta. Megállapított az igazolás módja arra nézve, hogy az építésre kiadott tőke valósággal belett-e fektetve az épületbe; hogy a kölcsön adott tőke után esedékes és az E. M. K. E. által kifizetett kamat; átíratott-e a

kölcsönadó építkezési alap javára, hogy miképpen irandó a javadalmazott állomás javára az E. M. K. E. által 32 évre biztosított személyi járadéknak megfelelő tőke? Hogy az interkalaris személyi járadóságok kit illetnek? Megállapított továbbá, hogy az E. M. K. E. által segélyezett iskolákra az E. M. K. E. címtáblák, Igazgató-Tanácsunk közvetítésével, függesztessenek ki és végül, hogy az építésre fordított tőke kamatát, mindig azon év elejétől számítva fizesse az E. M. K. E. melyben a tőke kiadott, mert így a 32 éves tőkészerzés mindig az év elejétől fog kezdődni. Az egyházkerület pénztárában így fenmaradó felesleg kamat-részletek az előállítandó tőkéhez csatoltatnak s ha ez által 32 évnél hamarabb áll elő a szükséges tőke, az E. M. K. E. kamatfizetési kötelezettsége is hamarabb megszűnik.

E szerint, az előállítandó tőkéhez csatoltattak az alsó-tölki, csomafái és m.-csaholyi iskolák építésére 1889. II. felére kiadott 300—300 frt. tőkének 1889. első feléről benmaradt 75—75 frt. kamatja, összesen 22 frt. 50 kr.

Hasonlóképpen engedélyeztetett a borbereki tanítói fizetés alapja javára az 1889. és 1890. évi 50—50 frt. járadék tőkésítése; de az 1891. január 1. március 31-ig esedékes 12 frt. 50 kr. tőkésítése nem engedélyeztetett, mivel a borbereki tanító 1891. ápril havában foglalta el állomását. Egyébiránt, ez állomás javadalmazására, 1891. ápril 1-től kezdve, az illeték kiutaltatott.

Sajnálattal kell megemlékeznünk arról, hogy a megelőző években fölmerült körülmények miatt, a gyekei és pagoccai iskolák fölépítésére, tíz évre biztosított 150—150 frtot az E. M. K. E. igazgató-választmánya nem szolgáltatta ki éppen akkor, midőn ezen iskolák már készen állanak. Ez összegeket kiadta ugyan az igazgató-választmány a magyarókeréki és aranykúti ref. jellegű iskolákra s így felekezetünkre nézve kötelezettségét teljesítette; de sajnálkozásunkat még sem nyomhatjuk el, mert igen szűkös anyagi helyzetünk miatt, a két új iskola alig kezdheti meg működését.

A f. év ápril 8-án tartott közös értekezlet megállapodásait az E. M. K. E. igazgató-választmánya magáévá tévén, az esedékessé vált 1950 frt. 14 krt április 12-én átküldötte hatóságunkhoz, azon kijelentéssel, hogy a történendő igazolások után, a további összegeket készséggel bocsátja rendelkezésünkre.

Ily módon, a gyekei és pagoccai illetmények kivételével, rendben vagyunk s reméljük, hogy a békés egyetértést többé nem fogja zavarni semmi.

14. Az egymilliós lombárd-kölcsönt, miután a vásárolt papír-járadék kötvények árfolyama felemelkedett, lebonyolítottuk. Az összes tiszta haszon 10,694 frt. 25 krt lett. Ebből a főt. közgyűlés határozata értelmében, felerész, vagyis 5347 frt. 12½ kr. a Kolozsvártt felállítandó theol. fakultás alapba helyeztetett, 1500 frt. egyházközségeknek adatott építkezési költségei fedezésére, 1604 frt. 13 kr. az államsegélynek az egyházak és papok részére kiosztásával kapcsolatosan, a 3/. csatolt kimutató szerint, segélyezésül kiadott és 2243 frt. tartalék-alap létesítésére fordított.

15. Az 1890. évre egyházkerületünk részére kiutalt 1400 frt. államsegélyi összeg kiosztását az 4/. alatt mel-

lékelt kimutatás tünteti fel. A br. Baldácsi-alapítvány évi jövedelméből egyházak és egyházi hivatalnokok segélyezésére kijelölt egy negyed része, vagyis 500 frt. a múlt évben hozott egyhker. közgyűlési határozat értelmében lett kiadva.

Az államsegélyből rendszeres javadalmazások fedezésére mind nagyobb összeg vétetvén igénybe, az időleges szükségekre úgy egyházközségeinknek, mint papafainak mind kevesebb összeg juttatható, miért is helyén valónak látjuk, az ily időleges segélyre szoruló érdekelteteket figyelmeztetni arra, hogy első sorban az egyetemes konventhez folyamodjanak segélyért, mert a rendelkezés alatt álló alap csekély volta miatt, az oly nagy számu és magas összegü szükségét felmutató kérelmezők igen nagy részének a legjobb akarat mellett sem nyújtható segély.

16. Az egyházkerületi építkezési alapból megszávozott s a múlt évben tartott főt. közgyűlés jegyzőkönyvében felsorolt törlesztő kölcsönök közül, kiutaltott holtmarosi egyházközségünknek iskola építésre 2000 frt. Alsó-Ilosvának ugyanezen célra 300 frt, Kőrösfőnek iskola és papilak építésre 3000 frt, Sztánának papilak építésre 1500 frt, Kis-Esküllőnek templomjavításra 2400 frt, a feketei leányegháznak iskola és imaház építésre a 2400 frtból hátralékba volt összeg 1900 frt, Hadrévnék iskolaépítésre 500 frt, görgényi egyházmegyei építésre a hátralék 1506 frt. 8 kr. és szász-ujfalui egyházközségnek iskolaépítésre 200 frt. Általában véve, a megállapított tervzetben felsorolt egyházi építkezéseknek kivitele rendes folyamatban van. Ezen idő alatt 24 nagyobb egyházi építkezésről felterjesztett tervrajz és költségszámítás hagyatott helybe s engedélyeztetett az építés kivitele.

17. A Kolozsvártt felállítandó theol. fakultás alapállítását a 7/. alatt csatolt kimutatás tünteti fel.

Méltóztassék a főt. egyhker. közgyűlés a kibocsátott s Igazgató-Tanácsunkhoz még vissza nem juttatott alapító levél-ívek beküldésére ez év végét tüzni ki záros határidőül, az alapítványok aláírását és gyűjtését melegen ajánlva buzgó hiveink becses figyelmébe.

Ezen alapnak a helybeli belkirály-utcai házának zsindelelyel fedett tetőzete elavulván, a városi építészeti szabályzat tiltván ily éghető anyaggal való befedését, bádoggal vonatott be, melynek 985 frt. 88 kr. költsége súlyosan nehezedik ezen alapra.

18. Tűzkár ez idő alatt az átlagosnál nagyobb mérvben érte egyházközségeinket s különösen Ilyefalva községben sujtotta számosabb hivünket.

Az Első Magyar Általános bizt. társaság gyors és méltányos eljárásával mindig sietve nyújtott segélyt a biztosított kár-összeg készsége kiutalása által, sőt bár e részben szerződési kötelezettség nem terhelte, peteki egyházközségünk száraz villám által megrongált templomának kijavítása költségére 200 frt, mákói egyházközségünknek ugyancsak száraz villám által szenvedett károsodására tekintettel, 83 frt. 80 kr. összeget adományozott.

Ezen kívül, felső-torjai egyházközségünknek harminc frt, kovásznainak száz frt, szekely-kocsárdinak harminc frt,

alsó-csernátoninak 178 frt. és ilyefalvi egyházközségünknek 455 frt. 35 kr. összeget küldött meg.

Az 1890. évi egyházi csoportos tüzbiztosítások ki kötött 6%-kába 240 frt. 17 kr. összeget számolt be ezen biztosító intézet egyházkerületünk pénztárába, mely összeg, mint eddigelé, úgy ez úttal is, az általános papi özvegy-árvai gyámintézet alapjára utaltatott be.

19. A segédlelkészek szolgálati idejének beszámítására nézve, a papi állomások betöltésénél működő kijelölő bizottságok egyházi törvényeink 296. és 300. §-sainak, valamint a segédlelkészi intézményről szóló s az 1889. évi egyhker. közgyűlés 66. jk. sz. a. foglalt szabályzat VII. pontjának egymástól eltérő magyarázása folytán, különböző eljárást alkalmazván, addig is, a mig e részben a főt. egyhker. közgyűlés illetékes határozatát meghozná, Ig.-Tanácsunk körlevélileg utasította ahhoz alkalmazkodás végett az összes kijelölő bizottságokat, illetőleg elnökeit, hogy a törvényesen kibocsátott segédlelkészek szolgálatát a kijelölésnél rendes papi szolgálat gyanánt számitsák.

A papi állomások betöltésénél működő kijelölő bizottságoknak a fennidézett törvény és szabályzat pontjainak egymástól eltérő értelmezésére és eljárás alkalmazására az adott okot, hogy a főt. egyhker. közgyűlés a kérdéses szabályzatot a papnevelés, illetőleg, a papi vizsgálatok új rendjének szempontjából szövegezte s ehhez képest a VII pontban oly segédlelkészek kápláni szolgálatát mondotta ki rendes papi szolgálat gyanánt beszámítandónak, a kik a második papi vizsgálatot letették. E határozmány, illetőleg, kedvezmény azonban ma még nem alkalmazható, miután ez idő szerint egy segéd pap sincs egyházkerületünkben, a ki a második papi vizsgálatot letette volna, nem is lesz egészen 1892-dik évig, holott a szabályzat irányzata éppen a kápláni szolgálat általánosításának, illetve, a papnevelés tökéletesebbé tételének érdekében alkottatott. A papválasztási törvény is, bár egy más esetre nézve, de 300. §-nak második kikezdésében szintén papjelöltek javára éppen visszaható erőt is tulajdonit a minősítésre vonatkozó kedvezménynek. Miután a segédlelkészi intézmény 1889. évi szabályzatában a papi vizsgálatok új rendjének folyamatba indultáig átmeneti intézkedések nem foglaltattak, szükségesnek találtuk, a jogsérelmek megelőzése végett, ideiglenesen ezen intézkedést tenni.

Kérjük a főt. egyházkerületi közgyűlést, méltóztassék eljárásunkat helybehagyó tudomásul venni és az átmeneti intézkedést ily értelemben megállapítani.

20. Egy felmerült kérdéssel kapcsolatosan, utasítottuk egyházkerületünk pénztári hivatalát, hogy a központi javadalmat élvezett elhalt papok özvegyének a pap halálát követő Szent-György, avagy Szent-Mihály naptól azon év október 24-ig, illetőleg, következő év március 29-ig, egy félévi teljes és azután október 24-től, illetőleg, március 29-től a következő év október 24-ig, vagyis március 29-ig az illető javadalom hason felerészét adja ki az özvegy papnének, avagy árváinak.

Egyházi törvényeink III-dik rész negyedik fejezet 282. §-ban az özvegyi kegyjavadalom az elhunyt pap által élvezett összes javadalmaknak a halál után eső Szent-György, illetőleg, Szent-Mihály naptól a legköze-

lebbi Szent-Mihály, illetőleg, Szent-György napig terjedő félév alatti teljes és e végponttól számítva egy egész évig a papi javadalom felerészben való élvezetében áliapittatott meg.

A törvény félreérthetlennül kifejezett célja az, hogy a pap özvegyét és árváit egy egész évre eső javadalomban részesítse, a pap halálát követő Szent-György, avagy Szent-Mihály naptól kezdve egy félév alatt az egész és ezt követőleg egész év alatt, a papi fizetés hason felerészének kiadása által; azonban, mert még azon régmúlt időből hagyományul fentartva, midőn a papok Szent-György és Szent-Mihály napokon állomásokat változtattak, a félévi egész és egy évi fél fizetés kiadásának időpontjául Szent-György és Szent-Mihály napok jelöltettek meg, ezen időpontok pedig nem felelnek meg a polgári félévnek, miért is ha a javadalom kiszámításánál nem a polgári év vétetik alapul, hanem Szent-Mihály és Szent-György napja, lényeges különbség tűnik ki a pap elhalálózása idejének különböző volta szerint, vagy az özvegyre, vagy az egyházközségre nézve hátrányosan, avagy előnyösen.

Jóllehet a törvény idézett értelmét kivehetőnek tartjuk, mind a mellett az osztó igazság rovására minden sérelem megelőzése végett, kérjük a főt. egyházkerületi közgyűléstől ezen intézkedésünkhöz jóváhagyását.

21. A főt. egyhker. közgyűlés jóváhagyásának fentartásával tett intézkedésekről való jelentésünk előterjesztése során, mindenek előtt örömmel emeljük ki hiveinknek a papi és tanítói fizetések emelésére való nemes törekvésük és áldozatkészségük tapasztalt fokozódását, valamint azt, hogy egy pár új tanítói állomás szervezésével a népoktatást rendszeres fejlődése is némi újabb lendületet nyert.

a) Selyei egyházközségünk, elismeréssel vett buzgóság tanusítása mellett, a pap-tanítói állomást külön papi és tanítói állomásra változtatta, az újonnan szervezett énekvezér-tanítói fizetést kétszáz frt. becsértéket képviselő javadalomba állapítván meg, a kiállított díjlevél helybehagyatott.

b) Magyar-Kályáni egyházunk, a hivek áldozatkészségének hozzájárulásával, a pap-tanítói állomás helyett külön papi és tanítói állomást óhajtván szervezni, miután az énekvezér-tanítói állomást a papi fizetés fentartása mellett kétszáz frtot meghaladó javadalommal képes el látni, a szervezés elvileg megengedettett.

c) Pusztá-Kamarási egyházunk papi állomásának ideiglenesen a mócsi papi állomással való egyesítése megengedettett, a 466 frt. 89 kr. becsértékű fizetés megállapításával kiállított díjlevél helybehagyatott s az állomás betöltése végett az intézkedések megtétettek.

d) Az esztényi körlelkészi díjlevél a papi állomást illető tőkepénz egy részének kanonika porció vásárlására lett fordítása által történt változás bevezetése mellett módosítva, helybehagyatott.

e) Sajó-Udvarhelyi egyházközségünk papi állomásának a somkereki papi állomással egyesítése folytán, az egyesült egyházak papi díjlevele 580 frt. becsérték megállapításával; továbbá a sajó-udvarhelyi társ-egyházközségben 295 frt. becsértéket képviselő fizetéssel újan szervezett tanítói állomás díjlevele, helybehagyatott.

f) Magyar-Sülyei egyházközségünk a m.-herepeivel

egyesítettett, a papi fizetés 471 frt. 43 kr. becsértékben a m.-herepei lévitai fizetés 96 frt. 73 krról 243 frt. 19 kr. becsértékre emelésével megállapított s a kiállított díjlevelek helybehagyási záradékkal elláttattak.

g) A sáros-magyar-berkeszi egyház módosított papi díjlevele a fizetés becsértékének 887 frtról 921 frt. 40 krra lett emelése mellett helybehagyatott.

h) Magyar-Gyerőmonostori papi termény-kepenek készpénzzel való megváltása megengedettett s a papi fizetés becsértékének 616 frt. 81 krról 674 frt. 64 krra emelkedését feltüntető új díjlevél jóváhagyatott.

i) Hidalmási egyházközségünk papi díjlevele, a fizetés becsértékének 534 frt. 90 krról 584 frt. 34 krra emelkedését kitüntetve, megerősítettett.

j) Magyar-Köblösi egyházközségünk papi fizetésének 298 frt. 55 krról 382 frt. 76 krra emelkedését feltüntető módosított díjlevelével helybehagyatott s az állomás betöltése engedélyezettett, tekintettel arra, hogy a külbirtokosok hozzájárulásával a fizetés 400 frtra fog fölemelkedni, valamint hiveinknek idegen nemzetiségbe beolvadással fenyegetett helyzetükre.

k) Vervölgyi egyházközségünk papi fakepének évi 30 frt. becsértékről 50 frtra emelése mellett ezer frt. központi tőke kamatjával való megváltása oly módon engedtetett meg, hogy a kepeváltó tőke tizenöt év alatt a közbirtokosság által fizetendő évi ötven frt. kamataival együtt tőkésítettik a kepeváltó tőke visszahelyezése végett.

(Vége köv.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1891. október 31.

A délelőtt s folytatva délután tartott ülésen felváltva elnökölt főtiszt. Szász Domokos püspök és dr. Kolosvári Sándor, elnökhelyettes, s váltakozva jelen voltak Szász Gerő, Székely János, Domokos Antal, Parádi Kálmán, dr. Sárkány Lajos, dr. Török István, Deák József, Szász Béla, Bodor Antal, titkár.

Az időközben elnöki úton ellátott és bejelentett ügyek jóváhagyása után, a kinevezett bizottság, a gyűlés színén, fölbontotta és összeszámította az egyházkerületi tanároktól zsinati két rendes és egy pótképviselőjükre adott és az illető előljárásioktól összegyűjtött és be küldött szavazatokat. Az összeszámítás eredményéhez képest, a beérkezett 67 szavazatból rendes tagokkint kijelentettek Váró Ferenc 51, Bedőházi János 37 és póttagkint Berényi János 35 szavazattal. (Kaptak még: dr. Kovács Ödön, dr. Török István, Dósa Dénes, Bihari Sándor, Berényi János, Szabó Sámuel a rendes és dr. Török István, Dósa Dénes, Konc József, Bihari Sándor, Váró Ferenc, Bod Károly, dr. Kovács Ödön, Szabó Sámuel, Bedőházi János a póttagságra több-kevesebb szavazatot, két tanár pedig, kuriozumkint legyen ez is megemlítve, saját magára szavazott.) Az így megejtett választásról a konventi elnökség, a megválasztottak és az előljárásiok értesítettnek, ez utóbbiaknak az is tudomásukra juttatattván, hogy a zsinati tanár-képviselők napi-dijait és útiköltségeit a kollegiumok 1890. évi költségvetéseik arányában fogják majd utólag az előlegező közpénztárnak visszatéríteni.

A Székely-Mikó-kollegium előjárósága jelenti, hogy a kollégium épülő szárnya immár fedél alá vétetett, de a rendelkezésre állt fedezet, a város által adott 50,000 frttal együtt, fogyatékán van és így az e. konvent útján kért 32,000 frtnyi államsegélyre égető szükség van, részint a már végzett, részint a további munkák költségeinek fedezésére. Az Ig.-Tanács, annak idején, fölterjesztette ugyan az államsegély iránt az utolsó percben beérkezett folyamodványt s az egyetemes konvent ajánlattal tette át a közoktatásügyi miniszter urhoz, de a collegium előjárósága ig. tanácsí engedély nélkül kezdett az építéshez, a közoktatásügyi miniszter pedig a folyamodványra ez ideig választ nem adott. Hatóságunk tehát, fölkéri ugyan főt. püspök afiát, hogy az egyetemes konvent ülészakára útaztatában a közoktatásügyi miniszter urnál sürgesse meg az ügy lehető kedvező elintézését, megjegyzi azonban, hogy az építésben netalán bekövetkező fennakadás iránti felelősség az előjáróságot fogja illetni.

A segély-kölcsön-alap szigorló bizottsága, tekintettel arra a körülményre, hogy az illető pénzügyi törvény a jövedelmi adó kedvezményes számítását az egyházi jótékony «közalapok» számára biztosítja, indítványozza, hogy a segély-kölcsönökrül kiállítandó kötelezvények szövegében a kölcsönző alap «Erdélyi ev. ref. közalap» néven neveztessek (megkülönböztetve az «országos közalap»-tól, valamint az «egyházkerületi házi pénztár»-tól). Az Ig.-Tanács elfogadja a bizottság javaslatát, elrendeli az ily értelemben szövegezendő kötelezvény-lapok kinyomatását, mi pedig figyelmeztetjük hivatalos aait. a jelzett elnevezések iránti megállapodásra.

A szamosfalvi üresen álló és az Ig.-Tanács kinevezése alá tartozó pap-tanítói állomásra, a beérkezett négy pályázati kérvény, illetőleg, főt. püspök aa. előterjesztése alapján, Tövisi Pál, csomafáji pap aa. neveztetik ki, ezúttal ideiglenesen, a felekezeti iskola körében s a buzgó működés mezején szerzendő érdemeitől tétetvén állandósítása függővé. E kinevezés a m. kir. igazságügy-miniszter urnak is bejelentetik, azzal a kéréssel, hogy az eddigi gyakorlathoz képest, Tövisi Pál aát. bizza meg a kolozsvári állami javító-intézetben a ref. papi és tanítói teendők végzésével, a megállapított 300 frtnyi évi jutalom kiszolgáltatása mellett.

A n.-sajói h. esperes jelenti, hogy özv. Sombory Jánosné, gróf Toldi Rozália, végrendeletében a sófalvi egyházközségnek ezer frtot hagyományozott; továbbá, a besztercei egyházközségnek egy négyszáz firtos követelését, mely összeg az adós, Dénes Mihály, halála után lesz kifizetendő; hasonlóképpen gróf Thorockay Amália halála után Maurer Róza által fizetendő a kolozsvári collegiumnak kétezer frt; Maurer Róza végrendelet nélkül bekövetkező halála esetén és két utó-örökös elhalálozásával szegény protestánsok segély-alapja lesz a hagyatékából létesítendő; gróf Toldi Amália halála után fizetendő a m.-solymosi papi javadalom alapjához kétszáz frt. s végül, Sófálván alapítandó takarékmagtárra ezer liter-véka kukoricát rendel s mindez intézkedéseket magában foglaló végrendelet, illetőleg, a hagyaték tárgyalására f. évi november ötödike van kitűzve. Az Igazg.-Tanács az egyházi érdekek képviselőjéül, a tárgyalás alkalmára, nt. h. esperes aát nevezi ki.

A barátosi templom-építésnél az eredeti tervtől némi szükséges eltérés történnén, a változtatás, műszaki előadó aa. jelentése értelmében, jóváhagyatott.

(Vége következik.)

E—n.

Egyházkerületünk 1891. évi közgyűlése.

(V. ülés szeptember 29. d. e.)

(Vége.)

A jegyzőkönyv hitelesítése után, a szavazatszedő bizottság elnöke bejelenti, hogy a nagy-sajói egyházmegegyébe algondnokká Havas Gyula, a kolozsvári kollégium algondnokává Schilling Rudolf, nagy-enyedi theol. tanárrá Józsa Zsigmond, ugyanoda mennyiségtan-rajzológeometriai tanárrá Fogarasi Béla választattak meg.

Az Igazgató-Tanács évi jelentéséről való véleményes előterjesztés az erre kiküldött bizottság részéről előadatik, s egyhangulag tudomásul vétetik, egyszersmind az Igazgató-Tanácsnak sikeres működéséért teljes elismerés szavaztatik. Kimondatik egyuttal, hogy az évi jelentések jövőre a közgyűlés kezdetét egy héttel megelőzőleg küldendők szét a tagokhoz.

Az egyházkerületi pénztár megvizsgálására, az 1892. évi költségvetés felülvizsgálására, s a királyhágóntúli egyházkerületek jegyzőkönyveinek átvizsgálására kiküldött bizottságok jelentései felolvastatván, helyeslőleg, s megnyugvással tudomásul vétettek.

Tárgysorozat rendjén, a sérelmi bizottság előterjesztései következnén, először is előadatik a kolozsvári papválasztás ellen beadott fölebbezések ügye. A sérelmi bizottság határozati javaslata a következő: Eltekintve, hogy egyházkerületi közgyűlésünknek a választások elbírálása feladata nem lehet, tekintettel arra, hogy a választás megkezdése előtt a választó-bizottság elnöke felszólította a választókat, hogy ha valakinek valami kifogása, vagy panasza lenne, adja elő, azonban ezen alkalommal sem az eljárás, sem a személyek ellen kifogást nem emelt senki, sőt a panaszlók az általuk jogtalanak jelzett alapon szavazási jogukkal éltek, s csak a választás bevégeztével jelentett felebbezést Sándor József, a nélkül, hogy fölebbezése okát részletezte, s ez által alkalmat adott volna a választó bizottságnak, hogy a panasz tárgyát elbírálja, akár ha hatáskörét meghaladónak találja, azt a fegyelmi bírósághoz utasithassa: a kerületi közgyűlés a választás ellen beadott fölebbezéseket visszaútasítja, s illetőleg, az Igazgató-Tanács végzését helybehagyja.

A tárgyalás folyamán először is Sándor József emelt szót, a maga szempontjából ismertetvén a papválasztás főbb mozzanatait, reflektálván egyuttal a bizottság javaslatának indoklására is. Azután, dr. Kolozsvári Sándor személyes kérdésében szólalt föl, rektifikálván az előtte szólnak állításait.

Az összes ügyiratok felolvastatván, Mezei Albert tartott beszédet, mely zajos hatást idézett elő és mély benyomást tett a gyűlés hangulatára. A szellemtől színporkázó, érvekben gazdag beszéd eldöntötte a vita sorát. Bő kivonatát közöljük a következőkben:

Mezei Albert: Sándor J. tagtársunk azon előadására akarok először felelni, hogy e kérdés túlhaladva nin-

csen. Igaz, hogy valamely törvény visszaható erővel nem bír, és ha ezt tegnap konkrét eset nélkül határoztuk volna el, nem lehetne alkalmazni. Tény azonban, hogy az Ig.-Tanács jelentést tett, hogy ilyen és ilyen nehézségek jönnek elő a miatt, hogy a 325-ik szakasz nem kimerítő és bejelenti, hogy miként járt el és az ő eljárását törvényerőre emelni kívánta; ebben benne rejlik a multivaló jóváhagyás. Azt hiszem, hogy a közgyűlés, mely tegnap úgy határozott, hogy az Ig.-Tanács ezen eljárását annak ily úton való értelmezését jóváhagyta, jövőre pedig követendőnek határozta: egy a multban annak megfelelőleg történt esetet nem fog megsemmisíteni. Én tehát azt hiszem, hogy a sikernek kevés reményével lehet a választás ellen oly közgyűlés előtt beszélni, a mely e felett már határozott. Mindenesetre, tisztelem a protestáns erélyt és bátorságot, a melylyel, ily határozattal szemben is, álláspontját védi, mert megtörténhetik, hogy ez erélyt oly álláspont mellett fejt ki, melyet a közgyűlés helyesel. Igaz, hogy nagyon nehéz e kérdésnek eldöntése törvényes szempontból és a legelső felszólalásából is látszik, hogy a törvény hiányosságát akkor látta, mielőtt a választás meg nem kezdett és mindenféleképpen megpróbálta, hogy miként lehet az ügyet összekészálni, mert az készülést annyiban, hogy megakarták akadályozni azt, hogy törvényesen el lehessen járni (Derűtség).

A dolog úgy áll, hogy felelősségnél e kérdés felülbírálata valószínű törvényes intézkedés ily helyzetre nézve nem áll a törvénykönyvben. De az Ig.-Tanácshoz tétetvén az ügy, az Ig.-Tanács, én szerintem, jogosan ment bele, mert nem mondta, hogy helybehagyja, hanem azt mondta, hogy a főbebeszést visszautasítja. Nem tudom egészen egyházi szempontból, de civilis szempontból megszoktuk, hogy mikor a főbebeszést visszautasítják, az azt teszi, hogy érdemre nem tárgyalják és éppen az Igazgató-Tanács jöllehet érdemleges indokot hozott fel, de azt mondta, hogy visszautasítja. Már most, hogy ha mi érdemlegesen tárgyaljuk is, arról teljesen meg vagyok győződve, hogy a közgyűlés se mint bíróság, se főbebeszés folytán, semmi tekintetben ily papválasztási kérdés felett nem bíraskodhatik. Igen is, bíraskodhatik a felett, hogy azok, kikre a papválasztás bizva volt, helyesen jártak-e el, azokat felelősségre vonhatja, de azért a papválasztás érvényben marad. A törvényben ez tisztán közigazgatási ügy. Hogy mindjárt erre nézve meg ne cáfoljanak, igaz, hogy a 336-ik szakaszban az van, hogy ha a bizottság tisztába nem hozhatja az ellentéteket, átteszi az egyházmegyei bírósághoz; ez át van véve a magyarországi papválasztási törvényből. Ily bíróság nincsen is, de a 87-iki határozat ezt megváltoztatta és közigazgatási ügynek jelentette ki. Tehát, ez az egy kifejezés se ártalmazhatja a dolgot, hogy ne legyen közigazgatási. De most én is egy dilemmát mondom. Akár közigazgatási úton bírálható el az Igazg.-Tanács határozata, akár bírósági úton: e tekintetben nincs főbebeszésnek helye, csak az esperes és gondnok semmisíti meg a választást és ezzel vége. Ha a fokozatos főbebeszés tudatában volt a törvénynek, én is hivatkozom arra, hogy az egyházkerületi közgyűlés egy évben egyszer történik és másutt, a hol egy pap van, ha mi ezt precedensnek tesszük és

papválasztási kérdésekbe belemegyünk, mihelyt egy elégedetlen egyháztagnak lesz, éveken át soha se lesz nyugalmunk. Tehát, ezért is állítom, hogy ez törvény szerint ide nem tartozhatik. És ezért nem is akarnék úgy szólani a dolog érdeméhez, hogy belevonjam magát a dolog lefolyását, a bizottságok előadását, ez nem kívánatos, miután mind a két fél előadta. Egymás előadását meg erősítették.

Sándor József: Hitelesen csak én adtam elő, a másik fél nem.

Mezei A.: Kérem, méltóztassék megengedni, én azt hiszem, elég udvarias vagyok, mikor a felszólalásomból méltóztatik látni, hogy ellene beszélek, illetve, a választás jóváhagyása mellett; s mégis az ellenfél előadását éppen olyan hitelesnek fogadtam el, mint a Kolozsváriét.

Tehát, mondom, nem kívánom, hogy a főnneमितtek előadassanak. Tényállás csak az, hogy a törvényben nem volt arra szabályozás, hogy kik bírnak itt papválasztási joggal. Én úgy tudom, illetve, tényleg állítom, hogy a régi papválasztási szabályok szerint választottak képviselőket; ez is jó volt, de most el van törölve. Mindenesetre a régi szabályok szerint, a melyet joguk volt fejtartani, mert e tekintetben a zsinati törvény nem nagy haladás, papválasztók választottak.

Sándor József: Ez zavaros dolog itt.

Mezei A.: Tudom én, hogy zavaros dolog. Mindenesetre az a preszbiterium eleget tett annak, vagy legalább igyekezett eleget tenni, hogy nagyobb megnyugvást szerezzen, mintha csak a képviselő-testület választana; mert utoljára is a tény így van. Elfogadom, hogy az egyik kerület óvást tett, de utólagosan mégis csak választott; a preszbiteriumban óvást tettek, de azért mégis belementek a választásba; tény, hogy a többség választott, ha a kisebbség választ, mindenesetre meggondolom a dolgot; ha látnám, hogy felelősségnél a kolozsvári egyházközség többsége írta volna alá, nó, akkor csakugyan valami újat-módot talált volna az Igazg.-Tanács, hogy ne erőszakoljon oly papot, kit a többség nem akar. De, minthogy látjuk, hogy azon az alapon, melyet a törvény szellemében státuál a preszbiterium, választott a többség, de a kisebbség is belenyűgödött, néhány kivételével...

Sándor József: Nem volt reá szükség, hogy többet gyűjtsék.

Mezei A. Ily esetben mégis csak szükséges. Én azt hiszem, tisztelt képviselő úr, hogy sokkal helyesebben, jobban tesz a képviselő úr is, ha, miután már az egyházközséget belevitte a kérdésbe, s a közgyűlés többsége is döntött, nem forcirozza a dolgot, a mire a sikernek alig van reménye, hanem azt a buzgóságot tartsa fenn oly ügyre, melyben sokat tehet és használhat a mivelődésnek, ebbe pedig nyugodjék bele, valamint belenyűgödtem a magam részéről én is. Azonban, a közgyűlést kérem, hogy fogadja el a sérelmi bizottság véleményét és a főbebeszést utasítsa vissza. (Éljenezés és helyeslés.)

Nagy Sámuelnek és Váró Ferencnek a választás helybehagyását pártoló alapos felszólalásaik után még Sándor József élt a zárszó jogával. Végül pedig az elnöklő főgondnok szólott ekképpen:

Engedjék meg nekem, hogy én is csak az illeté-

kesség szempontjából szóljak. Meggyőződésem, hogy más testületekkel és viszonyokkal mérve össze a kérdést, kétségtelen, hogy illetékességünkbe nem tartozik. Ha a vármegye példáját vesszük, vagy az államét, semmiféle bíráskodás se jön a közgyűlés testülete elé, legyen az bármiféle, és itt se jöhet. És igen helyesen volt felhozva az, hogy ha behozzuk a papválasztási kérdéseket, itt ülhetünk hetekig. Legnagyobb tárgyilagossággal bírálva is a kérdést, méltóztatnak-e hinni, hogy hozhatunk ítéletet ily kérdésben itt, hol kétszáz is ülhetnek? Ez nem lehet és éppen az egyházi élet nyugalmaért kívánatos nem is volna. Megvannak a fórumok: egyházmegye, Igazgató-Tanács, bíráskodási esetekben a konventig fel. Legfelsőbb fórum nem a közgyűlés, mint a vármegyénél sem a vármegye közgyűlése. Épp azért, részemről, ki az Igazgató-Tanács végzése alkalmával elnököltem is, teljes meggyőződésem, hogy illetékesen határozott az Igazgató-Tanács és illetéktelen volna a közgyűlés határozata. Hogy mégis ide ne kerüljön, elérni nem lehet, mert, ha beadatik, vissza nem utasíthatjuk hivatalból, annál kevésbé, ha az iratot a közgyűlés folyamán adják be. Ezek elmondása, után tisztelettel kérem a közgyűlés tagjait, méltóztatassanak azok, a kik a bizottsági javaslat értelmében a főlebbezéseket elutasítják, illetőleg, az Igazgató-Tanács végzését jóváhagyják, álljanak fel.

Alig pár tag kivételével, az egész gyűlés feláll.

A közgyűlés tárgysorozata ezzel kimerítettvén, elnök az ülést tíz percre felfüggeszti. Szünet után a folyó ülés jegyzőkönyve felolvastatván, hitelesített.

Ekkor az elnök szép beszéddel bezárván a közgyűlés tanácskozásait, püspök aa. megragadta az alkalmat, hogy lelkes szavakkal áldozék az elnök nagy érdemeinek, melyek kívánatossá teszik, hogy anyaszent-egyházunk javára sokáig éljen.

Különfélék.

== **Az Igazgató-Tanácsnak október 31-én** tartott ülésében bontattak fel és vétettek számba a kollégiumoktól a tanárok részéről zsinati képviselőjükre beérkezett szavazatok. A sokféle megosztott szavazatokból általános többséget nyert rendes tagul Váró Ferenc, a n.-enyedi és Bedőházi János, a m.-vásárhelyi, póttagul megválasztott Berényi János, a zilahi kollégiumtól. Legyen áldás munkájukon!

== **Tüdős István, segéd-lelkész** és a kolozsvári egyetemen bölcsészet-hallgató, Sárospatakon letette a theol. magán-tanári vizsgát, a melyre benyújtott és elfogadott tanulmányát «Zwingli, mint dogmatikus», a szabályok értelmében, most ki kell nyomatnia. Ám, ezeknél a mi fiatal barátainknál, kikben a jövő idők nagy papjait és tanárait szeretjük látni, több a törekvés, a jóakarát és a talentum a szellemiek után való törekvésben, mint az anyagi javak. Tüdős barátunk is e hajóban uszik. Ahhoz, hogy valaki könyvet nyomasson ki, sok pénz kell. Hogy, hiszszük, érdekes, derék tanulmányát kinyomathassa, az előfizetésre való felhívás háládatlan útjára kellett lépnie. Nyolckilenc íves kötetét 75 kr-ért bárkinek megküldi a jövő január végéig. A pénz címére, **Legénye-Mihályiba** küldendő (Zemplénmegyébe). Mi pedig egész bizodalommal kérjük fel paptársainkat, a theol. fakultás növendékeit és egyáltalában az érdeklődőket, hogy e tehetséges, derék fiatal embert e csekélyke áldozattal segítsék meg szép célja elérésében.

== **Örömmel vesszük tudásul**, hogy a zilahi kollégium meginnepelte a reformáció napját, melyen a tanuló

ifjuság előtt Kerekes Endre, vallásánár, tartott emlékbeszédet. Szép kötelességet teljesített; mert oly magvetés ez, mely teremni fog hatvan és százannyit az ifjuság szívében és ez dicsősége lesz és megnyugvása e szépen fejlődő intézetünknek.

== **Fogarasi egyházunkban okt. 25-én** avatták fel az újonnan felépült iskolát, melynek története visszanyúl az 1600-as évekbe, és a melynél nagyobb alapítványokat tettek Rákóczi, Apafi fejedelmek, Bethlen Kata, Teleki Józsefné, és többen ama dicsők közül, kiknek porai rég elvegyültek e haza szent földében, de emléküket őrzi a hálás kegyelet. A felavatás innepélye, igen helyesen, a templomban folyt le, hol Balla Károly, második pap tartott beszédet, majd folytatást nyert az iskola helyiségében, hol Páncél Károly, első pap olvasta fel az iskola történetét, melyet buzgó könyörgéssel fejezett be. A századok szelleme lengjen a szép iskola felett, és hassa át az intézők és tanítók lelkét, hogy ott ama vidéken nyerjen erősülést a magyar faj, s visszatérjenek a fejedelmi korszak sugaras napjai és felejthetetlen dicsősége.

== **A mai villanyos korszakban** mindennapi dolog, hogy a földgömb tulsó feléről huszonnégy órán belül tudomást szerezhettünk a chilei forradalomról, Balmaceda visselt dolgairól, sőt arról is, hogy milyen az időjárás. Nálunk nem ilyen sietős a dolog. Minek is? Hiszen, a jövő század kutatói, ha ugyan érdekelni fogja őket, utána járhatnak, hogy p. o. az erdő-szentgyörgy-havadtói egyesült egyház ürességben levő papi állomására ne egyven en folyamodtak, ezek közül szeptember 24-én kandidáltak Szalma Lajost, Kis Albertet, Rákosi Györgyöt, Vinci Domokost, Nagy Józsefet, és ifj. Muzsnai Pált; próba-szónoklatukat meg is tartották, valószínűleg csak a választás van hátra. Ezeket mi megtudtuk november 2-án. A választásról is fog érkezni hír bizonyosan, majd újsztendő körül. Valóban, büszke lehet a század, hogy ilyen nagy érdeklődést tudott fölkelteni ama hódolatban, melylyel a nyilvánosságnak tartozunk.

== **Hálás köszönet.** Egyházam tagjai és a magam nevében, hálás köszönetemnek adok kifejezést mélt. Béli Tivadarné öngagságával szemben, ki vallásos buzgóságától indítva, finom kelméből, saját kezűleg díszesen kivarrott, rojtozott úrasztali terítőt ajándékozott, mely templomunk fölszentelése alkalmával használtott először. A kegyelem istene tartsa meg becses életét, hogy hosszú évek során keresztül segíthessen sok szegény egyházon. Nyén, okt. 28. 1891. Puskás Lajos, ref. pap.

== **Hálás köszönet.** Az egyszerű öltözet alatt is dobog melegen érző kebel, s az ur háza iránti szeretet. Ennek élő bizonyosságát tanusította id. Császár Sándorné, született Nagy Katalin, ki egy 15 frt. értékű fehér csipkével körülvevett fekete posztó szöszék-takarót ajándékozott egyházunknak. Ő a kevésből sokat adott. Tartsa meg az isten soká, hogy másokat is inthessen az ur háza iránti szeretetre. Gyalakután, 1891. nov. 1. Bogdán József, gyalakuti ref. lelkész.

== **Nyilvános számadás.** Kékesen, október hó 25-én, gróf Bethlen Ödön, országyűlési képviselő által beszámoló beszéde alkalmával adott ebédén, ott építendő templomunk javára, vallás és nemzetiségi különbség nélkül a következők adakoztak: Gróf Bethlen Ödön 100 frt. Karácsony Sándor 100 frt. Dr. Bónis Árpád 5 frt. Ajtai Endre 1 frt. Pap László 1 frt. Szilágyi József 1 frt. Gajzágó Vilmos 1 frt. Agricola Adolf 1 frt. Kése Elek 1 frt. Gönci János 1 frt. Ajtai Ákos 1 frt. Barthá István 1 frt. Szalay Lajos 5 frt. Kovrug Márton 2 frt. Kerán László 20 kr. Kékesi Dániel 1 frt. Biró János 1 frt. Kis Dani 80 kr. Drágomán Gergely 50 kr. Páffi János 1 frt. Szilágyi Gyula 1 frt. Gyitos N. 50 kr. Scheint Andor 1 frt. Lőrinc András 1 frt. Nagy Sándor 1 frt. Demsik Gyula 5 frt. Lénárd Sámuel 1 frt. Némety Kálmán 1 frt. Kabdebo Miklós 1 frt. Svaicer 1 frt. Kropatsek Hyppolit 1 frt. Idegen 5 frt. Kádas István 1 frt. Soós Ferenc 1 frt. Timbus Márton 1 frt. Marcián Tivadar 1 frt. Dobonyai 1 frt. Konc István 10 kr. Idegen 1 frt. Kádár István 1 frt. Nagy Adám 1 frt. Összesen: 253 frt. 10 kr. Egyházközsegem nevében, e szép adományozást a kegyes szívű adakozóknak mély tisztelettel köszönöm s hiszem, hogy 10l lesz írva az örökké való istennél is. Kékes, 1891. október 27. Nagv Ede, kékesi ref. lelkész.

Felelős szerkesztő és kiadó Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXI. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1891. November 12.

46. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Zsinat előtt.

(Folytatás.)

Nem habozom kijelenteni, hogy a törvényjavaslatnak ezen indítványa ellen semmi kifogásom, valamint nincs az ellen sem, mely azt óhajtja kimondatni, hogy a kerületi képviselőket ennek megfelelőleg az egyházmegyei közgyűlések válasszák. A legautonomikusabb érzelmű, legpreszbiteriálisabb szervezetű kerületben, a tiszáninneniben ez az utóbbi már régi szokás és még soha sem hallottam, hogy valaki csak egy szóval is helytelenítette, vagy egyenesen veszedelmesnek és alkotmányellenesnek bélyegezte volna; sőt nem gondolnám, hogy még a tiszántúliban is változtathatna valamit általánosságban a kerületi gyűlés képén és elvein. Ellenben megvan, illetőleg, megvolna az a haszna, hogy a gyűlések iránti érdeklődés fokoztatnék általa. Aztán meg, még ha meg is adjuk az egyházi testületeknek azt a jogot, hogy a közvetlen felsőbb hatósághoz meghatározott időre küldendő képviselőiket közgyűlésileg válasszák, a preszbiteriumoknak ugyanis gyakori alkalmuk maradna a személyi kérdésekben való szavazgatásra.

Jön azután a közigazgatási bíróság. Már ez nem tiszántúli eredetű, de ezt is nagy ellenszenvvel fogadták igen sokan. Megvallom, nem vagyok képes, belátni, hogy miért? Én legalább úgy sejttem, hogy közigazgatási ügyeinkre nézve az a fő, hogy helyesen, okosan, a törvény értelmében és szellemében, következetesen, egyöntetűen és lehető gyorsasággal végeztessenek. Ezt sokkal inkább biztosítottak látom egy állandóbb jellegű, semmi irányban nem befolyásolható és minden ízében szakavatott testület kezében, melynek tagjai ezenkívül a tárgyalásokon való megjelenésben is feltétlenül pontosabbak és rendesebbek lesznek, mint az egyházkerületi, s különösen az egyházmegyei gyűlések alkotó elemeinek jó nagy része, mely

egyedül akkor tartja illőnek és szükségesnek a részvételt, midőn valamely ügy bármely okból közelről érdeklí, s jelenléte, ha nem is a tanácskozás, de a szavazás alkalmával befolyhat annak reá nézve kedvező elintézésére. Másfelől, azonban, elvetendőnek vélem az időközi bíróságok tervezetét, mert azok sokszor éppen az óhajtott következetességnek szolgálnának működésükkel hátrányára. Ugyanigy gondolkozom a fegyelmi törvény által életbe léptetni szándékolt szűkebb fegyelmi tanácsokról, melyek nagy érdekeknek volnának rovására, előnyös voltuk pedig teljességgel nincs kimutatva.

A közigazgatási, valamint az azzal teljesen egybe eső, s így egybe is foglalandó fegyelmi bíróságról szóló javaslat azon indítványa ellen, hogy azok ne kettős, hanem egyes elnökség mellett végezzék működésüket, számos kifakadás és ellenvetés hangzott el imitt-amott. Én ellenben végképpen közönyös dolognak tekintem. Ha a bírósokodás kifogástalanságának érdeke úgy követeli, hogy az ügyek egyes elnökség alatt döntessenek el, ezt tartom elfogadandónak. Ha a kettős elnökség inkább biztosítja e célt, hát, legyen az. Döntsék el ezt a tapasztalat és szakértelem érvei. De ne hozzák fel bizonyítékul a történelmi múltat és a szokásjogot, ne az autonomiát és a protestánsizmus, vagy kálvinizmus szellemét, sőt még a paritást sem, mert ezeknek egyiránt van, avagy nincs közük úgy a kettős, mint az egyes elnökséghez.

A fegyelmi törvény új szövegezésének a fegyelmi esetekről szóló cikkelyét is többen megtámadták és nem is ok nélkül. A sajtószabadság megszorítását látják ugyanis abban a két pontban, melyek szerint fegyelmi esetet képez a többek közt «írásban, szóval, képes ábrázolatokban, vagy nyomtatásban» való kigúnyolása az egyházi hatóságoknak és egyházhatósági határozatoknak, valamint a hasonló módokon való izgatás az egyházi

törvények és egyházhatósági határozatok ellen. Hát, kivált ez az utóbbi pont jelen alakjában valóban sérti, nem csak a sajtó-, hanem a szólás-szabadságot is. Mert ennek alapján fegyelmi eljárás alá lesz vethető mindaz, a ki egyik-másik törvényünk, vagy rendszabályunk hiányait és hibáit nyíltan feltárván, annak helyes irányban való megváltoztatására törekszik, s e cél érdekében valamit ír és szól. Nem helyeslem, ha valaki a gúny fegyverét használja a törvényekkel és hatóságokkal szemben, s szeretném, ha mindenki komolyan, tisztességes modorban, becsületes meggyőződése szerint, az egyház javára irányuló törekvéssel írna és nem csufolná ki, s nem állítná pelengérré, a mi nem nyerhette meg tetszését. De ha valaki nem tud másképpen írni, miért tiltassék el az írástól, hiszen, a legtöbbször csak saját magának okoz kárt modorával. Azt ellenben szükségesnek tartom, hogy megfenyíttessék, a ki a «törvények és egyházhatósági határozatok» végrehajtása ellen működik, mert az ilyen valósággal vét egyháza ellen. A törvények megváltoztatását lehet javaslatba hozni, sőt arra mozgalmat is indítani, de nem szabad, végrehajtásuk megakadályozására tenni kísérletet, mert ez csakugyan büntetést érdemlő izgatás. Az egyházhatósági határozatok ellen viszont lehet fölebbezni és míg végérvényessé nem válnak, mindent elkövetni megdöntésükre, de, a mint a végrehajtás stádiumába léptek, tisztességes embernél azonnal megszűnik e jog, s csak az marad fenn számára, hogy adandó új alkalommal megváltoztatásukra törekedjék. Ki lehet mindig fejteni káros és helytelen voltukat, de végrehajtásuk ellen írni és beszélni, tilos és ítéletre méltó.

Én tehát ennél fogva az első pont törlésével, a második pontot úgy óhajtanám módosítani, hogy a «határozatok» és «ellen» szavak közé tétessék be ez: «végrehajtása, a mikor is az ennek következtében megváltozott rész emigy szólna: «izgatás az egyházi törvények és egyházhatósági határozatok végrehajtása ellen» stb. Jelenlegi szövegezésében én is feltétlenül elvetendőnek tartom, mert ellenkezik a protestánsizmus szellemével, meg aztán rosszabb volna még a cenzuránál is, mely legalább fegyelmi eljárást nem varr az író nyakába. Gyakorlati nehézségei is volnának e pontoknak a végrehajtásban, de azokra kiterjeszkedni, szükségtelenné tartom, a mennyiben nem csak remélem, hanem bizton hiszem, hogy végrehajtásukra nem kerül sor.

Ezzel aztán elérkeztem oda, hogy némely más,

izgalmat nem, csupán érdeklődést okozó cikkelyről is előadjam nézeteimet, másfelől pedig azokra a kivánalmakra is megtegyem észrevételeimet, melyekre nézve némelyek szintén szeretnék, hogy a zsinat tanácskozásainak tárgyaiul kitűzessenek.

A zsinat összealkotására, tagjainak számára nézve többféle óhajtás hangzott el, melyek közül míg a dunántúli egyházkerületét, hogy tudniillik küldöttjeinek száma 12-ről 14-re emeltessék, a népesség arányánál fogva, indokoltnak tartom, addig a tiszáninneriét, mely csak egyházmegyéinek számára tud hivatkozni, elfogadhatónak nem látom, s gondolom, hogy a zsinat is meghagyja részére az eddigi 14 képviselőt s nem emeli föl a kívánt 16-ra. Nagyon megszivlelendőnek találok ellenben Révész Kálmán azon eszméjét, hogy theologiai fakultásaink önállólag jogosittassanak fel egy-egy képviselő választására. Fizetni úgy sem bírjuk theologiai tanárainkat érdemeikhez, s hivataluk tekintélyéhez méltóan, legalább az egyházi életben biztosítsunk nekik olyan helyzetet, mit tudományukkal, áldozatkész buzgalommal, tanítványaikra, s közvetve az egész lelkész karra gyakorolt hatásukkal kétség nélkül kiérdemelnek. Ha megadjuk nekik a jogot, hogy külön képviselőt küldhessenek a zsinatra: a tudományt tiszteljük meg, melynek hivatalos képviselői, s szinte kizárólagos munkásai. Tovább menve, abban hasonlóképpen van igazság, hogy a tiszántúli százan felüli tanárokkal, vagy az erdélyiekkel, kik vagy hetvenen, és a dunamellékiekkel, kik legalább is ugyanannyian vannak, méltánytalanság történik akkor, midőn a tiszáninneri 45 és a dunántúli 25 tanár ugyanannyi tagja által van képviselve, mint ők. Ám, egyuttal a tiszáninneriek is jogosan panaszkodhatnak a dunántúliakhoz viszonyítva. Ugyannyira, hogy semmi igazságtalanságot nem látnék abban, ha a dunántúli tanárok csupán egy küldöttjükkel vehetnének részt a zsinaton, míg a tiszáninneriek kettővel, a dunamellékiek és erdélyiek hárommal-hárommal, a tiszántúliak pedig négygyel, természetesen, mindezekon kívül számítva a theologiai akadémiák képviselőit.

(Vége köv.) Zoványi Jenő.

Az Igazgató-Tanács évi jelentése.

(Vége.)

1) Kudui egyházunk több tagja a határ-tagosítás folyamán a papi kepet ingatlan átadásával megváltotta, gr. Bethlen Pál gondnok és meghatalmazott a fia, kinek buzgó közreműködésével vitetett ki az előnyös megváltás, maga részéről három, Rác Vilma és Rác Ma-

riska urnók egy becsholdat ajándékoztak a papi kano-
nika porció gyarapítására.

m) Cófalvi egyházközségünk papi és tanítói állomá-
sával egybekötött zab-kepének 1265 frt. zálogjogi
biztosíték mellett elhelyezett kepeváltó tőke kamataiból
47 frt. 85 kr. és 23 frt. 92 kr. együtt 71 frt. 77 kr.
összeggel való megváltása megengedtetett.

n) Nagy-Petrii tanítói módosított díjlevél, mely sze-
rint, a hivek ismételt buzgó hozzájárulásával a fizetés
174 frtról 222 frt. 61 kr. becsértékre emeltetett, helybe-
hagyatott.

o) Kis-Petri egyházközségünk a helybehagyott mó-
dosított díjlevél szerint, az énekvezér tanítói fizetést 194
frt. 33 krról 257 frt. 45 kr. becsértékre emelte.

p) Ketesdi egyházunk tagjai kérésére méltányló
elismeréssel hagyatott helybe a módosított tanítói díj-
levél, mely szerint a fizetés 99 frt. 45 kr. becsértékről
156 frtra emeltetett.

q) Medgyesi egyházközségünk énekvezéri állomá-
sával egybekötött teendők viteléért ideiglenesen megál-
lapított ötven frt. központi javadalomról kiállított díj-
levél helybehagyatott.

22. Egyházközségeink és kollegiumaink által egye-
seknél elhelyezett tőkepénzeknek szabályaink értelmében,
vagy első helyen legalább kétszeres értékű ingatlanokra
zálogjogi bekebelezéssel való biztosítása, vagy felhajtása.
a felügyelő hatóságok által mind erélyesebben szorgal-
maztatván, számos eset fordult elő, midőn már a legte-
vékenyebb utánjárás mellett sem lehetett a gondatlan
vagyonkezelés káros következményét megelőzni, mert a
már évtizedet is meghaladó időről csak kezeség mellett ki-
adott kölcsön adósa s kezesei is elhaltak, pótkötelezvény
egyik utódjától sem vétetett, a bértartozásokról néhol még
kötelezvény sem vétetett, vagy ha igen, kezesek nélkül s
az eladósodott pontatlan fizető még tudni sem akar tar-
tozásáról, így most már csak oktalan költsékezés lett
volna a felhajtás megkísérlése. Ig.-Tanácsunk ily esetek-
ben a mulasztással terhelt egyházi hivatalosokkal szem-
ben, a felelősség megállapítása végett, a lépéseket meg-
tette, de a követelésnek s évről-évre szaporodó kama-
toknak számadáson való vezetése, csak a vagyon nyil-
vántartását nehezítvén, a követelés törlesztését számos eset-
ben engedélyezte.

Bethlen-kollegiumunk előljárósága még most is jött
reá a régmúltban vitt rendetlen gazdálkodás egyes té-
nyeire, így Biró Miklós és Tatár Sándor megbizottak
az adósoktól felvett kollegiumi pénzt nem szolgáltatták
be a pénztárba. Ezen ügyek rendezésére az intézkedések
megtétettek.

23. Boldog emlékü Bányai Vítális egyházkerületi
volt pénztárnok által egyházkerületünknek hagyományozott
györgyfalvi utcai major és ahhoz tartozó három rozszant
házikó kezelése sok nehézséggel és költséggel lévén ösz-
szekötve, a másodsor megtartott önkényes árverezésen
háromezer forint megállapított becsárban eladatott s a
számadási ügygyel kapcsolatosan úgy ezen telekért, mint
az előbb eladott szénafűért bevett összesen 3500 forint
eladási ár beutaltatott s ezen hagyatéki ügy, örökhatyó
emlékének hálás megőrzésével, kedvező befejezést nyert.

Néhai br. Bánffy Katalin által mult évi ker. köz-

gyűlési jegyzőkönyvben felsorolt egyházkerületi és egy-
házközségi célokra rendelt 4650 frt. hagyománya bíróilag
átruházott és a végrendeleti végrehajtók által egy-
házkerületünk pénztárába befizettetett.

Szabó Sámuel tanár afia a mult évben tartott főt.
egyházkerületi közgyűlésen b. e. Nagy Péter püspök
emlékére bejelentett 500 frt. alapítvány felerészét, 250
frtot befizette az általános papi nyugdíj-alap felállítására,
kijelölve, hogy alapítványa kamatai fordíttassanak vala-
mely szolgálatképtelenné vált és nehéz családi körülmé-
nyek közé jutott szegénysorsu pap szükségének enyhí-
tésére. A kiosztást az egyhker. közgyűlések alkalmával
ülésezni szokott püspöki szék legjobb belátására és ité-
letére bizza, akkint, hogy az évenként esetről-esetre in-
tézkedjék és határozzon; ki nem osztás esetében a fen-
maradó kamatok mindannyiszor a tőkéhez lesznek csa-
tolandók.

24. Anyaszentegyházunk közügyei iránt meleg ér-
deklődésből fakadott áldozatkészség nyilvánulásának egész
sorozatát tüntetik föl az örökemlékü alapítványok köny-
vébe vezetett új adományok. Nem terjeszkedve ki főt.
püspök afiának jelentésében, valamint az egyházmegyék
és egyházközségek közgyűlési jegyzőkönyvekben feljegy-
zettek, itt csak azon kegyes adományokat és alapít-
ványokat soroljuk fel, melyek hatóságunk ügykörében
merültek fel, a protestáns ősi erények ápolásáért, vallás-
erkölcsi életünk fejlődésének hathatós támogatásáért há-
lánk és meleg köszönetünk kifejezésével.

a) Vizaknai özv. Veress Ferencné, szül. Cseh Zsu-
szanna urnó tekintélyes értéket képviselő alapítványa
jövedelmének egy részét vizaknai egyházközségünk ke-
belében emberbaráti és magyar nemzeti jótékony alapra
hagyományozta, a közjegyzőileg kiállított okmányban hon-
leányi szeretetének szép emlékét örökitvén meg.

b) Özv. Biró Pálné, sz. Tóth Juliánna urnó 3600
frt. tőkeösszeget hagyományozott s adott át a kamat-
élvezetnek életfogytig való fentartása mellett, a közép-
iskolai törvény nagy követelményeivel szemben majdnem
elviselhetlen súlyos terhet hordó székelyudvarhelyi kol-
legiumnak.

c) Beregszászi Erzsébet és Beregszászi Klára urnók
boósi fiók-egyházközségünknek egy nagy kiterjedésű
belső telket adományoztak és adtak át tulajdonilag, la-
kályos kőházzal együtt, templomhelyül, ez által hathatós
segítségnyújtván beolvadással veszélyeztetett hiveink-
nek felekezeti iskolájuk felállítására is.

d) Gyárfás Endréné, szül. Katona Ilona és br. Ke-
mény Béláné, szül. gr. Haller Berta urnók székely-keresz-
turi egyházközségünk tagjait terhelő országos közalap-
tartozás megváltása alapjára, 100—100 frt. kegyes ala-
pítványt tettek le, buzgó közreműködésükkel adományu-
kat még 98 frt. 33 krt gyűjtött összeggel szaporitva.

e) Özv. Miklós Farkasné, szül. Borbély Zsuzsanna
asszony, kidei egyházközségünknek egy darab külső
fekvőt ajándékozott, közszüksége terhének hordozhatása
végett.

f) Gr. Bánffy Miklós, egyházkerületünk szeretett
legidősebb világi főgondnoka s bonchidai egyházközsé-
günk áldozatkész buzgó patronusa, bonchidai egyház-
községünk papi fizetése emelésére már korábban letett

ötszáz frt. alapítványhoz csatolás végett, ujabban száz frt. 5% mellett papíráradék-kötvényt kegyeskedett adományozni.

g) Dull László, zilahi kollegiumunk érdemes algondnoka «Magyar-baksai Dull Lászlóné, Gaffton Zsófia alapítványa» címén a zilahi kollegiumban tanuló, felekezetre való tekintet nélkül, viszonylag legszegényebb jó magaviseletű növendéknek megjutalmazása céljából 1000 frt. kegyes alapítványt tett le.

h) Révay Pál és neje, Pataki Feodora egy Első Székely Szövogyári részvényt és huszonöt frt. készpénzt adományoztak s míg nevezett alapítók ezen állásukon élnek, évenként 5—5 frt. adományozására vállaltak kötelezettséget oly alap gyűjtése végett, mely a munkaképtelenné válható papok, lehető papi özvegyek és árvák lakhelyéül szolgáló ház vásárlására fordítottassék.

i) Néhai Zágoni id. Földes Bálint ötszáz frtot hagyományozott a székely-udvarhelyi kollegiumnak a zene- és énektanári fizetés alapja gyarapítására.

k) Száldobosi egyházunk egyik hive, Simon József földműves, saját költségén azon egyházközségünknek egy 131 kilos harangot öntetett.

l) Toldalagi Nyárádi Károly afia és neje, szül. Keresztes Rózália urnő, semesnyei fiók-egyházközségünknek iskola- és imaházépítésre egy alkalmas belső telket adományoztak.

m) M.-Kölpényi birtokos Zongor Ferenc és neje Kelemen Rózália, mező-kölpényi egyházközségünk iskolája felépítésére egy becses belső telket adományoztak.

n) Néhai Jánosi József több érdekeltekkel közösen részbirtokának 1/3-ed részét sz.-udvarhelyi kollegiumunknak hagyományozta s miután ezen adományrész kezelése felette nehézkes és költséges volt, ennek 150 frton való eladása megengedett.

Szolgáljon nemes tettük buzdításul egyházaink és tanintézeteink szükségeinek minél szélesebb körben való vállvetett hordozására.

25. Egyházkerületünk kebelében viselt tisztúkról lemondottak: br. Bánffy Dezső, egyhker. főgondnok, afia. sokoldalú elfoglaltatási indokából, a széki egyházmegyei főgondnoki állásáról, Gyárfás Domokos udvarhelyi kollegiumi főgondnok, hajlott korára és sok oldalú elfoglaltságára tekintettel, a görgényi és az udvarhelyi egyházmegyei főgondnoki, Cserényi Dániel afia. hajlott kora miatt a nagysajói, br. Bánffy Ernő kolozsvári kollegiumi gondnok afia. a sok oldalú elfoglaltságra tekintettel, deési egyházmegyei főgondnoki, gr. Bethlen Béla afia. a saji egyházmegyei algondnoki, Vita Sándor afia. a küküllői egyházmegyei algondnoki, Szentpáli Ignác afia. a nagyenyedi egyházmegyei algondnoki állásról, továbbá dr. Báthori Béla és Tavasz József fiaai. az egyhkerületi képviselői állásról. A felterjesztett nyilatkozatokat azon ajánlattal terjesztjük a főt. közgyűlés elé, hogy méltóztassék a lemondások elfogadása mellett, fő- és algondnoki, valamint egyhkerületi közgyűlési, képviselői állásukban kifejtett buzgó munkásságukért köszönetet szavazni.

Marosi egyházmegyénk és a marosvásárhelyi egyházközség főgondnoka, Nagy Sámuel afia. kettős megbízatására tekintettel, kérdést intézván Ig.-Tanácsunkhoz az iránt, hogy a közügy érdekében állónak tartja-e

mindkét állásának megtartását, felkértük, hogy bő tapasztalatait, tanusított kiváló munkásságával karöltve, mindkét állásában, valamint anyaszentegyházunk közügyei előbb vitelére, minél tágasabb körben továbbra is sziveskedjék értékesíteni, elismeréssel emlékezve meg egyházkerületünk ügyei vezetésében szerzett dús érdemeiről.

26. Ez évben is több kiváló férfit veszített el egyházkerületünk azon munka-körben, melyre elhivatva ügyszeretettel s kiváló buzgósággal építették anyaszentegyházunkat, sajnos irt hagyva hátra magok után.

Kegyelettel emlékezünk meg zilahi kollegiumunk egyik alapítójának s főgondnokának, b. e. br. Wesselényi Ferenc afiának elhunytáról. Mint egyházkerületünk ezen fontos kulturmissziót teljesítő tanintézetének, a zilahi e.-házközségünk kebeléből önálló életműködésre felemelő Wesselényi-patronus család egyik tagja, alapítványa letételével s úgy szervezkedése, mint fejlődése nagy munkájában való buzgó részvétellel, elismerésre méltó érdemeket szerzett.

Zajzon Mihály, erdővidéki egyházmegyénk érdemdús esperese s bardóci egyházközségünk a szó legnemesebb értelmében vett lelkipásztora, bevégezte munkás életét azon körben, melyben elhivatását odaadó buzgósággal töltötte be, az egyházi élet iránt felkeltett meleg szeretetet s önmaga iránt az általános ragaszkodást és elismerést hagyva fenn szép emlékűl.

Bacó Gábor, zilahi kollegiumunk nyugalmazott tanárával, tanügyünk egyik legrégebbi bajnoka költözött el az élők sorából. Ezen kollegium önálló intézette szervezkedés nagy munkája kivitelében kiváló osztályrész jutott s lankadatlan buzgósággal s ügyszeretettel szolgálta hosszas életén át.

Legyen áldás emlékezetükön.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1891. október 31.

(Vége.)

A m.-n.-zsombori egyházközség a papi lakja föl-építésére, központi kezelés alatt álló pénzből, kiutalt összeg után megszabott kamat és törlesztő hányad elengedését kéri: az Ig.-Tanács, azonban, föntartja előbbi határozatát.

A szilágy-főkeresztúri templom új fedelének terve, műszaki előadó aa. véleménye értelmében, jóváhagyatik, s a szükséges fedezet az egyházközség dézma-kárpót-lási fölgyűlt kamataiból kiutaltatik.

A görcsöni egyházközség új papi lakjának tervét, a műszaki előadó javaslata szerint megállapítva s a fedezetről a hivek munka-végzése, a br. Wesselényi Miklós patronus által adományozott téglá és az országos közalapról nyert segély által gondoskodás történvén: az Ig.-Tanács jóváhagyja és az építési engedélyt megadja.

Az orbai egyházmegye közgyűlésének jegyzőkönyve és az esperesi látogatásról szóló jelentése jóváhagyó tudomásul vétetik.

A galgói új tanító az államsegély interkalarejából 25 frtot nyer úti költsége fedezésére.

Pap József, volt hátszegi tanító, évekkal ezelőtt lemondott állomásáról, de alapítványi járulékaiknak hátra-

lékai iránt tárgyalások folytak az egyházmegye útján közte és az egyházközség között. Az ügy végre olyképpen intéztetett el, hogy gr. Kuun Kocsárd patrónus 400 forintot oly kikötéssel szolgáltatott be, hogy fele a volt tanítónak, fele az egyházközségnek adassék s ez meg is történt. A volt tanító azonban ez elintézésen meg nem nyugodott s az Ig.-Tanácshoz folyamodott, a mely a bevett adatok alapján az ügy korábbi elintézését tartja érvényben.

A zálnoki egyházközség kebelében a Wesselényi egylet óvó-iskolát készülni alapítani, ha az egyházközség az iskola-telkét, a tanítói lakot és a kanonika porciót rendelkezésre bocsátja. Ugyanott állami iskola alapítása iránt is kezdemények történtek s az Ig.-Tanács a maga részéről a tervek közül valamelyiknek sikere érdekében ötszáz frt. segélyt kér az országos közalapból.

A fogarasi egyházközség korábban megállapított két papi és egy tanítói díjlevele szabályszerűen kiállítatván, a közgyűlés jóváhagyásának föntartásával, meg erősítették.

A diósadi egyházközség templomának és papi-lakjának szükségessé vált javítására és fedezésére nézve beérkezett tervek, műszaki előadó aa. véleményéhez képest, jóváhagyatnak, miután a költségek a fölgyűlt kamatokban és az e célra gyűjtött pénzben majdnem teljesen fedezetet nyernek s a csekély hiány hordozását az egyházközség tagjai magukra vállalták.

A m.-bényei egyházközségnek a bethlen-szent-miklósihoz leendő affiliációját tervezi az érdekelt két egyházmegye, a n.-szebeni és küküllői. Az Ig.-Tanács az egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásának föntartásával, a maga részéről is kész e szükséges intézkedést jóváhagyni, előbb azonban fölkéri főt. püspök afiát, hogy báró Radák Ádám patrónus urat fölkérje, hogy e módosítás utánra is szolgáltassa ki m.-bényei patrocíniumát.

Henter Pál görgényi egyházmegyei főjegyzőségének utóbbi szakában nem teljesítvén számadás-vizsgálói tisztét, a munkát helyette Balázs József aljegyző végezte. Ez utóbbi most, mint beszercei körlelkész, távozván egyházmegyéjéből, a törvényes 30% jutalomdíj kiszolgáltatása szükségessé vált s így fölmerült a kérdés: hogy kit illet az illető időre eső összeg? Az Ig.-Tanács kimondja, hogy a munka végzőjét, Balázs József volt aljegyző afiát.

A bürkösi egyházközség templomát rég időtől fogva az ottani ágostai hitűek is használták. Most szükségessé válván a templom kijavitása, megállapítandó, hogy mily mértékben járuljanak az ágostai hitűek a költségek hordozásához s az egyházmegye ez ügyben fölterjesztést intézvén: az Ig.-Tanács utásítja az esperes útján az egyházközséget, hogy állapítsa meg az ág. hitű hivekkel egyetértve a templom közös használatának és javításának, meg föntartásának részletes tervét, melyet majd az egyházmegye véleménye alapján az Ig.-Tanács fog megállapítani.

A sz.-margitai felekezeti iskola házának építése a közmivelődési egylet által biztosított 300 frtból ki nem telvén, az egyházközség a több kiadás fedezését magára vállalta, mihez képest az építés keresztülvitele engedélyeztetik, a biztosított kölcsön kiutalása akkorra helyez-

tetvén kilátásba, a midőn a munkák előkészületeiről beérkezik a jelentés.

A sz.-csehi templom javításának és újra fedésének rég húzódó ügyében Dull László egyházmegyei gondnok jelentést tevén, az ottani építészeti felügyelő szakvéleményéből kitünt, hogy míg a javítás bizonyos időre még halasztható, de a fedél megújítása azonnal végrehajtandó, azonban a szükséges fedezetből ez idő szerint hétszáz frt. hiányzik. Az Ig.-Tanács fölkéri t. gondnok aát, hogy az ügy intézését továbbra is vállalja magára, a vállalkozókkal kösse meg a szerződést, kilátásba helyeztetvén az is, hogy a fedezeti hiányt a központ előlegezi, ha az egyházközség az előleg visszapótlására vállalkozik. A javítási munkák a jövő évben fognak keresztülvitetni.

A makfalvi székely-nemzeti iskola gondnoksági gyűlése a br. Wesselényi Miklós-féle alapítvány befizetett háromezer frtnyi fele-tőkét, jobb jövedelmeztetés végett, kéri ottani kezelésre, a mint ez más tőkékkel korábban is történt. Az Ig.-Tanács az alatt a föltétel alatt, hogy a szabályszerű betáblázással elhelyezendő tőkére szülő kötlevel őrizetre a központba beszoigáltassék, teljesíti a kérést.

Az ördög-kúti templomépítésről, mely csak is a hivek elismerésre méltó szép áldozatai segélyével vált befejezhetővé, a számadások a bekért fölvilágosításokkal együtt beérkezvén, jóváhagyatnak; a fönmaradt 228 frt. 69 krnyi deficit pedig, miután a mult évi központi segélyből az egyházközség hibáján kívül későn beérkezett kérvény alapján már fedezetet nem nyerhetett, most a milliós kölcsönből eredt nyereség ily célokra szánt összegéből fedeztetik.

É—n.

A két protestáns egyház jubiláris ünnepe.

A református és evangélikus egyház legutóbbi konventjei azt a testvéries érületre valló szép határozatot hozták, hogy a folyó év decemberében egyidejűleg tartanak zsinatot és hogy a mindkét egyház vallási szabadságának egyik biztosítékát képező 1791. XXVI. t.-c. százados évfordulóját együttesen fogják megünnepelni. E határozat alapján az ünnepegy modozatainak megállapítása a két egyház püspökeiből és főgondnokaiból, illetőleg, felügyelőiből szervezett bizottságra bízott.

November 2-án d. e. Budapesten az ev. ref. főgimn. épületében mindkét hitv. evangélikusok püspökei, főgondnokai, egyetemes főfelügyelője és egyházkerületi főfelügyelői közös ülést tartottak, melynek tárgyát egyes zsinati előintézkedések, főleg pedig az 1790—91-iki 26. t.-c. százados életének a majd dec. 5-én megnyitandó nagy zsinattal kapcsolatos megünneplése képezte.

Az ev. ref. egyház részéről jelen voltak: Kun Bertalan tiszáninni, Pap Gábor dunántúli, Szász Károly dunamelléki, Szász Domokos erdélyi, Kiss Áron tiszántúli (helyettes) püspökök. Tisza Kálmán dunántúli, báró Bánffy Dezső erdélyi, gróf Tisza Lajos dunamelléki főgondnokok, Tóth Sámuel konventi jegyző.

Az ev. egyház részéről: báró Prónay Dezső egyetemes főfelügyelő, Karsay Sándor dunántúli, Zelenka Pál tiszai, Sárkány Sámuel bányai, Baltik Frigyes dunáninni püspökök. Péchy Tamás tiszai, Fabiny Teofil a bányai egyházkerület felügyelői, Györy Elek egyetemes konventi jegyző.

Az értekezlet elnökéül egyházi részről, mint legidősb ev. ref. püspök, Kun Bertalan, világi részről, az ág. hitv. egyetemes főfelügyelője, báró Prónay Dezső kéretnek fel.

Világi elnök üdvözlő beszéde után, a folyó évi április 12-én tartott értekezlet jegyzőkönyve felolvastatott, de mielőtt annak alapján a tanácskozás kezdetét vette volna, az értekezlet örömet és háláját fejezte ki a felett, hogy apostoli királyunk Ő felsége legkegyelmesebben engedélyezni méltóztatott mindkét hitv. evangélikusoknak folyó évi dec. 5-én a zsinat megnyitását és tartását.

Több és különböző egyéni vélemény előadása és megvizsgálása után a 26. t.-c. meginneplése tárgyában következő megállapodás történt.

Dec. 6-án d. e. 10 órakor mindenik hitfelekezet istentiszteletet tart saját templomában; mindenik egyház zsinata kölcsönösen 30 - 30 tagból álló küldöttség által képviselteti magát az istentiszteleten, melynek végeztével, mindkét zsinat tagjai egy közös helyen jönnek össze és ott kettős elnökség alatt az ünnepély megtartatik. A közös innepélyt báró Vay Miklós ev. ref. főgondnok nyitja meg, az emlékbeszédet pedig Győry Elek, ág. hitv. egyetemes konventi jegyző fogja megtartani.

Ha nevezett főgondnok úr tiszte végzésében akadályozva lenne, akkor annak teljesítésére báró Prónay Dezső, az ev. egyházkerületek főfelügyelője kéretnek fel, emlékbeszéd tartására pedig Ritoók Zsigmond, konventi világi jegyző és a bihari egyházmegye gondnoka. Ha pedig úgy báró Vay Miklós, mint báró Prónay Dezső mindketten akadályoztatnának tisztük végzésében: első esetben hivatalára nézve legidősb egyházkerületi főgondnok, második esetben legidősb egyházkerületi felügyelő fogja e tisztet teljesíteni. Röviden, az elnökség fölkéretett oly intézkedésre, hogy az ünnepély lefolyásánál mindkét felekezet akár a megnyitó beszéd, akár az emlékbeszéd tartásánál képviseltessék.

A zsinat megnyitása után azonnal egy küldöttség jelenik meg kölcsönösen a másik zsinat tartásának helyén és ezen értekezlet megállapodását az ünnepély ügyében a zsinat elé terjesztendi.

Az ünnepély helyének megválasztására Szász Károly, püspök, gróf Tisza Lajos, báró Prónay Dezső kéretnek fel.

A püspök és főgondnoki kar e javaslatait a ref. konvent folyó hó 5-iki ülése elfogadta s egyszersmind tudomásul vett e javaslatokra vonatkozó két jelentést. Az elsőt Tisza Kálmán h. konventi elnök arra vonatkozólag terjesztette elő, hogy báró Vay Miklós konventi elnök az innepély megnyitását örömmel megígérte, ha csak egészségi állapota megengedi; a másikat gróf Tisza Lajos, dunamelléki főgondnok terjesztette be arra vonatkozólag, hogy Pestmegye alispánja a vármegye házat az ünnepély megtartására készséggel átengedi. A konvent mindkét jelentést öröndetes tudomásul vette.

(Prot. E. és I. L.)

Az egyetemes konvent.

A magyarhoni egyetemes egyház nov. 5. megnyitott konventjét egyedül az ez évi decemberben tartandó jubiláris zsinat előkészületei foglalkoztatták. Mind az öt egyházkerület küldöttei teljes számmal jelentek meg, csupán a főgondnokok közül hiányzott Vay Miklós báró.

A tanácskozások megkezdése előtt, Kun Bertalan püspök

szép imát mondott s aztán sajnálatát fejezve ki, hogy Vay Miklós báró, gyöngékedése miatt, akadályozva van a megjelenésben, fölkéri Tisza Kálmánt, hogy a világi elnöki széket foglalná el, a mi a konvent tagjainak éljenzése közben történt meg.

Tisza Kálmán, mielőtt a tanácskozás megkezdetnék, két irányban tesz javaslatot. Az egyik az, hogy fejezze ki a konvent azon való sajnálkozását, hogy Vay Miklós báró elnöklését ezuttal nélkülöznie kell, óhajtja s reméli azonban, hogy a zsinat alkalmával már üdvözölheti őt, a ki nemcsak korra, de érdemre is első a főgondnokok között. (Éljenzés.) Másik javaslata az, hogy Révész Bálint, elhunyt püspök érdemeit a konvent jegyzőkönyvileg örökítse meg. Melegen emlékszik meg a boldogult érdemeiről s indítványozza, hogy a konvent intézzen részvét-iratot a családhoz. (Egyhangú helyeslés.)

Szász Károly Ballagi Mór elhunytáról emlékezik meg, indítványozza, hogy érdemeit a konvent foglalja jegyzőkönyvébe s fejezze ki részvétét a családnak. (Helyeslés.)

Felolvasásra került ezután a zsinat-rendező bizottság jelentése ama tanácskozásokról, melyeket a testvér-protestáns egyházak küldöttei, a két részről való püspökök s főgondnokok, illetőleg, egyházkerületi felügyelők hozzájárulásával a zsinattartás, valamint az 1791. évi 26. t.-c. százesztendő fennállásának meginneplése tárgyában folytattak. E tanácskozás megállapodásait (Fönnebb közöljük.) a konvent minden vita nélkül egyhangulag elfogadta.

Tisza Kálmán jelentette még, hogy Vay Miklós báró, a mennyiben egészsége engedi, hajlandó a zsinaton elnökölni. (Éljenzés.)

Tisza Lajos gróf pedig azt tudatta, hogy Pestvármegye székháza december folyamán a zsinat rendelkezésére áll.

Tárgyalásra került ezután a zsinat-előkészítő bizottság jelentése az ev. ref. egyház alkotmány-szervezetéről készült zsinati törvényjavaslat felől. Ez a munkát legnagyobb részében fentartja ugyan az 1881-ki zsinati törvényt, de azon számos, mintegy száz §-t érintő, többé-kevésbé lényeges módosítást is tesz. Az eredeti javaslatot, mely még májusban készült volt el, azóta az egyházkerületek is tárgyalták s a konvent tanácskozásainak alapját most ezek indítványai és észrevételei is képezték.

Előadó Tóth Sámuel, a bizottság jegyzője volt, ki pontonként olvasta fel a tervezett módosításokat.

Kovács Albert kijelentette, hogy ezuttal tartózkodik a vitától s azt a zsinatra tartja fenn, most csak a szavazások útján kívánván konstatáltatni a vélemények megoszlását.

Mindamellet, támadt egy-egy kis vita, így különösen a 9. §-nál, mely szerint az egyházi törvényhozás jogát a zsinat gyakorolja ugyan, az erdélyi egyházkerületnek mind a mellett saját belügyeiben autonom törvényhozási jogot enged. Ezzel szemben, a tiszáninneri egyházkerület azt indítványozza: vagy szűnjék meg az erdélyi kerületnek ez a kiváltsága, vagy mondassék ki az, hogy az erdélyi kerületnek csak azokban az ügyekben van szava, a melyek az öt egyházkerületet közösen érdeklik. A dologhoz többen hozzászóltak, míg végre Szász Domokos püspök ama nyilatkozata után, hogy az erdélyi egyházkerület a külön autonómiaja körében hozott határozatokat a zsinatnak be fogja jelenteni, Beöthy Zsigmond és Tisza Kálmán békéltető szavai után, a többség a bizottsági javaslatot elfogadta.

Nagyobb vita volt még abban a kérdésben, hogy egyes, vagy kettős legyen-e az egyházi bíróságok elnöksége. Végre, abban történt megállapodás, hogy maradjon meg elvileg a kettős elnökség, a konkrét ügyekben azonban egy elnök járjon el.

A konvent ily módon, nagyobbára minden vita nélkül, pusztán szavazással, letárgyalta az egyházi alkotmány általános határozatairól, az egyház képviseleti és kormányzati hatóságairól, az egyházi tisztviselőkről és egyes egyháztagokról s a lelkész-választási törvényekről, végre az egyházi bíráskodásról szóló fejezeteit.

(Vége következik.)

Előfizetési felhívás.

Alólírott könyvkiadó, a jövő 1892. év elején megjelenő «Theologiai Ismeretek Tára» című füzetes vállalatra hirdet előfizetést. E vállalat régen érzett nagy hiányt van hivatva pótolni, s az újabb időben mindinkább föllendülni kezdő protestáns egyházi irodalom munkásainak és pártolójának, köztük kivált a lelkészeknek becses kézikönyvet fog nyújtani. Egy ily, szótárszerűen berendezett, s lényegében mindent magában foglaló munkát még azok sem nélkülözhetnek, kik alapos képzettséggel rendelkeznek a vallás- és egyháztudományoknak akár valamelyik szakjában, akár valamennyi ágában. Hiszen, az ilyenek is gyakorta érezhetik szükségét annak, hogy bővebb utánjárás helyett, rövid foglalásban tekintsenek át bizonyos részletkérdéseket, melyek felől csak alkalmilag veszik észre, hogy nincsenek velök egészen tisztában. Annyival kevésbé nélkülözhetik e szerint azok, a kik vallásos érzelmeiknél fogva érdeklődnek ugyan az egyházi ügyek és a theologiai irodalom iránt, de kisebb-nagyobb mértékben mégis laikusoknak mondhatók a hittudományokban, a melyek részleteinek beható fejtegetéseivel nem egyszer van alkalmuk találkozni. Az ilyenek olvasmányaik közben sokszor akadnak olyan kifejezésre, vonatkozásra, vagy utalásra, melylyel maga az író teljesen ismerős levén, eszébe sem jut, azt bővebben megmagyarázni, azonban, előttük rejtély gyanánt tűnik fel, a mi aztán az illetőkre nézve a hozzákapcsolt fejtegetéseket is érthetlenné teszi. Ezekben az esetekben egy minden lényeges pontra, vagy kérdésre kiterjedő lexikon kétségen kívül sokkal inkább megfelel az igényeknek, mint egy egész szakkönyvtár, a mi hazánkban a korlátolt anyagi viszonyok miatt különben is nagyon ritka.

Idegen nyelveken hasonló munkák nagy számmal találhatók ugyan, de a magyar közönség még hazája nyelvén nem bir egygyel sem. Most azonban Antal Géza, pápai főgimnáziumi tanár, dr. Bartha Béla, sárospataki jogtanár, Berde Sándor, nagyenyedi theologiai tanár, Csiky Lajos, debreceni theologiai tanár, a «Debreceni Protestáns Lap» szerkesztője, Józsa Zsigmond, nagyenyedi theologiai tanár, Révész Kálmán, pápai theologiai tanár, a «Dunántúli Protestáns Lap» szerkesztője, S. Szabó József, naprágyi lelkész és Zoványi Jenő, kolozsvári lelkész, theologiai magántanár, magukra vállalták, hogy a fenn jelzett s általam kiadásra szánt művet közös erővel elkészítsék. A vallás- és egyháztudományok minden fontosabb kérdése és tétele, a rájuk vonatkozó összes ismeretek, az egyházi közélet és irodalom összes kiválóbb munkásai, úgy a múltból, mint a jelenből, helyet fognak abban találni, röviden, de világosan

és érthetően kifejtve, illetőleg méltatva. És mindez teljes tárgyilagossággal, a tudományos követelményeknek megfelelően lesz véghezvive, a miről már előre is a legjobb kezességet nyújtja egyfelől a dolgozótársak névsora, melyben a theologiai irányok és szakok mindegyike feltalálta hivatott képviselőjét, másfelől az a körülmény, hogy a nem specialis magyar vonatkozású cikkek több német munka, különösen pedig a «Holtzmann-Zöppfel-féle kitűnő «Lexikon für Theologie und Kirchenwesen» nyomán lesznek kidolgozva.

Kiváló figyelem lesz a mellett e munka elkészítésében arra fordítva, hogy az ne csak nyelvében, de szellemében és tartalmában is magyar legyen. Olyan cikkek is helyet fognak benne tehát találni, melyeknek például a német nyelvű lexikonokban, vagy reál-encyklopédiákban hírok sincs, mert jórésztben egyedül a magyar olvasó közönséget, ám ezt aztán közlelő érdekl.

Melegen ajánlom mindenkinek, ki a magyar protestáns egyházi irodalom iránt bármi csekély mértékben is érdeklődik, hogy a Theologiai Ismeretek Tárát el ne mulassza megszerezni. Egy egész könyvtárt fog helyettesíteni ez a körülbelől hatvan sűrűn, kéthasábosan nyomtatandó nagy 8 r. ivre terjedő munka, mely az 1892-ik év elejétől kezdve, két hónaponként megjelenendő öt-öt ives füzetekben jut a megrendelők kezébe.

Ez azonban csupán akkor válik lehetővé, ha a kiadási költségek már az előfizetések által biztosítva lesznek. Bizton hiszem, hogy hazánk négymillió protestánsa s közöttük a 3000 lelkész, 500 tanár és annyi meg annyi segédlelkész és hittanhallgató nem fogja cserben hagyni a munkatársak törekvését és az én jóakaratu, önzetlen vállalkozásomat.

Az előfizetések határidejéül 1892. január első napját tűzöm ki, s ha addig jelentkezik kellő számú előfizető, az első füzet nyomtatását haladéktalanul megkezdetem, s a rendes időben mindig folytatni fogom. Előfizetéseket akár az egész műre 5 frtjával, akár hat füzetre 2 frt 50 krajczárjával azonnal elfogadok, s az ily előfizetőknek az egyes füzeteket bérmentve fogom címökre küldeni. A fizetési kötelezettség iránti nyilatkozattal ellátott megrendetéseket az egész műre szintén elfogadom. Mély tisztelettel

Kolozsvár, 1891. október hó.

Horátsik János,
könyvkereskedő,
mint a «Theologiai Ismeretek Tára» kiadója.

Különfélék.

== Szász Károly, dunamelléki püspök aa. a néhai Révész Bálint halála által megüresedett főrendiházi református püspöki székek betöltésére hivatott meg, mint hivatalára nézve legidősebb. Szívünkben kívánjuk, hogy minél hosszabb ideig töltse be és minél több hasznot tehessen egyetemes reformált egyházunknak!

== A folyó évi dec. 5-re összehívott egyetemes zsinat tárgyainak előkészítésére nov. 5-én összeült konvent üléseit 7-én befejezte. Az 581. §-ból álló «Törvényjavaslat» letárgyalására elég volt két nap, mert a harmadikon már csak jegyzőkönyv hitelesített. Lehet, hogy a zsinaton nem fog ilyen röviden menni. Sőt már e konventen előre vetette árnyékát, hogy némelyek haza akarnak beszélni, mert e némelyek némelyikének szemében nagy szálla az erdélyi egyházkerület és a 9. §. okvetlenül eltörölendő. Hát, ha az illetők azokkal az enunciaciókkal szemben, melyeket egyházkerületi közgyűlésünk ez évi ülésén tett, még mindig és a vallásközi viszonyok mostani helyzetében opportunusnak tartják, zavarni a vizet, megbontani a békességes egyetértést

a protestáns elvek pretextusa alatt, hát, csak hadd beszéljenek; mi felvesszük a harcot, s reméljük, hogy a higgadt megfontolás, a törvényhozói bölcsesség úgy fogja oda állítani «quos ego-ját», hogy legalább tíz esztendőre ismét békeesség lesz az atyafiak között. Ám, van még négy hetünk. Az idő sokat szokott szánálni. Hát, ha a szenvedély csillapodik. Hát, ha a száz év előtti zsinat kegyeletos emléke figyelmeztetés lesz, hogy példát adjunk egy új száz évnél arra, hogy az egyetértésben van az erő, a hatalom, a diadalom. Ezt várjuk, reméljük.

— **«Theologiai Ismeretek Tára»** lesz a címe annak a könyvnek, mely öt-öt ives füzetekben fog megjelenni két havonként a jövő éven kezdve és a melynek előfizetési felhívását fönebb egész terjedelmében közöljük. Ez a felhívás, mely minden paptársunknak megküldetett, mindent elmond, a mi tájékoztatóul szolgálhat. Mi csak arra szoritkozunk, hogy ha valaha valamelyes munka megszerzését ajánlottuk paptársaink figyelmébe, ezt még fokozottabb mértékben tehessük, mert e könyv valóban mindennapi kenyér, melyre mindenkinek szüksége van. Kik idegen nyelvek birtokában levén, onnan pótolhatták szükségüket, tán nem érezték azt az ürességet, mely e téren tátonyott egyházi irodalmunkban; de a kik ilyes műveket még nem forgathattak, csak most fogják tapasztalhatni, hogy milyen kincses bánya egy ilyen Lexicon. Szívesen kérjük paptársainkat, hogy a vállalkozó kiadót és mindenkinek felett, a derék és feltétlenül megbízható szellemi munkásokat cserbe ne hagyják, mert az szégyen lenne ránk nézve, és szegénységi bizonyítvány egyházi irodalmunkra nézve. Ne nézzék azt a néhány forintot, a melybe kerül, mert az busásan visszatérül. Tudjuk, hogy kevés van, a melyből ily célokra is áldozatot lehet hoznunk. De kell hoznunk. És egyházkerületünkben van 150 pap, ki azt meg is hozhatja. Esperestársainkat kérjük, a «Papi Értekezletek» vezetőit buzdítjuk, hogy e tekintetben fáradozzanak, lelkesítsenek. Mi megteszünk annyit, hogy az előfizetők névsorát annak idejében közölni fogjuk.

— **Marosi egyházmegyénkben fekvő ny.-sz.-anna**

egyházközségünkben ürességben levő papi állomásra folyó hó 5-én tartott kandidáló bizottsági ülésben kijelöltettek Albert Miklós, bedei, Simon Elek, vadasi pap, Rákosi György, papjelölt és Vizi György, vákás pap. Kívánjuk, hogy a szerencse kedvezzen a legderekabbnak.

— **Az erdővidéki** ev. ref. egyházmegyében fekvő Bölön-egyházközség II. osztályú lelkészi állomására a pályázati határidő mult hó 20-án letelvé, ezen állomás elnyerhetése okából 29-en folyamadtak. A jelölés mult hó 28-án történt. Jelöltettek: Brassay Károly, Elekes László, Péter Károly, Borbáth Márton, Balogh Sándor és Cell Ignác. Ez egyházközségünkben kepe-váltásig van s a magát túlélt képézési rendszer a tömeges folyamodás által valódi értékére szállítatik. Kívánatos, hogy a kijelölt méltók közül a legméltóbb nyerje el ezen egyházközség kathedráját, mert ezen exponált hely, méltó férfit, egész embert követel.

— **Eladó orgona.** Alulírtnál egy nyolc változatu, egészen új, a mai kor igényeinek megfelelő, forte és piáno szerkezettel ellátott, kitünő hangu orgona eladó. Változatai: 1. Bourdon 16 láb. 2. Principál 8 láb. 3. Salicional 8 láb. 4. Rezgő fuvola 8 láb. 5. Principal-octav 4 láb. 6. Fugara 4 láb. 7. Fuvola 4 láb. 8. Mixtur 4 soros. Megtekinthető és megpróbálható bármikor Maros-Vásárhelytt a szent-miklós-utcai ev. ref. templomban. Maros-Vásárhelytt, 1891. novem-ber. Takács Ignác, orgona-készítő.

Szerkesztői nyiltposta.

— **B. K. urnak.** Kötelességünknek tartjuk, ismételtén hangoztatni, hogy a lapunkban megjelenő cikkek teljességgel nem irányzatosak. Mindenki magának áll, vagy esik. Minden cikkért felelős maga a szerző. Valamint kijelentjük azt is, hogy eszünk ágában sincs, monopolizálni a véleményeket. Beszéljen minden ember úgy, a mint tud, a tisztesség és irodalom határain belül. Az egyhangu muzsika lehet igen szép muzsika, de mi inkább szeretjük a sokféle hangot, tán a disharmoniát is olykor, mert ebből származhatik csupán az összhang. Hát, csak tőrjük el egymás nézetét és cáfoljunk higgadtan és ne imputáljunk senkinek gonosz indulatot ellen-véleményért.

HIVATALOS RÉSZ

1281—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett fiátfalvi egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és egyházhatósági becslés szerint, 200 frt. 41 kr. értékű termény- és kanonika-porcio haszonélvezete, melyből 83 frt. 66 kr. készpénz.

A megválasztandó köteles, a gyámintézet javára egyszerűszerződésre 20 frtot, azután az évi 20 kr. járulékot fizetni.

Pályázati határnap nov. 25. Folyamodványok nt. Menyhárt András, esperes aához küldendők, Kecsetbe, u. p. Székely-Udvarhely.

Kolozsvártt, 1891. nov. 4.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1288—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett kósfalvi leány-egyházközség lévita-tanító-állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: beltelekkel, s gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és egyházhatósági becslés szerint, 282 frt. 9 kr.

Pályázati határnap nov. 25. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához intézendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártt, 1891. nov. 4.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1289—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett szentgerlicei egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: beltelekkel, s gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és egyházhatósági becslés szerint, 96 frt. 13 kr, mely javadalom azonban rövid idő alatt 172 frtra emeltetik föl.

Pályázati határnap nov. 25. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó. Kolozsvártt, 1891. nov. 4. *Szász Domokos,* erdélyi ref. püspök.

1287—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett borzasi egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakás, melléképületeken és nagy kerten kívül, egyházhatósági becslés szerint, 200 frt. 80 kr.

Pályázati határnap november 25. Folyamodványok nt. Nagy László esperes aához küldendők, Szilágy-Somlyóra.

Kolozsvártt, 1891. nov. 4.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök

743—1891.

MEGHIVÓ.

A küküllői ev. ref. egyházmegye f. évi november 20-án d. e. 10 órán kezdve, házassági törvényszéket, 27-én szintén d. e. 10 órán kezdve központi Papi Értekezleti gyűlést fog tartani, D.-Szt.-Mártonban, az egyházmegye gyűlés-teremben, hová ezennel van szerencsém meghívni a fenjelzett gyűlések m. tt. és t. tagjait. Lelkésztársaim a szokott módon tegyék közhírré a h. törvényszék tartásának idejét és helyét. Az ügyvéd urak legyenek pereikkel készen.

Hivatalosan figyelmeztetem t. lelkésztársaimat, hogy egyházaiknak jövő évi költségvetését december 10-ig mulhatatlanul küldjék be a számvevő úrhoz. Továbbá, ismételtén felhívom, hogy úgy a folyó évi közalap-járulékot, mint minden nemü hátralék-tartozásaikat úgy magok fizessék be, mint egyházaikkal fizetessék be az egyházmegyei pénztárhoz, mindenek előtt az esketett párok után járó 40 krajcárokat.

V.-Gálfalva, 1891. november 3.

Kovács Elek,
ref. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXI. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1891. November 19.

47. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Zsinat előtt.

(Vége.)

A mi a zsinati tagok választásának módját illeti, arra nézve leghelyesebbnek tartom az egyházkerületenkint való lajstromos szavazást, mit eddig csupán a dunántúli és az erdélyi gyakorolt. Csakhogy, mint a többi kerületekben, úgy Erdélyben is a preszbiteriumokat tartom hivatottnak a zsinati tagok választására, s ezt ilyenformán nem is tekintem a 9. §. alá tartozónak, mert, szerintem, e tekintetben Erdély is kötelezve lett volna, a zsinati törvény értelmében járni el, miután a zsinat nem speciális jellegű, hanem az egész magyar reformált anyaszentegyházra minden tekintetben egyenlően kiható intézmény, mely törvényhozó testület levén, még Erdélyből is okvetlenül a preszbiteriumok választottjait kellene kebelébe fogadnia. Annyival is inkább, miután az erdélyi egyházkerületnek most másod izben gyakorolt különleges eljárását még a tulságosan és a protestántizmusban szokatlan előszeretettel ápolott történelmi mult sem igazolhatja, a mennyiben csak az 1881. évi zsinatkor kezdetetett meg. Az pedig, hogy akkor is a kerületi közgyűlés választott, érvül egyáltalában föl nem hozható, mivel akkor a debreceni zsinat által hozott törvények csak a javaslat stádiumában voltak, s így kötelező erejük előlegesen természetesen nem lehetett. De igenis kellene lenni utólag, a mint ezt elismerte a dunántúli kerület is, mely 1881-ben szintén a közgyűlésből küldte ki zsinati képviselőit, mig ellenben most, önkint érthetőleg, a preszbiteriumok által választotta meg őket. Öröömre szolgál, tudnom azt, hogy e nézetemmel sem állok egyházkerületünkben egyedül, hanem több tekintélyes egyházmegyének is saját belátásán és a preszbiteri elvekhez való tiszteletreméltó ragaszkodásán alapuló, nyiltan kifejezett kívánsága ugyanez, s

remélem, hogy azt ezután sem szűnnek meg hangoztatni.

A sok oldalról ostromolt, de általában a most érvényben levőnél sokkal kedvezőbbben fogadott lelkészválasztási szabályzatra, azok után, miket a folyó év elején e lapokban elmondottam, nincs okom, újra megtenni észrevételeimet. Annyit mégis örömmel ismerek el, hogy a javaslat a simitó kezek alatt azóta is javult, habár legtöbb kifogásomat ismételhetném ellene. Azt azonban nem tenném magamévá, a mit az abauji egyházmegye hoz fel, mely tudniillik a tudori oklevelet nem tekinti olyannak, hogy az némi előnyt jogosan biztosíthasson birtokosainak a minősítés megállapításánál. Hát, persze, miért is adnánk előnyt törekvő, vagy éppen tudósabb embereinknek? Ugy sejtem, kevés doktor lehet máskülönben igen tisztelt abauji kollégáim közt. Nyugodjanak meg e pont fölött, hiszen, ugy sem sokan fogják igénybe venni az ez által nyújtott kiváltságot, a minek adása egyébiránt teljesen illő a protestántizmushoz, mely mindenkor megbecsülte a tudományt és a képességet.

Többen támasztottak ellenvetéseket a törvényjavaslat azon pontja ellen, hogy a segédlelkészek az illető püspök által rendeltessenek el. Természetes, hogy a hol a partikulárizmust nem csak az egyházkerületek, hanem még az egyes egyházmegyék is nagyban ápolják, felzúdulást okozhat minden olyan intézkedés, mely annak korlátozását vonja maga után. De én éppen abból az egyetlen szempontból pártolom ez indítványt, hogy a dunántúli s tiszáninneri kerületekben oly tulságos mértékben uralgó egyházmegyei szűkkeblőség kiirtásának egyik hathatós eszköze leend. Arról nem is beszélek, hogy a püspök, mint egyfelől a kerületbeli theologiai akadémia főfelügyelője, másrésről pedig, mint a ki személyi és helyi érdekektől önkint érthetőleg távolabb áll az espereseknél, inkább meg tudja válogatni úgy az

ifjak számára a nekik való helyet, mint a segéd-lelkészi állomásokra a viszonyokat tekintve legalkalmasabb egyént.

A lelkészi egyenruha kérdése számos cikknek, sőt értekezésnek képezte tárgyát, mint az azt általános kötelezettséggel először megállapító múlt zsinatot megelőzőleg, úgy most is, s ezért, bár teljességgel nem tartom fontos dolognak, egy pár sorban erre is reflektálnom kell. Nem vagyok nagy barátja sem a gombos reverdának, sem a sujtásosnak, sem a Luther-köpenynek, de mindenik közt legkevésbé vagyok a debreceni zsinat által reánk szabott furcsa öltözéknek, melyet egyébiránt aránytalanul sokan nem vettek magukra. Egyetérttek azokkal, kik fölösleges és céltévesztett dolognak tartják a zsinat részéről, hogy olyan aprólékosságokra is kiterjeszkedjék, melyek még e lényegtelen dolognál sem bírnak fontossággal. A társadalom az ugynevezett szalon-kabátot, s a császár-kabátot minden művelt ember részére megállapította kötelezőül, s ha mi még hozzávesszük ehhez azt, mi hivatalunk jelvényéül tökéletesen elegendő: az Erdélyben használt körpalástot, egészen eleget tesszünk az egyenruha szükségletének. Elég volna tehát, ha az illető pont helyesbített szórendezéssel és a kellő kihagyásokkal ekképpen hangzanék: «A lelkészek öltözetükben is feleljenek meg a társadalmi illem követelményeinek; hivatalos tisztükön kívül is mindig egyszerűen, de tisztességesen legyenek öltözködve; midőn pedig hivatalos tisztökben járnak el, rendszeres egyházi ruhát viseljenek, nevezetesen körpalástot, s teljesen fekete öltözetet.»

Sok hibát találnak némelyek a törvényjavaslatban a miatt is, a mi hiányzik belőle. Ilyen hiányául róvják fel, például, hogy a lelkészi fizetések korszerű rendezéséről, mi pedig immár a legégetőbb szükség, megfelelnek; ugyszintén a lelkészek régóta vajudó egyetemes nyug- és gyámintézetét újra csak kilátásba helyezi. Hát, bizony mindezek méltóbb tárgyát s alapját képeznék is a tanácskozásoknak, mint bizonyos hatalmi törekvések ápolása az egyház kebelében és szelid meghunyászkodás az állammal szemben. Mert mi egyéb a népes egyházak szavzatának megszorítása, mint az előbbi, és mi más a dunántúli főgondnok által mintegy programmul kitűzött gyöngédség a kormány iránt, mint az utóbbi? A protestánsizmus s benne és általa a magyar református egyház örökéletű, ellenben a kormányok gyorsan múló.

Miért kellene hát alávetni magunkat időleges érdekeknek, a mikor a végtelen jövőt kell biztosítanunk? Ha olyan kormányférfiak állottak országunk élén, kik a legegyszerűbb felekezeti közti kérdést huszonnégy évig minden panaszunk dacára függőben tartották s csak imént, most is másfél évi vajudás után, s most is rosszul, merték megoldani: ugyan, bizhatunk-e abban, hogy ezután respektálni fogják jogainkat, midőn még magunk is hallgatunk felőlük? Ne hallgassunk, jogos követeléseinkkel bátran és nyíltan lépjen elő a zsinat, még ha nem is lehet egyelőre reménységünk sikerre. Az örökkévaló eszmék nem alkudhatnak napi érdekekkel, s nem hajolhatnak meg előttük.

És ez eszmék közül egyik legfontosabbnak tekintem azt, mi nem csak pusztán a mi ügyünk, hanem hazánk valamennyi polgárának közös érdeke: a házassági jog állami rendezését. Ezt sürgetnie kell a zsinatnak, hiszen tagjainak sorából való, ki megígérte, hogy jelenlegi magas állásában ezt is keresztül viszi. Ha pedig ő egyhamar nem bírná, vagy nem akarná programját e tekintetben beváltani, a Duna és Tisza vidékén fekvő négy, azaz, hogy remélhetőleg nemsokára öt kerületünknek, valamint a magyar evangélikus egyháznak sem szabad tovább azzal késlekedni, hogy házassági törvényszékeiket felállítsák. Mert ez korántsem erdélyi speciálitás, sőt ellenkezőleg, az az igazán különleges eljárás, ha a többi kerület nem veszi igénybe ebbeli rég létező jogát. Korántsem volna az visszafelé menés, mint egyesek vélik, sőt egy lépés volna előre, a mennyiben egyfelől jogainkat nem uzurpálnák tovább a világi törvényszékek, másfelől pedig éppen ez által egygyel kevesebb hatóság ítélkeznék a válópörökben, mint jelenleg.

Nem terjeszkedhetem ki minden egyes kérdésre, mi a zsinaton, talán alkalmilag is föl lesz vethető, s így megelégszem azzal, hogy cikkem befejezésül egy olyan hiányára mutassak reá a törvényjavaslatnak, mely szerintem mindenestre pótlendő. Az iskolaügyi részből ugyanis hiányzik a theologiai akadémiák belső szervezete, tanulmányi rendszere, vizsgálati szabályzata, holott tíz évig folyton azt hallottuk emlegettetni, hogy ezek végleges megállapítása a zsinat jogkörébe tartozik. A theologiai magántanári vizsgálatokra nézve is felszólítottak az összes akadémiák az e tekintetben való vélemény-nyilvánításra. Talán, be is terjesztették mindannyian. Még sincs említés téve ezeknek a rendezéséről sem.

Végezetül, kifejezést kell adnom ama reményemnek, hogy a zsinat tagjainak bölcs belátása, s buzgó egyházas érzülete valamennyi fölmerülő és fölmerülhető kérdést akkint fog megoldani, hogy általuk egyházunk fejlődése és virágzása örök időkre biztosítva leend. Ám, ez csupán abban az egy esetben fog így történni, ha szívökbe és elméjükbe mint irányadó jelszót egyképpen bevésik, hogy «salus ecclesiae suprema lex esto.»

Zoványi Jenő.

A tanügyi előadó évi Jelentése.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Midőn itt állok, iskolaügyeink egy évi állapotrajzával a kezemben, szeretnék hevülni az eszmétől, mely a főtiszt. közgyűlést tizenöt év előtt a tanügyi-előadói tiszt szervezésére birta; szeretnék hevülni az ámbicziótól, a melylyel én akkor e tisztet a közgyűlés bizalmából betölteni, megindultam.

Abban az időben, mint igazi önhatóság, telve ámbicióval, egyszerű, ideális világban éltünk. Itthon, házilag igazítottuk el a legfontosabb tanügyi kérdéseket is. Voltak gondolataink, eszméink, volt szellemi konkurrenciánk a jobb és tökéleteséért. Kiforrott kívánalmainkat a magunk tapasztalata mérlegén, ha mindjárt csak provinciális tekintélyvel, de mindig pátriárkhális osztatlan meggyőződéssel emeltük diadalra.

Abban az időben a központi tanügyforgalom, melynél az ügydarabok száma évenként alig haladta túl a 250-et, lehetővé tette a tanügyi előadóra nézve is a komolyabb tanulmányozást, az áttekintést, de sőt a kritikát és irányjelzést is.

Ámde, ez az egyszerű, ideális állapot és függetlenség lassankint megváltozott és ma már az illúziók birodalmába tartozik, részint az öt egyházkerületnek közkormányzati tekintetben való egyesülése, részint az országos középiskolai törvény hatályba lépése folytán, nem is említve a népoktatási törvényt, melynek komoly és szigorú végrehajtása szintén abban az időben vette kezdetét.

E nagy kihatású események befolyása alatt, egyházkerületünk központi tanügyforgalma mind szélesebb mederbe áradt; de, fájdalom, extensiv növekedése mellett elsekélyesedett. Jelenleg a tanügyi előadó kezére évenként 600-nál több ügydarab kerül; akkora tömeg, melyet egy ember, mellékfoglalkozás gyanánt, teljes irodai zelosítás mellett is, csak nehezen végezhet el. Az ügyek komoly tanulmányozására és lehetőleg közkinccsételére idő nem jut.

Rendes tanáraink, kiknek száma az utóbbi években 35-ről 63-ra emelkedett, kevés kivétellel, mélyen hallgatnak a legégetőbb tanügyi kérdésekkel szemben is, valószínűleg azért, mert egy halom idegen eszmének, idegen észjárásnak elsajátítása által vannak elfoglalva s e miatt nem léphetnek át abba a költői működésbe, melyet közönségesen teremtésnek nevezünk, a szónak görög értelme szerint. Nem kevésbé valószínű oka e zsidadt állapotnak a centralizáció azon túlhajtása, melynél fogva

az egyetemes konvent magáénak tartja a tanterv és rendtartás szakkérdéseiben is a kezdeményező, irányadó, és döntő szót, holott alig van ideje ennek az egyénenkint kitünőségekből álló testületnek évenként pár napot is szánni a közoktatás és nevelés ügyének. Rendelkezése áll ugyan az ugynevezett egyetemes tanügyi bizottság, mint szak-közeg, de erről legnagyobb sajnálatunkra csak annyit tudunk, hogy kilenc évi szünetelés után ez idei július hó elején összeült Budapesten, elhatározandó, hogy mit tegyen ez után.

Csudálkozhatni-e tehát azon, hogy a közmunkások mély hallgatással a kínos várakozás helyzetében vannak, hogy a vezértestületek csupa kijelentésekkel és paradox határozatokkal taszigálják tovább felekezeti oktatásügyünk terhes szekerét, melynek mohos tetejébe a sokféle biztos és felügyelő oly szívesen növeli bele fenkölt zseniálításának boldogító csiráit.

Bizony, iskolai önhatóságunk eloszlott; vele eltűntek reményeink és invencióink az alkotásra, meggyengült önbizodalmunk; dogma-paragrafusok végrehajtóivá lettünk.

Igy állván a dolog, megengedi és elnézi nekem a főtiszt. közgyűlés minden tagja, ha hivatalos jelentésemet, a tények és állapotok egyszerű regisztrálására szorítom és ha ott is, hol a reflektálás elkerülhetetlenné válik, csupán egyéni nézeteimnek adhatok és adok kifejezést.

Adataim, a mennyiben általános érdekűek, vagy pedig speciális természetűek, jelentésemet két részre osztják: egy általános és egy különleges részre; amaz közkormányzati, emez statisztikai tényeket regisztrál.

Legáltalánosabb érdekű mindnyájunkra nézve a mult iskolai év elején életbe lépett 1890. évi XXX. törvénycikk.

Ezt a törvénycikket, mint tudjuk, a meglepetés első perceiben sokan veszélyes khimerának tartották. Egyházkerületünk is várakozó állást foglalt el vele szemben, de egy évi meggondolás után, úgy hiszem, nevezetes újításnak tekinti a gimnáziumi oktatás terén; s minthogy konventi intézkedés következtében határozunk kell benne érdemileg, még pedig jelen tárgyalásaink rendjén: ez az újítás annyira méltó a főtiszt. közgyűlés figyelmére és érdeklődésére, hogy ismertetését el nem kerülhetem.

Mielőtt azonban ismertetésébe fognék, nem tartom érdek nélkül való dolognak, előzményeit legalább főbb vonásokban itt megérinteni s a róla olvasottakat emlékezetünkben felújítani.

Már régóta igen nagy per folyik a görög nyelv barátjai és ellenségei közt azon kérdés fölött: vajjon, szükséges-e továbbra is a görög nyelvnek s irodalomnak a gimnáziumok felső négy osztályában való tanítása?

Erre nézve nagyon eltérők a nézetek, melyek közül én itt csak az elvi jelentőségű ellentéteket említem fel, sine ira et studio, quorum causas procul habeo.

A görög nyelv barátai, a hellenisták, érvelésükben arra a formális értelmi haszonra hivatkoznak, melylyel a görög nyelv kategoriáinak felismerése, a szövegelemzés logikai műtete jár. S minthogy e logikai műtét modern nyelveken oly sikerrel soha végre nem hajtható, mint a bevégzett klasszikus nyelveken, a latin, meg gö-

rög nyelvet e tekintetben pótolhatatlanoknak tartják. A gimnázium ideális jellemének megóvása érdekében arra hivatkoznak, hogy a görög nép volt az, mely az európai kultúra alapvetését a Középtenger partvidékein anynyi erővel, természetességgel és bájjal oldotta meg, hogy munkája páratlanul áll a világtörténelemben. Ezen az alapon aztán végzetes tévedésnek tartják, ha szakítanánk a görög nyelv s irodalom tanulásával, mert elzárnók a történeti tájékozódás útját.

Ezen érvek ellenébe a görög nyelv ellenségei, elismerve a görög nyelv tökélyét s szépségét, saját tapasztalatukból merített tényekkel azt bizonyítják, hogy a mi tanrendszerünkben a tanulók távolról sem képesek a görög nyelv finomságaiba behatolni, mi különben is bármely bő tanulás mellett oly ifju korban alig lehetséges; sőt, ellenkezőleg, csak szomoruan töredékes eredményt tudnak felmutatni. Tényleg a tanulók legnagyobb része a grammatika nehézségeibe vész. S lehet-e helyes fogalma annak a görög irodalmi termékek nagyszerűségéről, ki nagy kinnal olvasott Homeroszból néhány éneket, az egyhangu Anabasziszból egy-két katonai menetelés leírását, Herodotoszból egy epizódot, Platonból egy dialogot? Hiszen, a görög irodalmi termékek nagyszerűsége inkább az egésznek művészi szerkezetében, mint a részletek kiválóságában áll. A formális képzés elvét az antihellenisták is elfogadják és elismerik, hogy a nyelv tanulása, a formális képzést elősegíti, de szerintök az is tény, hogy a formális képzést lehetetlen elválasztani a materiális képzéstől és minden ismeret, helyes úton közölve, maga után vonja a formális képzést. Ki nyelveket tanul, begyakorlódik a logikai és grammatikai kategóriák alkalmazásába, de nem tesz még szert könnyűségre a tér- és szám-viszonyok szemléletében és a biztos osztályozásban. A formális képzés elve csak úgy teljes, ha minél több természetű anyagon vitetik végbe; csak úgy helyes, ha az iskolát összeköttetésbe hozza az élettel, az által, hogy az ismereti anyagot az életből és az élő műveltségéből veszi, mert ember in abstracto nem létezik. Filologiai tekintetben elégséges a latin nyelv tanítása, mely nemzeti műveltségünknek amugy is egyik eleme. A latin nyelv megmenti még a gimnáziumnak ugynevezett klasszikus jellemét is, mivel tényleg a gimnázium hosszabb ideig volt el a görög nyelv tanítása nélkül, mint tanításával. Hiszen, nemzeti műveltségünk létrejött a nélkül, hogy a görög műveltség lényegesen befolyt volna rá. Bessenyeitől Arany Jánosig, felsőbükki Nagy Páltól Deák Ferencig a kitünő s nemzeti műveltségünket megalkotó férfiak egész sora még nem tanult görögül. Ma már, miután a modern civilizáció teljesen magába szívta az ókori civilizáció elemeit, senki sincs, ki az ókori hagyományt ismereteink egyedüli forrásának tekintené; senki sincs, ki hinné s vitatná, hogy a tudományos kutatás eredményeinek átörökítése a holt nyelvekre szorul.

Ez főbb vonalaiban a görög nyelv kérdésében a két fél álláspontja.

E két álláspontot áthidalja az 1890. évi XXX. törvénycikk, a mennyiben a görög nyelv védőinek elégtelt szolgáltat, midőn a görög nyelv tanulását szabad választásra bizza, mi által a tanulás intenzitását és eredményét biztosítja s másrészt, midőn a támadó félnek is

megadja az alkalmat, hogy állításainak alaposágát gyakorlatilag bebizonyíthassa.

El kell ismernünk, hogy a görög nyelv ellenségei, ha nem tudták is bebizonyítani támadásaik jogosult voltát, nagy szolgálatot tettek hazánk közoktatás ügyének az által, hogy érveléseikkel felhívták az államkormány figyelmét azokra a visszás állapotokra, melyek nálunk a gimnázium és reáliskola merev elkülönítettségéből állottak elő. Ugyanis, hazánkban a gimnáziumoknak a reáliskolák felett való tulnyomó száma és közönségünknek a gimnázium iránt való részint megszokása, részint más okokból származó előszeretete azt eredményezte, hogy az ifjuság jó része egyéni hajlamainak és képességének meg nem felelő tanulmányútát választ. Nem is lehet rossz néven venni, ha a szülők a gimnáziumba adják fiaikat, mely minden pályára egyiránt előkészít. Mert mindenesetre nagy lelkiismereti felelősséggel jár, egy 9—10 éves gyermek jövő élethivatása felett dönteni és egy bizonyos korlátolt körre szorítani. Helyesen mondja Váró Ferenc, n. enyedi gimnáziumi igazgató, az erdélyrészi érdekek szempontjából, már 1886-ban, tehát jóval az országos mozgalom megindulása előtt, egy a püspök úrhoz intézett memorándumában, «hogy az önfentartás eszméjét politikai és társadalmi téren lelkesen és hangosan hirdetni, elegen vagyunk, de ezt az eszmét az anyagiak terén szak-képzettséggel és kitartással valószínűsíteni ma, nem vagyunk elegen és a közel jövőben még kevesebben leszünk, mert az erdélyrészi magyarság anyagi emelkedésének érdekét az 1884. évi konventi szervezet és szorosan gimnázialis tanrendszer kevésbé mozdítja elő, mint az 1861-diki», mely kollégiumainkban a kirekesztőleg gimnázialis irányt korlátozva, a szorosan vett gimnáziumi tanfolyamot hat évre szorította, s fölébe a felsőbb reálgimnázium jellemű bölcselmi tanfolyamot állította, alapjává pedig a négy osztályu nemzeti jellemű iskolát rendelte.

Ez az ellenzéki hang a mai gimnáziumi oktatás túlságba vitt formálizmusa ellen szól. Aggodalmas panasz, melynek elmondására a szerzőt társadalmi és territoriális helyzetünk felismerése s reáliskolai téren szerzett tapasztalata készítette és fel is jogosítja, mert nyilvánvaló, hogy «a mai gimnáziumi tanterv egyoldalúsága ifjainkat a pályaválasztásban oly mértékben korlátozza, s illetőleg, ifjaink a műgyetemen és más reális szakiskolákban annyira nem bírják a versenyt a nyolc osztályu reáliskola növendékeivel kiállani, hogy intézeteink egyoldalúságát a református magyarság rövid időn megsirathatja.» Már pedig anyaszentegyházunk «Köznevelési és közoktatási szervezete» középiskolául csak a gimnáziumot ismeri el. A többi felekezet is jórészt csak ennek az intézménynek áll a szolgálatában.

Gondoskodnia kellett tehát az államkormánynak, hogy a növendékek a gimnáziumokban is lehetőleg reális hajlamaiknak és jövődő munkaköreiknek megfelelőbb kiképzést nyerjenek. Ezt célozza az 1890. évi XXX. törvénycikk, mely ha elméleti szempontból talán támadható is, de gyakorlati tekintetben sok előnnyel bír, mert segít azokon a visszásságokon, melyek hazánkban a gimnázium és reáliskola merev elkülönítettségéből származtak; segít e törvény a nemzeti elszegényedésen a szellemi proletárság apasztása által is, mert alkalmat ad a különben te-

hetséges tanulóknak, hogy valódi hajlamaiknak megfelelő tanulmányútat követhessenek.

Az új törvénycikk mást nem céloz, mint felmentését a rá nem termett tanulóknak a görög nyelv alól. Gyakorolták e felmentést az iskolai főhatóságok régebben is, mielőtt az 1883-iki törvény e gyakorlatot megszüntette volna. Igaz, hogy abban az időben a görög nyelv alól a felmentést igazságtalanná és gyűlöletessé tette az a szabadalom, melynél fogva a felmentett tanuló a kötelees tantárgyak egyikétől menekült, de társaira nézve annak a kötelezettsége fenmaradt. Most azonban, 1890. év óta, a felmentés a görög nyelv alól maga után vonja más tantárgyak tanulási köteleességét; s éppen ebben rejlik a görög nyelv további behatóbb mivelésének erkölcsi biztosítéka.

Az új törvény határozottan tájékoztatja a tanulókat irány- és pályaválasztásukban, kimondván a görög nyelv kötelezettségét mindazokra, kik papok, bölcsészeti, történelmi és latin, meg görög nyelvi tanárok akarnak lenni. Ellenben, görög nyelv tanulása nélkül lehet valaki ügyvéd, orvos, mennyiség-természettani és természetrajzi tanár, törvényszéki, megyei, postai, pénzügyi hivatalnok és feljuthat görögletlen érettségi bizonyítványával akár a tudomány-, akár a mű-egyetemre, ha a görög nyelv helyett, az V-ik osztályon kezdve, a mértani, meg szabadkézi rajzot és a magyar irodalmat bővítve a görög írók magyar fordítmányaival, rendszeresen tanulta.

A görög nyelvet pótló tanfolyam különösen azon tanulók számára ajánlatos, kik az alsó négy osztályban az idegen nyelvekből gyengébb előmenetelt, s viszont, a reális tantárgyak tanulásában szembeűnő képességet tanusítottak, mert az ily tanulókat még egy idegen nyelvnek tanulása nem csak szerfelett megterhelné, hanem az egyéni rátermettségüknek megfelelő irányban való továbbhaladásban akadályozhatná (1891. 8579. sz. miniszteri utasítás.)

(Folytatása következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1891. nov. 15. 16.

A két napra terjedő ülésen elnökölt előbb báró Bánffy Dezső, főgondnok, majd Szász Domokos püspök s váltakozva jelen voltak dr. Kolosvári Sándor, Szász Gerő, Gyarmathy Miklós, Bihari Sándor, Szász Béla, Domokos Antal, Parádi Kálmán, Deák József, dr. Sarkány Lajos, dr. Török István és Bodor Antal, titkár.

Az időközben elnöki úton ellátott s most bejelentett ügyek tudomásul vétettek.

A közoktatásügyi miniszter a Kuun-kollegium ideiglenes és önkéntesi szolgálaton levő tanárának, dr. Borcsa Mihálynak, helyettesítése ügyében tett korábbi felterjesztésünket jóváhagyó tudomásul vevén, az előjáróság értesítettik e jóváhagyásról.

A kolozsvári collegium egy rendkívüli tanulója osztályvizsgálatait sikeresen állván meg, kértére érettségi vizsgálatra bocsáttatik és pedig az idej szabályszerű pótló érettségi vizsgálatok idején. Ez utóbbiak számára, a kolozsvári collegiumnál, dec. 17. napja tüzetik ki, elnökül Schilling Rudolf algondnok kértvén föl, miről a

közoktatásügyi miniszter, az érdekelt collegiumok előjáróságai és nevezett folyamodó értesítettnek.

A görgényi esperes örömmel jelenti, hogy az abafői iskola fölépítése és berendezése befejeztetett és pedig a követelményeknek megfelelő módon. Különösen ottani birtokos, Bothos István, mérnök aa. és a hivek hathatós és áldozatra kész közreműködésével, miért az Ig.-Tanács az egyh.-kerület nevében meleg köszönetet mond az illetőknek.

A zilahi collegium volt érdemes nyugalmazott tanárának, Bacó Gábornak elhaltával fölszabadult nyugdíjösszeget elaggott tanárának, Dobay Sándornak, nyugalmazására kívánta fordítani s az Ig.-Tanács e részéről is helyeselt tervet, az államsegély ügyében főnálló szerződés értelmében, a közoktatásügyi miniszter jóváhagyása alá terjesztette. A miniszter, azonban, e szerződésre hivatkozva, mely szerint a fedezet illető tételei csak éppen két megnevezett nyugalmazott tanár javadalmazására fordíthatók, a fölszabadult összeg tovább is tanári nyugdíjra való fordítását nem találta engedélyezhetőnek, Az Ig.-Tanács tekintettel az oktatás nyilvánvaló érdekére, illetőleg Dobay Sándor tanár elaggott voltára, multhatatlan szükségesnek tartja e kiérdemült férfit nyugalomba bocsátását, mihez képest utasítja az előjáróságot, hogy újabb és indokolt kérvényt terjesszen, hatóságunk útján a miniszterhez, alternativ módon arra az esetre is véleményt mondván a fölszabadult összeg fölhasználására nézve, ha a miniszter megmaradna korábbi elhatározása mellett.

Az egyházkerületi collegium-vizsgáló-bizottság (br. Bánffy Dezső, főgondnok, Domokos Antal, dr. Kolosvári Sándor, illetőleg, a nagy-enyedi collegiumra nézve Bartha Lajos) beadván eljárásáról szóló jelentéseit, ez úttal a zilahi collegiumról szóló referáda került elintézés alá. A jelentést, a szerint, a mint tanügyi, meg vagyoni ügyi kérdéseket illetett, a tanügyi előadó és a számvevő vizsgálta át és terjesztette elő, ez esetben a titkár közreműködésére alkalom nem kínálkozván, miután a jelentés jogi kérdéseket nem érintett. A vizsgáló bizottság utasítása minden pontjának részletes figyelembe vételéről tanuskodó jelentésében általánosságban előre bocsátván, hogy e collegiumunk élete, a még megoldásra váró számos szükség mellett is, egészében örvendetes haladás jeleit tünteti föl, tüzetesen fölsorolja tapasztalatait, az előnyös újításokat, a kifogás alá eső állapotokat és az egyes mulasztásokat. Az Ig.-Tanács aztán, beható tárgyalás után, a következő határozatokban állapodik meg.

Helyesléssel veszi tudomásul az új könyvtár berendezését s elvárja, hogy a könyvek elrendezése s legalább a cim-lapos katalogus, egy év alatt készen lesz. Az előjárósági ülések jegyzőkönyveinek vezetője által egy év folyamán tanusított hanyagságért komoly rosztalását fejezi ki s a mulasztás pótlását elrendeli. A rajz-eszközök leltára elkészítendő. A botrányos állapotban levő szükség-szék tavasz megnyiltával sürgősen annyival inkább teljesen jó karba helyezendő, miután az Ig.-Tanács, az előjáróság jelentése alapján, a közoktatásügyi miniszter fölhívására már ez év elején kijelentette, hogy a szükséges helyreállítás már ez év szünidején meg fog történni. A tanári lakások fokozatos kijavítására törekedni kell, a Wesselényi-féle roskadozó bérház néhány év mul-

tán elodázhatatlan újraépítésére nézve pedig már most terv készítendő, illetőleg a szükséges befektetés fedezete beszerzendő, mert az állami tanító-képezdétől most élvezett bérjövedelem eleste esetén, a kollegium érzékeny kárt fogna szenvedni. Az alap-tőkének elhelyezése nagyobbreszt szabályszerű ugyan, de némely tőke nincs jelzáloggal biztosítva, mire nézve a folyamatba indított eljárás erélyes folytatása és keresztülvitele elrendeltetik, valamint el az is, hogy a fölösleges mértékben készpénz alakjában kezelt tőke, biztosabb elhelyezés útján, apasztassék. Egyébkint a tapasztalt előhaladást előismeréssel veszi az Ig.-Tanács tudomásul.

A közoktatásügyi miniszter arra a sajnos tapasztalatra hivatkozva, hogy a tordai unitárius polgári iskolába az iskolai bizonyítvánnyal nem rendelkező tanulók fölvételi vizsgálat nélkül fogadtatnak be, figyelmezteti hatóságunkat, hogy tanintézeteiben a tordai tanulók fölvételénél óvatosan járjon el, e figyelmeztetést az Igazgató-Tanács körrendeletben juttatja kollegiumaink tudomására.

Ugyane miniszter jóváhagyó tudásul vevén jelentésünket, hogy a Kuun-kollegium, az államsegély keretén belől, költségvetése fölöslegéből, a francia nyelv és gyorsírás rendkívüli tanítóinak 100—100 frt. jutalomdíjat kíván adni, ez új költségvetési tételek érvényesítésére megadatik az engedély, valamint tudomásul vétetik és adatik a közoktatásügyi miniszter amaz értesítése is, hogy a Székely-Mikó-kollegium két új tanára az esküt letette és beköszöntőjét megtartotta.

A közoktatásügyi miniszter, saját közegétől vett értesülésére hivatkozva, kérdést intéz hatóságunkhoz hogy miben áll a maros-vásárhelyi természetrajzi, már második éve üresen álló, tanszéknek ügye? Az előljárásság fölhivatik jelentéstételre.

A bitai népiskolai ügynek állami segélylyel föllálandó községi iskola szervezése által leendő rendezése iránt jó ideje fölterjesztés intéztetvén a közoktatásügyi miniszterhez, a ki azonban máig sem adta meg válaszáat: az Ig. Tanács megsürgeti a miniszter elhatározását, hivatkozva a kárra, mely e késedelemből az ottani népoktatásra háramlik.

A Kuun-kollegium, egy korábban előfordult kellemtelen tapasztalaton okulva, új pecsétnyomó megállapítását határozta el, melynek beszolgáltatott mintájára «A szászvárosi ev. ref. Kuun-kollegium államilag segélyezett főgimnáziuma» köriratot tervezi. Az Ig.-Tanács engedélyezi az új pecsétnyomó elkészíttetését és használatát.

A közoktatásügyi miniszter az érettségi vizsgálatokon résztvett tankerületi főigazgatók és kormányképviselők, meg miniszteri szakelőadói részvételével, az érettségi vizsgálatokra vonatkozó szabályzatok ügyében enquetet tartván, a tanácskozmány jegyzőkönyvéből kellő számú példányt küld meg hatóságunknak azzal a megjegyzéssel, hogy ugyanez enquete tanúságai alapján már megtett intézkedéseit külön leiratokban juttatá hatóságunknak is tudtára, de azért célszerűnek tartván, az illetők informálása kedvéért, magának a jegyzőkönyvnek is közlését. Az Igazgató-Tanács készséggel fogadja a küldeményt, s kellő számban küldi meg a kollégiumi előljárásságoknak.

A zilahi kollégium ujan kinevezett rajztanára, Hosszu Lajos állomását elfoglalván, a jelentés e tárgyról megté-
tetik a közoktatásügyi miniszterhez.

Az igazgató-tanácsi titkári és segéd-titkári állomásokra kiirt pályázat alapján elért eredmény bejelentetvén, az Igazgató-Tanács ez úttal a segéd-titkári állomást töltötte be, előzetesen kimondván, hogy a megválasztandó, az elnökség főfelügyelete mellett, a titkár rendelkezése és ellenőrzése alatt áll. A választás, egyhangu meg-egyezőssel, Kádár János, közigazgatási gyakornokra esett, ki korábban, mint igazgató-tanácsi írnok, igen jó munkakerőnek bizonyult. Ez állomás betöltését, illetőleg, javadalmazását az idei közgyűlés 1892. január 1-sejére állapítván meg, de a titkár saját teendői mellett a segélykölcsön-alap ügyeinek ellátásával is föltöbb igénybe levén véve, az Igazgató-Tanács fölkérte az elnökséget, hogy a megválasztottat már folyó év december elején állítsa munkába, s gondoskodják az egy havi jutalom-díj fedezetéről. Megjegyezzük, hogy a megválasztott kötelezte magát, hogy az elnyert állomásról öt évig el nem fog távozni.

(Vége köv.)

É—n.

Az egyetemes konvent.

(Vége.)

A konvent második napján, nov. 6-án befejezte az egyházi alkotmány szervezetről szóló törvényjavaslat tárgyalását. A bizottsági javaslaton nevezetesebb módosítás nem történt s felszólalás is alig volt egy-kettő.

Élénkebb lett a hangulat, mikor Tóth Sámuel előadó az egyes egyház-kerületeknek a zsinat elé terjesztendő indítványait mutatta be.

A protestáns felekezetek állami dotációja tárgyában a tiszáninneri, meg a tiszántuli kerületnek volt indítványa. Amaz azt kívánta, hogy az 1848. évi 20- trc. teljes értelmé szerint végrehajtván, a protestáns felekezetek egyházi és iskolai szükségleteinek teljes fedezéséről az állam gondoskodják s hogy ez irányban a zsinat tegyen intézkedéseket. A tiszántuli kerület egyszerűen az állami dotáció méltányosabb megállapítását kívánta. A zsinati előkészítő bizottság csak a tiszántuli indítványt terjeszti pártolólag a zsinathoz, a tiszáninnerit nem, amannak a kívánságát is akkép formulázván, hogy a «zsinat tegye meg a szükséges lépéseket a protestáns egyházak nagyobb mértékű állami dotációjára.»

Egyházipolitikai jelentőségű a tiszáninneri kerület másik indítványa is, hogy t. i. a zsinat hasson oda, hogy a protestánsok vallási sérelmeinek orvoslása az országos törvényhozás által rendeztessék. Erre vonatkozólag a zsinatelőkészítő bizottság javaslata az, hogy az indítvány ne terjeszressék fel a zsinathoz, hanem a konvent a maga hatáskörében, a szükséghez képest, intézkedjék.

Fejes István kívánja a zsinathoz való fölterjesztést. A konvent intézkedhetik az egyes konkrét sérelmi esetekben, s erre nem szükséges külön határozattal utasítani magunkat; a tiszáninneri kerület indítványa azonban általános orvoslást kíván, a mihez a zsinat föllépése szükséges az országos kormánynál, vagy törvényhozásnál. Hogy miért sürgessék ezt most, nem akarja bővebben megokolni. Hisz, mindnyájan tapasztaljuk, hogy az 1868-iki vallási törvény, melyet nem is igen tartanak meg, megengedi jogaink kijátszását és illu-

zoriussá teszi a vallásfelekezetek egyenjoguságát. Kéri a tiszáninneni indítvány felterjesztését.

Tisza Kálmán felvilágosításul megjegyzi, hogy az indítványban szó sincs konkrét törvénysértésekről, hanem igen is szó van arról, hogy az 1868-ki törvény változtattassék meg. Ő is elismeri, hogy e törvénynek vannak egyes pontjai, melyeket megváltoztatni, a protestáns egyházaknak érdekében lenne; de ahhoz, hogy erre tőlünk induljon ki az ösztönzés, olyan idő szükséges, a mikor nem kell attól tartanunk, hogy a változtatások kárunkra ütnek ki. Ő tehát a bizottság javaslatát pártolja; ha megjön az alkalmas idő, a konvent megteheti, a mi szükséges.

György Endre nem szól a dolog érdeméhez. A határozatot azonban úgy hozná meg, hogy a zsinat határozatának ne prejudikáljunk, s hagyjuk rá: akarja-e, vagy sem az indítványt tárgyalni?

Mocsáry nézete az, hogy a konventnek itt egyszerűen a pósta szerepe jut, vagyis a szuperintendenciák indítványait minden kommentár nélkül fölterjeszteni a zsinathoz. A konvent tulterjeszkedik a kompetenciáján, ha elvi nyilatkozatokkal befolyásolja a zsinat tárgyalásait.

Szász Domokos és Tisza Kálmán kimutatják, hogy az egyház-szervezési törvény nem csak jogává, de kötelességévé teszi a konventnek a zsinati tárgyak felől való véleménymondást, mire a többség a bizottság javaslatát fogadta el.

Megállapítottak ezután a zsinati tanácskozás egyéb tárgyai, melyek közül nevezetesebbek: a közalap, s a misszió-ügy rendezése, a néptanítók memoránduma, a zsinati tanácskozás és ügyrend, stb.

A zsinathoz úttalattott még az egyetemes tanügyi bizottság egyik indítványa, hogy t. i. az ev. ref. egyház állítson külön bölcséleti tanfolyamot felekezeti tanárképző intézettel.

Nagyobb vitát keltett e bizottság egy másik indítványa, hogy t. i. az érettségi vizsgálat tárgyai közül maradjon el a magyarról németre fordítás. A bizottsági előadó megokolása azt az érdekes vallomást teszi, hogy a bizottság tagjai közül számosan a német nyelvet egyáltalán ki akarják rekeszteni a gimnáziumi köteles tantárgyak közül. Erre nézve a határozat az lett, hogy az indítványt nem terjesztik fel a zsinathoz, hanem a jövő konventen fogják tárgyalni.

Még Szabó János, békés-banádi esperes, terjesztette elő a misszió-bizottság jelentését, melyből kiténik, hogy az ev. ref. egyház az utolsó öt évben 104,290 frtot fordított misszió-célokra, még pedig, mint a jelentés mondja, különösen Horvátországban és Erdélyben, úgy felekezeti, mint nemzeti szempontból sikeresen.

Végül a zsinatra vonatkozó néhány apróbb intézkedésről tett Tisza Kálmán elnök jelentést; fölemlítette azt is, hogy a zsinaton az egyetemes presbiteri szövetség is a titkára által képviseltetnl fogja magát.

Előfizetési felhívás.

«Vasárnapi, ünnepi és alkalmi Imádságok, szószéki használatra» című imakönyvem szándékozom 1892-ik év február hó elejére kiadni és az előfizetők számára szétküldeni. Kéziratokat főtiszteletű Kiss Áron úr, nagytiszteletű Csiky Lajos és Révész Kálmán, theologiai tanár urak és több lelkészársaim szivesek voltak tüzetesen átnézni, megbíralni, kiknek ez alkalommal leghálásabb köszönetemet nyilvánítom

és kifejezem. Az általuk tett észrevételeket fölhasználtam, művemem újból meg újból átnéztem és simítottam. Távol állok a gondolattól, hogy jóakaró bírálóm kedvező véleményére támaszkodva, nagy ígéretek tegyek lelkészársaimnak. Őszintén megvallom, hogy Révész Bálint utólérhetetlen imáinak az enyéim árnyékai sem lehetnek. Olyan imákat írni, csak nagyon kevés embernek adatik tehetség. Mindamellett, azt hiszem, hogy lehetnek lelkészársaim között, kiknek imádságos gondolatai az enyéimmel megegyeznek. Hiszem, hogy gondolataim külső alakja, imádságaim nyelvezete nem fogja megakadályozni a gondolatok fenszárnyalását, s nem fogja lehozni a magasból a buzgó érzéseket. Hiszem, mert tapasztaltam, hogy imádságaim útát nyitnak a magasba a gyülekezet áhitatának is. Ha lelkészársaim szükségét látják annak, hogy az általuk használt vasárnapi Imakönyveket egy újabbal fölváltva, használják: úgy sziveskedjenek, művem kiadásában előfizetésük által támogatni. Jól tudom, hogy sokfelől igénybe vagyunk véve, megsokasodtak szükségünk, sok nemes cél zörget szívünk ajtaján, ugyanazért az előfizetés árát a lehető legolcsóbbra tettem. A 13—15 íves művet, kemény kötésben, 1 frt. 60 kr. előfizetés mellett fogom bérmentve megküldeni. Tájékoztásul a tartalomból közlöm, hogy lesz benne: közönséges vasárnap reggeli ima 27, délutáni 20, évszaki 16, adventi 8, ünnepi 39, alkalmi 24, vagy, a pártolás mérve szerint, több is. A művet Seper Kajetán, nagy-károlyi könyvnyomdája fogja izlésesen kiállítani. Az előfizetéseket folyó év december 15-ig kérem nevemre címezve küldeni. Kartársi tisztelettel és szeretettel. Györgytelek (Szatmárm.), nov. 8. 1891. Biki Károly, ev. ref. lelkész.

Különfélék.

== **A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság** pártoló (évi 3 frtot fizető) tagjaira nézve az I. 3 éves ciklus (1889—91) a f. é. dec. hó 31-én lejárván, tisztelettel kérem a Társaság t. pártoló tagjai közül azokat, a kik a jövő 1892—94-iki II. 3 éves ciklusra esetleg már nem kívánnak a Társaság tagjai maradni, hogy e kilépési szándékukról legkésőbb f. é. december hó 15-ig annyival is inkább értesítsék alulírottat, mert azok, a kik kilépésüket be nem jelentenek, továbbra is a Társaság tagjaiul fognak tekintetni s reájuk nézve a tagsági kötelezettség a köveikező 3 évre is ki fog terjesztetni. A legkésőbb dec. 15-ig való szíves jelentkezést azért is kérem, hogy a Társaság tájékoztatva legyen a kiadványok nyomtatandó és szétküldendő példányai felől. E felhívással kapcsolatban, tisztelettel kérem a tagsági díjakkal hátralékosokat, hogy tagsági díjaikat méltóztatassanak mielőbb beküldeni, hogy megkíméljék önmagukat a figyelmeztetés kellemetlenségeitől, a Társaságot pedig e figyelmeztetések és illetőleg postai megbízások szétküldésének és kiállításának kiadásaitól. Budapest, 2891. nov. 16. K e n e s s e y Béla, a M. Prot. Irod. Társ. titkára.

== **Egy új misszionárius.** Nagy Sándor, brailai lévita-tanító, ki már húzamos idő óta szép eredménnyel és lelkesült ügyszeretettel működik ref. hitünk és magyar fajunk érdekében, még ezelőtt egy évvel az iránt folyamodott volt az Igazgató-Tanács útján az egyházkerületi közgyűléshez, hogy engedjék meg neki, sikeres vizsga letétele után, a papi teendő végzése és a sakramentumok kiszolgáltatása is. A ker. közgyűlés, tekintettel az általa elfoglalt állomás fontosságára és annak lelkiismeretes betöltésére, megengedte a vizsga-tehetést. A nagy-enyedi theol. tanári kar megállapítván, hogy mely tárgyakból vizsgálazzék, azokból a szigorlatot igen jó eredménnyel ki is állotta, minek folytán püspök atyánk fia fölhatalmazta őt mindennemű lelkési teendő végrehajtására. Midőn szívünkbelől üdvözöljük őt új hivatalában, fölemlítünk

még róla egy tényt, mely magára is eléggé jellemzi ügybuzgalmát. Hogy Brailában egy magyar ref. templom építették, adakozási engedélyt szerezvén, maga járta be csaknem egész Romániát, összehozva igen szép összeget. A pénz még nem volt elég. Ekkor egy sorsolást rendezett az egyház javára, a mi 6—8 ezer frankot jövedelmezett. Most már be van szerezve minden anyag, s a jövő tavaszon fölépül a templom. Hirdesse majd benne az ígét isten dicsőségére s magyar fajunknak büszkeségére!

— **Cinke István, erdőbényei lelkésztársunknak** az a jó gondolata támadt, hogy a november 29-én megtartandó évszázados emlékünnepre jóelőre megírja egyházi beszédét. Jó gondolatát megtoldotta még egy lépéssel és beszédét ki is nyomatta. Megszerezhető mindenki által 20 kron. Egy csinos, építő, egyszerű beszéd, mely hatását sehol sem tévesztheti el, hol a szívek át vannak hatva a protestáns szellemtől. Hisszük, hogy paptársaink közül sokan meg fogják rendelni és méltán.

— **Örömmel ragadjuk meg az alkalmat**, hogy paptársaink figyelmét e rovatunkban is felhívjuk amaz előfizetési felhívásra, mely fönnebb olvasható. Bizonyosan tudjuk, hogy a világirodalom fajai közt, legnehezebb dolog, himnuszt írni és imádságot. Azért állanak oly utólréhetetlen magasságban Dávid és Jézus Krisztus. De, az emberek próbálgatják, mernek. Egy némelyiknek nagy ritkán sikerül. Szikszai, Angyán, Révész Bálint e kevesekhez tartoznak. Mi a Biky Károly Imádságait nem ismerjük; de magát Biky Károlyt komolyan gondolkozó, higgadt férfinak tartjuk, ki minden valószínűség szerint számot vetett magával, s nem csupán egy könyvvel akarja szaporítani az e nemű irodalmat, hanem egy buzgó, vallásos jóbaráttal szándékozik megörvendeztetni a vallásos szíveket. Ezért ajánljuk könyvét az érdeklődők szíves figyelmébe.

— **A dunántúli egyházkerületben** fekvő veszprémi egyházmegye esperese és szent-gáli lelképásztor, **Csonka Ferenc**, életének 70-ik, papságának 40-ik, esperesi hivataloskodásának 17-ik évében, folyó hó 13-án meghalt. A meg-

boldogult előkelő helyet foglalt el a dunántúli egyházkerület egyházi életében, mint egyetemes zsinati és konventi képviselő és mindazon ügyekben, melyek az egyházi életben excellálnak. A kiválóan buzgó, egyenes gondolkozású, puritán erkölcsű pap emlékezete sokáig lesz megőrkítve az öt ismerők, az öt szeretők szívében. Béke legyen porai felett!

— **A m.-dályai egyházközségbe** hat pályázó közül tiszt Karácson Sándor, patakfalvi lelkész, választott meg, öt kivételével, az összes szavazatokkal. A választókat egyfelől a megválasztott iránti szeretet, másfelől azon jóindulat vezette, hogy özvegy papnéjuk maradjon meg a megszo-kott parokhiában veje oldala mellett. Reméljük, hogy a megválasztott teljes igyekezettel fog azon egyházközség ügyeinek rendezéséhez. Ugy halljuk, hogy székfoglalóját nov. 15-én tartotta meg; beigtató tiszt. Kiss József, dálnoki lelkész volt. Áldás munkálkodásán!

— **Hálás köszönet.** A m.-gy.-monostori ref. egyház életében csak egy rövid esztendő leforgása alatt is oly szép és lélekemelő események fordultak elő, a melyek bizonyítják, hogy ez egyházközség tagjainak lelkében a protestáns buzgóság jó cseleked. el párosult. Csak július havában fejeztem ki forró köszönetemet a hívek buzgóságáért: és ime, most egyszerre két becses ajándékért fejezem ki köszönetemet. Először megújítottuk a templomot külsőleg, most újítják belsőleg. Varga Istvánné, szül. Kovács Kata, egyszerű parasz-asszony, a papi szószék elavult, hétköznapi takarója helyett, egy kék, kázmír, ezüst rojtokkal díszített szószék-takarót ajándékozott az egyháznak. Tek. Hóry Béla, Kolozsmegye árvaszéki elnöke, a kolozs-kalotai egyházmegye algondnok, áldott emlékü édes anyja emlékére egy szép urasztali kelyhet adott 50 frt. értékben. Ez ajándék nem azért becsesebb a többinél, mert nagyobb értékű, hanem becsesebb azért, mert tek. Hóry Béla urnak egy pár év alatt már harmadik adománya, mely az ő egyházunk iránti mély szeretetének ki-nyomata. Fogadják a nemes lelkű adakozók a magam és egyházam nevében kifejezett legtisztább köszönetemet. M.-Gy.-Monostor. 1891. nov. 12. Csákány János, ref. pap.

HIVATALOS RÉSZ

2945—1891.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházközségünk t. pappaihoz.

Hivatkozva f. é. október hó 28. napján 2775. sz. a. kelt körlevelünkre, f. é. k összes t. pap aait, hogy a f. hó 29. napján, az 1790/1. évi alap-törvények századik évfordulójára tartandó ünnepélyes istenitizsület alkalmával, a templomi perselyeket a Protestáns Irodalmi Társaság népies kiadványaira szánt Károlyi-alap javára ajánlják a hívek kegyeletes és buzgó figyelmébe, az így begyűlendő adományokat pedig, nt. espereseik, a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségekből főt. püspök aa. útján juttassák, az alapba leendő beszolgáltatás végett, hatóságunkhoz.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1891. nov. 13-ik napján.

Bodor Antal,
titkár.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1326—1891.

PÁLYÁZAT.

A nagy-sajói egyházmegyébe kebelezett s ofalvi egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázatnyittatik.

Javadalma: kerttel és gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és 244 frt. 20 kr. értékű dézsmakárpótlás, kepe és kanonika porció haszonélvezete. Pályázati határnap dec. hó 10. Folyamodványok nt. Muzsnai Károly, esperes aához intézendők Szász-Cegőre, u. p. Kerlés.

Az ev. ref. püspöki hivataltól, Kolozsvártt, 1891. november 17.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök.

1332—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a görgényi egyházmegyébe kebelezett köbölkúti kántor-tanítói állomásra ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: lakás, kert, stóla és egyházhatósági becs-

lős szerint, 233 frt. 98 kr. melyből 90 frt. rendszeresített államsegély.

Pályázati határnap december 4. Folyamodványok nt. Lénárt József esperes aához küldendők, Magyaróra, u. p. M.-Vécs.

Kolozsvártt, 1891. nov. 17.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök

1036—1891.

KÖRLEVÉL.

A n.-enyedi egyházmegye képviselőtét őszi rendes közgyűlésre hívom meg f. é. november 26-ára N.-Enyedre. Tárgyai lesznek: rendes beszámolások, felsőbb rendeletek, átiratok felolvasása; az államsegélyre s más rokon alapokra tett folyamodások felülvizsgálata, felajánlása, stb. A kik költségvetésüket még nem adták be, szíveskedjenek azt, a meghatározott bírság terhe alatt, a számvetői hivatalhoz beküldeni; a domesztikai illetékekkel hátralékosok illetéküknek mielőbbi beküldését ismerjék kötelességüknek; az iskolaszéki elnökök az iskolák állásáról tegyenek jelentést.

Gerenden, 1891. nov. 10-én.

Hegedűs Lajos,
esperes.

2388—1891.

MEGHÍVÓ.

A szilágy-szolnoki ev. ref. egyházmegye folyó hó 25-én, d. e. 9 órakor kezdődőleg, Szilágy-Somlyón, a városház tanácstermében tartja őszi rendes közgyűlését, melyre kérelemmel hívom meg az egyházmegyei közgyűlés m. t. és t. illetékes tagjait, hogy az ügyek fontosságára tekintettel, a jelzett helyen és időben megjelenni, s a tanácskozásokban részt venni, szíveskedjenek.

A gyűlés nevezetesebb tárgyai:

- Esperesi jelentés az egyházak látogatásáról.
  - Tanügyi előadó jelentése az 1890/91-diki tanév eredményéről.
  - Az egyházmegye 1892-ik évi költségelőirányzata.
- Ugyanaznap d. u. 4 órakor házassági törvényszéki ülés fog tartatni. Ugyancsak f. hó 26-án d. e. 10 órakor köztörvényszéki ülés.

Szilágy-Somlyó, 1891. nov. 16.

Nagy László,
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXI. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1891. November 26.

48. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Visz onvá lasz.

I.

«Az Erdélylyel való unió kérdéséhez» cim alatt, nt. Szóts Farkas, theologiai tanár és szerkesztő úr, a Prot. Egyh. és Iskolai Lap 45-ik számában, a mi szerény észrevételeinket, a melyeket az ugyan azon lap szept. 13-iki 37-ik számában, a szerkesztőség neve alatt közre bocsátott «Zsinati programra,» a kolozsvári «Protestáns Közlöny» 39. 42. 43. számaiban tevénk, terjedelmes válaszára méltatta.

A mily nagyra becsüljük, és szükségesnek tartjuk, mint protestánsok, a tárgyilagosságot, az eszmék és elvek küzdelmét; másfelől, épp annyira nem vagyunk barátai az ok nélkül való feleselgetésnek és céltalan szó-szaporításnak.

Magára a dolog lényegére, a mely az unió felvetett kérdésében az ellentétes álláspontok megvilágítása, megokolása és a lehető kiegyenlítés véghatárvonalai megállapítása feladatának megoldását követeli, az igen tisztelt szerkesztő úr válaszában semmi újat nem mond, a mit már a zsinati program el ne mondott volna. Legfönnebb, bocsánat a példa triviális voltáért, a már egyszer kifőzött és feltálat húst bő mártásban adja ismét asztalra, de, sajnos, olyan tendenciákkal gárnizva, a melyek már nem csak elégséges, de túlságosan is ingerlő hatással bírnak arra, hogy azt kapóssá tegyék a felületes szemléllőre. Ha ez új ingredienciák nem volnának, a választ bátran viszonzválasz nélkül hagyhatnók, s nyugodt öntudattal bocsáthatnók az ügyet a szubjektív nézeteket és érzelmeket, a maguk értéke szerint, tárgyilagossá itélő közönség bírói széke elé. De, az újonnan szemünk közé dobott állítások, kicsinyeskedő vádaskodások és tendenciózus feltüntetések visszautasítását: egyházkerületünk becsülete és a többi testvér-egyházkerület iránti tisztesség érzete kívánja. E kívánalomnak akarna

eleget tenni viszonzválaszunk, a melynek bevezető sorai megadják az eszme menetét is, t. i. hogy:

a) «az erdélyi unió kérdéséhez» című válasz az unió kérdés lényegében újat nem tartalmaz;

b) a zsinati programra irt ellenvetéseink érvei meg nem döntettek, és

c) az új állítások, vádaskodások és feltüntetések: kicsinyesek és tendenciózusok. Vegyük sorra.

A válaszirat szó szerinti idézetekben mondja el ismét csaknem mindazokat, a miket a zsinati program, az erdélyi egyházkerületnek a többi egyházkerületekkel, a zsinat-presbiteri alapon való reális uniója követeléseiként zászlajára irt. Ezekre nézve, nem ugyan a mint állítva van, leckéztető modorban és legkevésbé ilyen célzattal, már elmondottuk egyéni nézeteinket; sőt, a hitelesség s köztekintély pecsétje alatt kinyilatkoztatta főként maga az erdélyi egyházkerület, hogy a lehetőség véghatáráig menve, óhajtjuk ugyan az unió teljességét; de, évszázadok^{újvidék} eltérő alapon nyugvó fejleményeit, intézményeit és ez institúcióknak konszolidációját megváltoztatni, illetőleg, szétbomlasztani, nem áll hatalmunkban; mert, mint adott, létező tényeket, tényezőket, nem adottakká és nem létezőkké nem tehetjük, az erőszakolást pedig sem észszerűnek, sem a közös kálvinista anyaszentegyház érdekében állónak, a már felhozott indokoknál fogva, nem tarthatjuk.

A kérdés már most csak az, hogy hol van az a végső határvonal? Erre is a feleletet tisztán és minden félreértés nélkül megadta kerületi közgyűlésünk, a midőn azt, a zsinati előmáncálatokra adott véleményében, az egyházközségi, egyházmegyei és egyházkerületi belső alkotmány és közigazgatási szervezet fentartásában huzta meg. Ha mind a mellett is, a nt. válasziró urnak úgy tetszik, hogy «az erdélyi uniónak papiron és valóságban annyi homályos és zavart pontja van», a mint magát kifejezi, annak oka nem mi bennünk rejtőzködik, hanem valahol egyebütt keresendő.

Egy másik kérdés, a mi felfogásunk szerint, az volna, hogy: vajjon, az erdélyi egyházkerület eme fentartásaival beleilleszthető-e az egyetemes magyar kálvinista egyház-alkotmány szervezetének keretébe a nélkül, hogy ez az egységnek sérelmére (praejudicium) válnék? Mi, előző cikkünkben, erre vonatkozólag is, meggyőződésünk szerint, bebizonyítottuk azt, hogy ha mi a szó magasabb és tulajdonképpen értelmében veendő uniót és nem kényszerített uniformitást követelünk és ha az összeülendő zsinat revizionális törvényhozási működése irányzatában az unió tovább fentartására célozván, unifikáciora nem törekszünk: semmi tárgyilagossá akadályok a beillesztés iránt fön nem forognak.

Ezt a válaszirat igen tisztelt szerzője el nem ismervén, szembe kell állanunk azzal az unióval, a melyet ő állít föl képzeletében és a melyet ő és nézeteit osztó társai követelnek.

«Mi reális uniót kívánunk Erdélylyel fokozatos életbe léptetési záradékkal az egyházi törvényben.» Ezt mondta a zsinati program és ezt ismételi a válasz.

«A fundamentális szervezeti pontokban való egység.»

«Erdély helyezkedjék velünk minden lényeges dolgokban közös elvi alapra »

«Az általunk hangoztatott unió, hogy Augustinussal szóljunk: unitas in necessariis; a közös hitelvekből folyó egyházalkotmányi elvek közössége.»

«A történeti viszonyok által kifejlesztett, s az egyházkerület (t. i. erdélyi) virágzására szükséges specialitásokat tisztelettel respektáljuk.»

Ezek a válaszirat toldalékai.

Szószerint idéztük, nehogy tendenciozus excerpálással vádoltathassunk. Ezekből úgy tetszik nekünk, hogy a szerkesztő tanár-társunk a fától nem látja az erdőt.

Azt kell kérdeznünk, hogy: hitelveink közössége, ugyanazonossága mellett, nem közös-e a magyar kálvinista egyház egyetemének országos alap-törvényeken nyugvó egyházi hatalma és e hatalom minden ágazatának, az egyházkerületek, megyék és községek, hol szűkebb, hol tágasabb autonomiájához alkalmazott megosztottsága?

Nem mindenütt az egyházközségek, megyék és egyházkerületek, habár nem is mindenben egyformán alakított, szervei működnek az egyház élő testében?

Az életműködés rugói, mozgató erői, éltető elemei, nem a közös valláserkölcsi hitélet meg-

alapításának és fentartásának egyetemes és közös céljaiban kerestetnek és találatnak meg?

A célok megvalósítására szolgáló human tanítás, vallásos nevelés, pap-képzés és papválasztás nem lesznek-e közös ügyek?

Az anyagi erőgyűjtés, fejlesztés, fokozás és egyházi adózás nem a közösen vallott és elfogadott elvek szerint van-e szabályozva?

A közös egyházi biráskodás, nem ugyan azon esetekben, ugyanazokkal a birói szervekkel és egy eljárás szerint méri ki a fegyelmi büntetéseket?

Hát, mindezek, hogy többet ne kérdezzünk, nem reális uniót képeznek? Hiszen, ezekben megvan a «fundamentális pontokban való egység» és meg az Augustinus uniója «in necessariis.»

Mit kíván mégis tőlünk a zsinati program és minő lényeges dolgokban követel továbbmenő közösséget? Bizonyára, nem in necessariis, nem is fundamentális dolgokban; hanem, tagadása ellenére, unifikációt sürget a tisztán belkörü autonomikus szervezetben.

Csak hogy akkor nem sok köszönetünk lehet abban a kijelentésében, hogy «a történeti viszonyok által kifejlesztett s egyházkerületünk virágzására szükséges specialitásaink előtt tisztelettel hajlik meg.»

Ez csak szójáték. Nem egyéb. Mert, a ki a mi sajtó szerű történeti alapokon nyugvó autonomikus belserveszetünkben némely egyházpolitikai választási jogainknak (püspök, status-kurátorok, egyhm. és kollegiumi fő- és algonodnokok, tanárok, konventi és zsinati képviselőink) kik által és mi módon való gyakorlását akarja megrendszabályozni, az nem tisztelettel hajlik meg a történeti fejlemények előtt, hanem oly közegyházi, és nem hatalmi, érdekeket támad, a melynek végzetszerű következménye nem a «felvirágzás», hanem a bomladozás lenne.

Általában véve, úgy a zsinati program, mint a válaszirat, könnyen lehet, a gyanakodók előtt alkalmat nyújtó azon föltevésre, hogy az unió cége alatt ugyan, de nem az unióért, hanem egyházkerületi életünk és belserveszetünk fejleményeinek, illetőleg, alakzatának, visszatetszést keltő színezetben feltüntetéseért láthattak napvilágot. Mi nem tartozunk e gyanusítók közé; habár téves alapokra fektetett tendenciákat látunk, a melyekről, valamint még ezeket megelőzőleg az ellenünk vetett érvek tarthatatlanságáról egy következő cikkben fogunk szólni.

Dr. Kolosvári Sándor.

A tanügyi előadó évi Jelentése.

(Folytatás).

E szerint, a nyelvtelhetséggel megáldott tanuló, a ki már a IV. osztályban a nyelvekben nagyobb előmeneteit tanusit, mint a reális tantárgyakban, választhatja jövő tanéveire (az V-iktól kezdve) a görög nyelvet, ellenben, az oly tanuló, ki nagyobb tehetséget és hajlamot tanusit a reális tantárgyakban, mint a nyelvekre, hivatva van a görög nyelvet pótló tárgyakra, sőt az oly tanulónak, a ki már a IV osztályban nehézségekkel küzd a latin, vagy német nyelvben, határozottan ajánlandó a görög nyelv mellőzése és a pótló tárgyak választása, hogy a másik két nyelvből (latin és német) ne kockáztassa jövő előmenetelét.

Az előadattakból látható, hogy a magyar közoktatási minisztert és a törvényhozó testületet az 1890. évi XXX. törvénycikk megalkotására nem a görög nyelv korlátozása vezette, hanem a gimnázium egyoldalúsága és az az ember-szerető tekintet, hogy a szülék jövőben fiaik pályaválasztásában ne legyenek kénytelenek, azok kilenc éves korában dönteni. A döntés ez új törvénnyel a 14—15-ik életévre esik, ha pedig meg lesz az egységes középiskola, a 18—19-ik évre lesz halasztva.

Ezek azok a szempontok, főtiszt. közgyűlés, melynél fogva anyaszentegyházunk tekintélyes főgimnáziumai, milyen a debreceni, hódmezővásárhelyi, pápai, csurgói, stb. az 1890. évi XXX. törvénycikket örömmel fogadták és azonnal életbe is léptették, be nem várva az egyetemes konventnek e részben hozandó határozatát. S a konventi zsinat-előkészítő bizottság is, melynek munkálata tárgyalandó javaslatkint kezünkre adva van, valószínűleg ez újítás gyakorlati előnyei miatt határozta el, hogy a köznevelési és közoktatási szervezet 522. §-a toldassék meg a következő engedménnyel: «Oly gimnáziumokban, melyekben az 1890. évi XXX. törvénycikk alapján a görög nyelv tanításával párhuzamos tantárgyak behozatala megtörtént, a tanulók az V ik osztályba lépéskor saját kívánatukra a görög nyelv tanulása alól felmentendők, s az azzal párhuzamba helyezett tantárgyak hallgatására kötelezendők, kivételt képeznek azok, kik lelkészi, vagy tanári pályára készülnek, mert ezek a görög nyelv tanulása alól föl nem menthetők.»

Ez engedményes javaslatpótlék hozatalára a zsinat-előkészítő bizottságot is valószínűleg az újítás gyakorlati előnyei készítették; valószínűleg, mondom, mert ajánlatának megokolásába egyáltalában nem bocsátkozik. De hinni akarom, hogy őt is gondolkozóvá tette a mai gimnázium filologiai egyoldalúsága és holt verbálizmusa, és hinni szeretném, hogy a főt. közgyűlés által ebben az irányban hozandó határozat az ügynek nem csak erkölcsi támogatására, hanem előhaladására is fog szolgálni.

Aktuális érdekűnek mondható a közoktatási m. kir. miniszter úr azon intézkedése, melylyel (f. év. febr. 10-én, 2591. sz. a.) a nagy szünidő alatt Budapesten pótló rajztanfolyamot rendezett oly tanárok számára, kik a görög nyelv helyett tanítandó ábrázoló mértan tanításában magukat tovább képezni óhajtják. Egyházkerületünk kollégiumaiból részt vett e tanfolyamban Greguss Imre, festőművész s zilahi gimnáziumi rajztanár.

Az «Érettségvizsgálati Utasítás»-ok is kiegészítést nyertek a közoktatásügyi miniszter f. é. ápr. 11-én, ^{52,341}/_{1890.} sz. a. közzétett rendeletében, mely meghatározni törekszik az érettségi vizsgálat mivoltát, néhány tárgyból részletezi a követelményeket, megállapítja a kérdészés módszerét, s a bírálat mértékét. Ezzel véget kíván vetni a miniszter úr a nézete szerint, sok helyütt még mindig divó hosszás preparálásnak, a mutatványszerű írásbeli tételek kijelölésének, a betanult tankönyvi anyag pusztá lekérdezésének és a tulságosan részletes ismeretek számonkérésének.

Szívesen elismerem, hogy e gondoskodás igen alkalomszerű, mert e vizsgálatok főcélja csakugyan a tanuló felfogásának, s értelmi fejlettségének, az alapfogalmakban és alapismeretekben való biztos tudásának s általában szellemi érettségének puhatólása és megállapítása lévén, sem külön e célra szolgáló betanításnak, sem külső sikert kereső leckeszerű vizsgálati eljárásnak, sem aprólékos adatok számonkérésének helye nem lehet. Csak-hogy ezekre a momentumokra nem annyira a tanárok, mint a biztos minőségben működő kormányképviselők lennének figyelmeztetendők, mert ezek az urak, kevés kivétellel, egyszerű szakemberek, kik életükben a középiskolai didaktika és tudás feltételeivel keveset törődtek s e mellett, alkalmuk sincs, egy intézet szellemi niveauját megismerniök, mert ma ide, holnap amoda küldetnek ki, mintha csak vidékek látása s nem egy-egy intézet komoly megismerése volna elejökbe tűzve. Így megesik aztán, hogy egy-egy intézet, állandó tanerők mellett is, az idei érettségi vizsgálatán figyelmessé tétetik, hogy a tananyag készségesebb reprodukálására több gondot fordítson s ráadásul még szelid hibáztatás is éri, hogy p. o. a természettudományokat túltengő ápolásban részesíti. A rákövetkező évben ugyanazt az intézetet ugyanazon nemű vizsgálaton egy más kormányképviselő azzal szerencsételteti, hogy a betanult tankönyvi anyag pusztá lekérdezése ellen kell ki és helyteleníteni, hogy a természettudományok kellőképpen nem méltattanak.

A dolog úgy áll, hogy ha az újabb utasítás kívánalmait hozzáadjuk az eredeti országos utasításéihoz, oly követelmény-konglomeratumot kapunk, mely a legjobb tanulóban is oly fokú ijedelmet és önbizalmatlanságot ébreszt, hogy a mit tud sem tudja előadni. Avagy mit mondjunk az oly postulatokról, melyek szerint a vizsgálaton a kérdés egyszerűen felteendő, s a tanulóhoz semmi útbaigazító kérdést többet tenni, nem szabad; hogy a nyelvekből a gimnáziumban nem fordított auktorok használtassanak; hogy a történelemből a magyarországgal történeti kapcsolatban levő országok politikai viszonyai kérdeztessenek? E szigorhoz illeszkednek aztán némelyik kormányképviselő részéről ily fajtájú kérdések: «Milyen volt III. Endre korában Európa képe?» «Sorolja elé a magyar nádorokat!» «Ismer-e adatokat a Morozini csajádról!» «Mondja meg, hogy az Athaeneum és a Figyelő között minő kapcsolat állott fenn?» stb. És az ilyen ugyancsak részletadatok után való tudakozódást tetézi némely kormányképviselő még azzal, hogy félbe hagyatja a tanuló megkezdett feleletét e szóval: «ezt, úgy látszik, tudja» és egy más kérdést tesz fel. Így baktatni lehet, de úgy hiszem, az érettségi vizsgálatnak nem ez a célja.

A kijelentések korában élvén, legyen szabad, sok évi tapasztalaton alapuló meggyőződésemet az érettségi vizsgálati eljárásra vonatkozólag kimondanom, mely szerint, a kormány-képviselő sok esetben nem pusztán a megfigyelői álláspontra helyezkedik, a mint lenni kellene, hanem, hogy ne mondjam rendelkező, tehát irányadó szerepet visz. Pedig a vizsgálatot vezeti az egyházkerület által kinevezett elnök, s minden rendelkezés, s irányadás őt illeti. A szaktanár felteszi a kérdéseket, megvizsgálja a tanulót, a kormány-képviselő is tehet kérdéseket, de a vizsgáló tanár kérdéseire tett feleletet köteles bevárni; a feleletet félbeszakítani, csak az elnöknek van joga. Általában kívánatos, hogy a kormány-képviselő vidéklátogató, operett-szerű fellépésének eleje vétessék, Am, viselje képét az államkormánynak, őrizze ellen a vizsgálati eljárást a legszigorubban, a visszaéléseket jelentse fel, mondjon ítéletet a tanulmányi eredmény niveaujáról, de ne első és egyetlen érintkezése nyomán, mert egy tantézet organizációja és az ifjúság tehetsége a maga végzetlen sokféleségében és változatosságában sokkal finomabb dolog, sem hogy arról valaki magának egy szempillantásra konkrét fogalmat és ítéletet alkotni, képes legyen.

Kedvezőbb fogadtatásban részesült a közoktatásügyi miniszter úr azon leirata (folyó év febr. 23-án, 441. eln. sz. a.), melyben tudatja, hogy a folyó év május 17. 18. napjain Budapesten rendezendő «Magyar tanulók országos tornaverseny»-ében az erd. ev. ref. kollégiumi ifjúság részvételét is óhajtáná. Felkéri az Igazgató-Tanácsot, hogy a tanulókat részvételre buzdítsa, s nekik a megjelenésre a kellő eszközöket és módokat jelölje meg. Az Igazgató-Tanács a lelkes felhívást és a benne foglalt gondoskodást, a mennyiben abban a testi nevelés föllendülésének hajnalát látja, örömmel vette tudomásul és a részvételt ajánlotta a kollégiumok előljárásságainak. Egyelőre azonban csak a szászvárosi kollégiumi ifjúság tizenkét tagja vett ténylegesen részt az idei versenyben, az illető tornatanár vezetése mellett.

Hasonló szíveséggel tudatta a miniszter úr, folyó év ápril 9-én, 14,696. sz. a. kelt leiratában, hogy a sepsi-szt.-györgyi ev. ref. gimnázium V. VI. és VII. osztályaira megadta a nyilvánossági jogot, s erről a hazai összes középiskolákat egyidejűleg értesítette. Ezzel csaknem egyidejűleg, folyó év ápril 15-én, 16, 294. sz. a. két tanárt nevezett ki a miniszter úr a szászvárosi ev. ref. főgimnáziumhoz az illető előljárásság és az Igazgató Tanács egyhangú ajánlatára, u. m. Tokaji Aladárt, a mennyiségtermészettani és Csűrös Pált, a magyar s német nyelv, s irodalmi tanszékre.

Fel kell még említenem a közoktatási miniszterium egy tilalmát is, melylyel (1891. jan. 17-én, 32,661—1889.) az 1868. évi XXXVIII. t. c. 133. és 141. §§-ai alapján ref. népiskoláinknál a lelkesi és tanítói állomások egyesítését, tehát az u. n. pap-tanítói állomások szervezését meg nem engedni, s ott is, a hol a helyi viszonyok rákényszerítenének, az egyesítésre való engedély megadását magának tartja fenn. E tilalom ellen feliratot intéztünk az egyetemes konventhez, közbejárását kérve és hivatkozva a «köznevelési és közoktatási szervezet» 59. §-ára, mely a pap-tanítói állomások létezését elismeri és jogkörikre nézve határozottan intézkedik is.

Ezek után már csak még két általános érdekű, egészen egyházi jogkörbe tartozó mozzanat meghallgatására kérem ki a főtiszt. közgyűlés szives türelmét. Az egyik a kollégiumok ügykezelésének ellenőrzésére, a másik az alkalmas tanerőkben való hiányra, illetőleg, e hiány elenyésztetésére vonatkozik.

Egyházkerületünk főfelügyeleti jogának a kollégiumok felett való gyakorlására nézve kimondván a közgyűlés az 1882-ik évben, 35. jkvi számú határozatában, hogy öt év leforgása alatt mindenik kollégium ügykezelése egy és ugyanazon bizottság által vizsgáltsassék meg: az Igazgató-Tanács kiküldötte és megbizta volt (404—1883. ig.-tan. sz.) idősb Lészay Ferenc és gr. Bethlen Géza főgondnokokat, nem különben dr. Jenei Viktor és Domokos Antal igazgató-tanácsosokat, kik megbízatásukban eljárván, megvizsgáltak hat kollégiumot, mikor Jenei Viktor váratlan halála őket további működésükben megakadályozta. Függetlenül maradt volt a kolozsvári kollégium vizsgálata az 1889-ik évig. Ebben az évben (2776. ig. sz. a.) felújította az Igazgató-Tanács a vizsgálat folyamát, kinevezvén a bizottság tagjaiul br. Bánffy Dezső, főgondnok elnöke alatt, dr. Kolosvári Sándor és Domokos Antal, igazgató-tanácsosokat, kik a tőlük nem függő okok miatt kissé hosszúra nyult ciklust a kolozsvári kollégium megvizsgálásával (1890. dec. elején) be is fejezték.

A n.-enyedi, m.-vásárhelyi, sz.-udvarhelyi, zilahi, szászvárosi és sepsi-szent-györgyi kollégiumokra vonatkozó bizottsági jelentések tárgyában, minthogy oly régen megemelt tényekről szólnak, a melyek három kollégiumnál az államsegély igénybevétele miatt, kettőnél pedig az előljárásságok buzgóssága folytán tetemesen módosultak, átalakultak és javultak, az Igazgató-Tanács jónak látta, az e jelentésekben foglalt észrevételeket közölni az előljárásságokkal és felhívni őket azok irányában tett intézkedéseik előadására; a mi megtörténvén, az Igazgató-Tanács utólagos tárgyalásai közben mind a hat kollégiumra nézve csak megnyugtató eredményt állapíthatott meg. A kolozsvári kollégium vizsgálásáról szóló jelentés is egészen azt a benyomást tette az Igazgató-Tanácsra, hogy e kollégium előljárássága és tanári kara tisztában van hivatása céljaival. Ez intézetnek majdnem minden mozzanata szakszerű értelmességről, lankadatlan buzgalomról és kifogástalan ékonomiai érzékről és hűségről tanuskodik. Az a néhány körülmény is (tantermek szűk volta, a levéltár egy részének rendetlensége, némely eltérés a rendszabálytól, stb.), mely az Igazgató-Tanács közbejárását igényelte, inkább a hagyományos szokáshoz való erős ragaszkodásban és a megkívántató pénzerő hiányában, mint a felfogás és törekvés korlátoltságában leli okát.

(Vége következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1891. nov. 15. 16.

(Vége.)

A nagy-búni újonnan és némi fizetés-javitással megállapított tanítói díjlevél, a közgyűlés jóváhagyásának fontartásával, megerősítettett.

A túrei egyházközség papi és tanítói díjlevele, a fakepének saját maga szerezte s központban kezelt 3000

frtnyi tőkekamataiból leendő megváltásával, valamint zabkepejének tíz év tartamára készpénzben való kiszolgáltatásával, e módosítások a javadalmakat emelvén, a közgyűlés határozatának föntartásával, jóváhagyatik, valamint a györgyfalvi kepeválság iránt hozott egyházközségi határozat is, melyet az egyházmegye ajánlattal terjesztett föl.

A görgény-szentimrei egyházközség egy ciheres erdő-területét, mely jövedelem helyett csak költséget okoz, az egyházmegyei tanács helyeslésével, eladóvá tette, s az így létrejött, háromszáz frtos vásári szerződést az Ig.-Tanács azzal a kikötéssel hagyja jóvá, hogy a vétel-ár takarékpénztárban tőkeként kezelendő mindaddig, míg fekvőségbe lesz elhelyezhető.

Az unokai egyházközség, egy veszendőnek tudott tőke-követelése fejében, megfelelő értékű fekvőhöz jutván, az ügyletről szóló szerződés megerősítettet.

A m.-n.-zsombori egyházközség papja véleményre leküldött segély iránti kérvényét pártolja ugyan, miután azonban ez alkalommal az is kitűnt, hogy a kérelem igazolására fölhozott károsodás alig husz forintra rugott, a kért és fölajánlt segély-összeg pedig, 100 frt: az Ig.-Tanács elutasította a folyamodót.

Garda Márton, nyugalmazott sáromberki pap, azt állítja, 1872. óta élvezett 200 frtnyi állam-segélyből kezdetben nyolc havi részletet nem kapott meg s kéri visszazapótlását. Az előiratokból és pénztári adatokból kitűnően, hogy állítása valótan, kérelmével elutasítatik.

Zakariás Dániel, brád-ribicei nyugalmazott pap, ki nyugalmi állapotában fegyelmi vétséget követett el s ezért ítéletesen megfosztatott nyugdíjától, most az iránt folyamodik, hogy egyházközsége ellen régebben folytatott pörei közül egyikben kedvező ítéletet nyervén, a vásár-vám utáni bizonyos, akkor nem érvényesített illetéke utólag kiadassék. Miután ez illeték csakugyan egyik részét tette a papi javadalomnak s így újabb kereset alapján meg is fogná a törvényszék e követelést ítélni, az Ig.-Tanács elrendeli az illeték ama részletének kifizetését, mely a folyamodó javadalmas korára esik.

A zsoboki egyházközség, tagjai aversionalis mozgalmi idején, templom-építésére 500 frt. segélyt nyert, azzal az ígérettel, hogy ez összeget az állam-segély fogja törleszteni. Az annyira igénybe vett állam-segélyből azonban a tőke-törlesztő részletek helyett, hosszú időn át, csak is a tartozás kamatai fedeztettek s a revízió alkalmával, tekintettel az egyházközség kedvezőbb anyagi viszonyok közé jutására, e kamat-járulék 30 frtja is törültetett. Most az egyházközség, hivatkozva az eredeti határozatra, kéri e tartozása alól való fölmentését s az Ig.-Tanács átteszi a kérdést elintézés végett a segélyosztó bizottsághoz.

A Székely-Mikó-kollegium előljárósága az új épület fölszerelésére, emelendő tornacsarnokára és internátusának bebutorozására 20,000 frt. kölcsönt kér Mikó-alapjából. Az Ig.-Tanács, az alapító levéllel illető határozmányának értelmében, oly föltétel alatt engedélyezi e kölcsönvételt, hogy a szükséghez képest jövő évi április 1-sején kezdve, ezer forintos részletekben adassék ki, a törlesztés 500 frttal osztható összegekben történvén s a kamatláb 5%-ban állapittatván meg.

Ugyanez előljáróság kéri, hogy új rajztanárjának fize-

tése, mint részére kilátásba is helyeztetett, 1000 frtról 1200 frtra emeltessek, egyenlően a többi r. tanárokkal, a nélkül azonban, hogy a többiek ötödéves fizetési pótlékához joga lenne. Az Ig.-Tanács, bár az előljáróság e javadalom-emelés fedezetét is kimutatja, tekintettel a kollegium még fedezetlen levő igen jelentékeny építkezési szükségletére, valamint arra, hogy a főgimnázium még nincs nyolc osztályra kiegészítve, e kérelem tárgyalását későbbre halasztja.

Végül, ugyane kollegium előljárósága ajánlattal terjeszti föl hat tanárának kérését, hogy részükre a Mikó-alapból megfelelő összegű kölcsön adassék 32 évi $6\frac{1}{2}\%$ -os törlesztés és kamatozás mellett, tanári lakok építésére, maguk és örököseik kötelezésével az elvállalt teher pontos fizetése iránt. Az Ig.-Tanács, tekintettel a Mikó-alapítvány alapító levelének ama tilalmára, hogy ez alapból egyeseknek kölcsön nem adható, utasítja az előljáróságot, hogy a tanári lakok megszerzésének helyeselt céljára más kiviteli módot keressen.

Számvevő aa. vett megbízásához képest, a szüreti szünidő idején kiszállván Székely-Udvarhelyre, ottani kollegiumunk vagyoni ügyeit megvizsgálta s az előljárósággal egyetértve, javaslatokat készített a kollegium állandó deficitjének elenyésztetésére. A tüzetes és alapos körületekintéssel készített előterjesztés szerint, a baj abban nyilvánul, hogy az alaptőkéből több év óta kisebb-nagyobb összegek költettek el, a minek okát abban találta, hogy a kamat-hátrálékok folyton növekedtek s nevezetes tőke-részletek kamatozása is kétségessé vált, minek első sorban való gyökeres orvoslásául azt ajánlja, hogy a kollegium külön alapjai, ha az illető alapítványi feltételek nem tiltják, a közalaphoz csatolandók, mely úton a közalap átlag 800 frtra tehető deficitje, megfelelő mértékben, apadni fog. E határozattá emelt javaslat mellett, elfogadtatott a kibontakozásra célzó ama második terv is, hogy a tanárok tíz évenkénti ötven frtos fizetési pótlékai, melyek összege ez idő szerint évi 450 frtra megy, a tanárok kijelentett beleegyezésével, a tanárok fölösleggel rendelkező özvegy-árvai alapjára helyeztessenek át, valamint a tanárok föld-járandóságai után eső évi 200 frtjának, illetőleg, a fordulórendszer nyomán átlag évi 140 frtjának fedezete is. Továbbá, a kollégiumi épület újjá-alakítása után fönmaradt 29,000 frtnyi tartozás fedezete már korábban, a Kiss-féle alap kivételével, valamennyi kollégiumi alapra vala útalva, s e tervnek fogantatása most szintén elrendeltetett. A természetben való szállással nem rendelkező tanárok számára járandó 200 frtos szállásbérek szintén a közalapra utaltattak, s mindez intézkedések eredménye az, hogy a mostani hét rendes tanár status quoja mellett, 1200 frtnyi évi fölösleg remélhető, kilátás nyilván ez úton, egyfelől az alapok sértetlen fönmaradására, másfelől, a tanárok helyesebb berendezése útján a r. tanárok számának szaporítása is. A jelentéstevő számvevő, ezen felül, több régi behajthatlan követelés törlesztését javasolja, s az Igazgató-Tanács, néhány még függőben levő kérdés kivételével, ez előterjesztést is magáévá teszi és egyszersmind elismerést szavaz a számvevőnek buzgó és sikeres eljárásáért.

Az egyházkerületi járadék-költségek konvertálása után az idej. rk. közgyűlés határozata alapján szerzett ér-

tékpapírok Budapesten letétben tartása levén szükséges, főtiszt. püspök aa. több budapesti szolid pénzintézetől vett be ajánlatot, melyek előterjesztése alapján bíráló alá vétetvén, mint legkedvezőbb ajánlat, az egyesült fővárosi takarékpénztáré fogadtatott el, mely csak fél pro mille őrzési díjt számít, eladási jutalékot és szelvény-beváltási díjt nem követel és a készpénz után a bank kamatnál mindig csak 1/0-kkal számít többet, illetőleg, kevesebbet.

II.

Kolozsvártt, 1891. november 21.

Elnök báró Bánffy Dezső, egyházkerületi főgondnok; jelen vannak: Dr. Kolosvári Sándor, Szász Gerő, Szász Béla, Deák József, dr. Sárkány Lajos, dr. Török István, Bodor Antal, titkár.

Az időközben einöki úton ellátott ügyek bejelentése és jóváhagyása után, a kölcsönző közalap ügyében kiküldött szigorló bizottság r. tagjai sorába Szász Béla is kineveztetik.

Az elnöklő főgondnok, mint a kollégiumokat vizsgáló egyházkerületi bizottság elnöke, jelenti a vizsgáló bizottság ama Bethlen-kollégiumunknál szükségessé vált és megtett intézkedését, melylyel elrendelte, hogy a tandíjakat kezelő tanár a kezéhez befolyó pénzeket minden tizedik napon számolja be a pénztárba, miután e tekintetben jelentékeny mulasztásokat tapasztalt a bizottság, mihez képest már az általános jelentés tárgyalás alá vétele előtt szükségét látta ez intézkedés megtételének, melyet az Igazgató-Tanács helyesléssel vesz tudásul.

Az egyházkerületi segélyek mult évben végrehajtott revíziója ellen némely érdekelt fél, s egy egyházmegye is fölterjesztést intézvén, s kérvén az elvont, avagy redukált segélyek visszaállítását, az Igazgató-Tanács kimondta, hogy a revíziót illető közgyűlési határozat megváltoztatására magát illetékesnek nem érezi, annyival kevésbé, mert noha a revízió keresztülvitelére közgyűlési fölhatalmazást nyert vala, mégis e jogával nem élt, hanem revizionális kész tervét a közgyűlés elé terjeszté, s ez szankcionálta azt. Nem kívánván azonban az illetőket kérelmező joguktól elűzni, az ilyen folyamódásokat csomóra gyűjti, annak idején alaposan megvizsgálja, s véleményes javaslat kíséretében terjeszti a közgyűlés elé.

A Wesselényi-egylet kéri hatóságunkat, hogy a zálnoki tervezett óvó-iskola ügyében keresse meg a közmivelődési egyesületet, de, miután a zálnoki iskola kérdésében Igazgató-Tanácsunk már hozott egy határozatot, melynek eredménye még függőben van, s miután a nevezett egylettel csak direkt saját ügyei kérdésében tárgyalhat, a Wesselényi egylet kérését nem teljesítheti.

A közmivelődési egyesület föl hívja Igazgató-Tanácsunkat, hogy a pusztakamarási ref. iskola számára biztosított segély-kölcsönt ez év végéig használja föl, mert ellenkező esetben a segélyt más célra fordítja. Az egyesületnek megíratik, hogy pusztakamarási egyházközségünk templom-renovációja most végződött be, az egyházközségi iskolázás, ideiglenes helységben, immár ez őszön folyamatba indult, s az iskola fölépítése a jövő évben meg fog történni, mihez képest kérjük az egyletet, hogy várja be a jelzett időpontot.

(Vége következik.)

É—n.

Az egyházmegyéből.

I.

A marosi egyházmegyéből.

A maros-vásárhelyi fiókkör papi értekezleti gyűlését november 6-ikán, N.-Ernyében tartotta meg Vas Tamás elnöke alatt kapcsolatosan a reformáció emlékünnepével. A tagok szép számban való megjelenése már előre jelezte a nap fontosságát és azt az érdeklődést, mely oly élénkké tette a gyűlést. A tíz órakor megkondult, s templomba hívó harangok hangjának elzúgása után, isten-tiszteletre mentünk. Megzendült az orgona, megzendült az ének, s az áhitatosság istenhez emelt. Imát és «A reformáció gyümölcsei» főtételre alapított szép beszédet Molnár Albert, m.-vásárhelyi lelk. tartott.

N.-Ernye oly kiváló helyisége volt értekezésünknek, a mely mintegy hiva-hívott oda a reformáció megünneplésére. Ugyanis, Ernyében nagy számu katolikus van külön templommal és pappal. A mi papi értekezletünkre, melyet «kálvinista búcsu»-nak kereszteltek el, sokat oda vonzott az érdekeltség a világiak közül is.

Vas Tamás, gyűlési elnök, midőn tudtára adta a templomban a népnek az értekező célját és meleg szavakkal hívta meg az érdeklődőket az értekezőre, már előre láttuk, hogy kenetes szavai nem hangzanak el eredménytelenül. Az iskolaházban lefolyt értekező oly népes volt, hogy nem tudtunk eleget örvideni rajta.

A múlt ülés jegyzőkönyvének felolvasása után, elnök a gyűlést megnyitó beszédében a Zvingli életét és jellemét rajzoló vonásokban találó képet mutatott fel a nagy reformátorról.

De ne feledjünk semmit ki abból, a mi említeni való. Azok az édes meglepetést keltő jelenségek, melyekkel Ernyében találkoztunk, feledhetlen emléküvé tették nekünk azt a napot. Láttuk ott a vallásos élet virágzását, a mi első sorban a pap érdeme, de láttunk ott olyat is, a mit más helyen ritkán tudunk látni, láttuk azt, hogy itt a papné is pap. Az isten-tiszteleten mindenkit elragadott az a két hangra alkalmazott dalárda-szerű éneklés, melyet a tiszteletes asszony vezetett, a tiszteletes urat is az énekesek közé sorozva be. A tiszteletes asszony által alakított eme népdalárda az isten-tisztelet folyamán kétszer szólalt meg, kétszer gyönyörködtetett. Köszönet érte mind a kétszer!

Az értekezőtlen gyakorlati thémáról olvasott föl Fábian Miklós, lőrincfalvi pap, egy különös esetet adva elő. Ugyanis, egy hallgatója oláh községbe ment szolgálatba és haza jövén, kis gyermekét megkereszteltette vele. Később azonban megtudta, hogy azt a gyermeket már az előtt, a hol szolgálatban volt, az oláh pappal megkereszteltette volt. S minthogy az oláh pap a keresztelési aktust anyakönyvezés végett át nem írta, hanem hihetőleg anyakönyvbe vezette, ő is, már t. i. a lőrincfalvi ref. pap hasonlóképpen anyakönyvre vette az aktust. No, már most melyik az igazi? Az így anabaptistává tett gyermeknek most már hol van a valódi keresztlevele? Az oláh oapnál, vagy a ref. papnál? Hozzá járul ehhez még egy másik eset. A szóban forgó szülők a szolgálatból haza kerülnek Lőrincfalvára, s ott született gyermeküket a ref. pap nem keresztelte meg, a mig nem igazolják, hogy vajjon nincsen-e más pappal megkereszteltetve? Felolvasó kérdésbe teszi, hogy helyesen cselekedett-e? Igen is helyesen. Mert már egyszer az az illető megcsalta. Különben, erre nézve e sorok írója azt mondja, hogy bába nélkül csak kivételes esetekben ke

reszteljen a pap, mert a bába mindig a gyermek személyi azonosságát bizonyítja. S ha bába nélkül keresztel, rá nehezuil a felelősség. Kereszteltem én öt éves gyermeket is már, de a bába akkor is ott volt. S nem játszhattak ki. Erre figyeljen minden kolléga és nem fordul elő egyiknél is a Fábíán esete.

Elméleti felolvasást Kali József tartott: «Dualizmus a természeti vallásban» címmel. A jónak és rossznak egymással való küzdelmét tárgyalva. Érdekes felolvasásának bevezését a jövő gyűlésre ígérte. Kíváncsian várjuk, mert hisszük, hogy az csak szellemi élvezetünknek lesz folytatása.

Felolvastak még Tóth László és Gönci János.

Legyen elég annyi, hogy az értekezlet a felolvasók mindenikének köszönetet mondott.

Ha isten-tisztelettel vannak összekötve az ily értekezletek, mindig nagyobb nyomokat hagynak maguk után. Ezt bizonyítja a tapasztalat. Nálunk ez van bevéve általános rendszabályul. Aztán meg az is óhajtandó, hogy az ily értekezletek, mint a régi párciálisok, a fiókkörök egyházaiban szerint, de mindenikben megtartassanak. Mert ez hatás tekintetében elvitázhatatlanul előnyös. Ha benyomásokat nyerünk, hagyunk is.

A jövő, tavaszi gyűlés helyéül Somosd jelöltet ki. Mikor is egyházi beszédet Gönci János, értekezéseket Kertész Mózes és Kali József fognak tartani.

r. l.

II.

A küüllői egyházmegye marosmenti köre papi értekezletet tartott nov. 9-én, M.-Déllön. Itt vette kezdetét először, hogy értekezleti gyűlésünk isten-tisztelettel nyitott meg. Szónok volt Tokaji János, m.-bogáti paptársunk, ki azon feladatnak, hogy egy könnyen érthető, népszerű beszédet adjon elő, derekasan megfelelt. Alapigéül vevén Lukács evangélista 18. r. 8. versét, melyből kiindulva, azt fejtegette: milyen hitet kíván tőlünk a Jézus. Az igen szép számmal egybegyűlt templomi közönség látható érdekeltséggel és nagy figyelemmel hallgatta végig a csinos beszédet.

Templomozás után, a papi házhoz tértünk vissza, hol is Székely Sándor besenyői lelkész-társunk, mint köri elnök, felolvasta elnöki megnyitóját, melyben feladatunk mivoltáról, és működésünk irányáról elmélkedett. Ezután Nagy Domokos tartott felolvasást, a papság jelenlegi helyzetét ecsetelvén. Ennek beveződése után, Tokaji János olvasta: «Női jellemképek az evangéliumban» című igen érdekes munkáját, mely mindvégig lekötötte a tagok figyelmét és lelkesen megéljeneztek; egyszersmind a központi papi értekezletre is bemutatni véleményeztetett. Végül, a jövő gyűlés tartását B.-Besenyőbe, idejét az elnök belátására határozván, Kakasi Márton h. jegyző a jegyzőkönyvet befejezte.

Ezután Szabó Ferenc, helybeli lelkész, mint házi gazda, vendégszerető asztalához hívott, hol a családiás körben, a szivességnak minden látható jeleivel találkoztunk.

Távazásunk alkalmával mindnyájan elmondhattuk, s el is mondtuk: hogy az ily lelki gyönyörűséggel bővölködő összejövetelek busásan kárpótolják ama kevés áldozatot, mit fáradságban és időben szentelünk a köri papi értekezletekre.

—gy. —s.

Különfélék.

== «Tisztelendő.» Ugy látszik, ez a református püspökök hivatalos címe. Így címezték Szász Károly, dunamel-

leki püspök aát. midőn meghívták a főrendiházba. Őszintén megvalljuk, hogy mi minden címet az illető egyén arra-valóságában keressük és találjuk meg és előttünk az excellenciás titulus éppen oly kevés, ha nincs megfelelő belső tartalom, mint a mily sok, sőt imponáló a tekintetes, vagy nemzetes, ha meghajolni kényszerít a lelki, a szellemi súly. Előttünk semmi cím sem oly szép, mint a «tiszteletes», ez az igazi kálvinista papi címezés; és ha per abusum püspökeinket «főtiszteletű» urnak szólítottuk, hát, e helyett mért használni a «tiszteendő», mely nem felel meg hagyományainknak, és azt hisszük, hogy grammatikailag éppen rosz. Azt hisszük különben, hogy ezért sem fordul fel a világ. Szász Károly még akkor is Szász Károly lesz, mikor a «tiszteletes», «főtiszteletű» és «tiszteendő» címek rég lomtárba kerültek a Szapáry-miniszteriummal együtt.

== A tiszántúli egyházkerület, folyó hó 18-án megtartotta rendkívüli közgyűlését, melynek tárgyát a néh. Révész Bálint felett tartandó emlékbeszéd meghallgatása és a püspök-választás feletti intézkedés képezte. Tóth Sámuel, theol. tanár és egyházker. főjegyző igen terjedelmes és a megboldogultnak életét, jellemét felölelő emlékbeszédet tartott, melynek kinyomatását is elhatározták; valamint azt is, hogy Révész Bálint emlékezete jegyzőkönyvileg megörökíttessék és sirja, közadakozás útján, díszes emlékkövel jelöltessék meg. Végre, elhatározták, hogy a püspök-választásra vonatkozó szavazatok jan. 10-ig adandók be.

== Főbb sorainkkal kapcsolatosan megemlítjük, hogy a debreceni «Prot. Lap» már fel is vetette a kérdést: ki legyen a tiszántúli egyházkerület püspöke? Azt mondja, hogy ez zászló-bontás és a maga részéről három egyént megnevez, kik mindnyájan méltók ez illusztris állásra. Kiss Áron, szatmári esperes és jelenleg helyettes püspök; Szabó János, békés-bánati esperes és Tóth Sámuel, theol. tanár és egyházkerületi főjegyző. Maga a lap kiválóképpen a két utolsó nevet írja zászlójára, miután Kiss Áron, kiról különben tisztelettel és melegen emlékszik meg, 1815-ben születvén, már átlépte az ó-szövetségi egyik árkot és közel van a másikkhoz. Mi is a lehető legnagyobb érdeklődéssel várjuk a választás eredményét, hogy őszinte szeretettel üdvözölhessük a legméltóbbat annak a férfinak örökében, kire kegyelettel fogunk emlékezni egész életünkben.

== Segédlelkészi kinevezés. Főtiszteletű püspök aa. a kóbori ev. ref. egyházközségbe s.-lelkész-tanítónak Szász Károly, szép tehetségű papjelölt atyánkfíat nevezte ki. Hordozza az úr igáját nagy lelki gyönyörűséggel és mindeneknek épülésére.

== Hozzánk is beküldetett a «Protestáns új képes Naptár», melyet legifj. Szász Károly szerkesztett, és ára 50 kr. Igen gazdag szépirodalmi és vallás-erkölcsi tartalommal jelent meg és ránk nézve annál érdekesebb, mert egyházkerületünk életéből hoz egy éppen oly melegen, mint igazán megirt cikket és hozza br. Bánffy Dezső, egyházk. főgondnokunk jól talált arcképét. Ajánljuk olvasóink figyelmébe.

== Hálás köszönet. Méltóságos Zathurecky Gyula, nagybirtokos és egyházmegyei gondnok úr, papolci ev. ref. egyházközségünk kepe-törlesztő alapja javára, közelebbről 55 o. é. forintot kegyeskedett adományozni, mely nagylelkű adományért, a nyilvánosság terén is, fogadja egyházközségem nevében hálás köszönetemet. Papolc, 1891. nov. 20. Veres Károly, ev. ref. lelkész.

== A kovásznai ev. ref. egyház arany-könyve. A kovásznai ref. egyház arany-könyve ismét szaporodott egy arany-lappal. Nevezetesen, Vajna Károly, egyszerű székely hitsorsosunk azon nagyszerű, mondhatni, fejedelmi ajándékon kívül, melyet most egy éve egyházunk kepeváltási alapjára tényleg átadni, szíves volt és a mely ajándék cirka 30,000 ft. értéket képvisel, ujabban, 1891. október 30-án kir. közjegyző előtt kelt «visszavonhatlan végrendeletében» a kovásznai ev. ref. egyházat «általános örökösévé» tette és így «bárhon feltalálható összes ingó és ingatlan javait, azokat is, melyeket ezután fog szerezni» egyházunk kepeváltási alapjára hagyta. Ez újabb adomány magában is nagyszerű,

mert több ezer forint értéket képvisel. Midőn ez örvendetes és istennek tetsző cselekedetet köztudomásra hozom, kérem az istent, hogy ezen mi nagylelkű patronusunkat, ki, mint a Méltóságos Igazgató-Tanács oly szépen és igazán írta, «ezen nagyszerű ténye által az egyházakat alapító, dicső emlékü ősök fénylő sorába emeltetett», tartsa és áldja meg. Találja meg jutalmát érte istennél és abban a boldogító öntudatban, hogy szegény hitsorsosai vállairól a nagy terhet levette, és egy nagy evangéliumi egyházat örökre erőssé tett.» Szőts Gerő, ref. lelkész.

— **Hálás köszönet.** A folyó év nyarán a száraz villám templomunkban és tornyunkban tetemes kárt okozott. A helyreállítási költséget, 83 frt. 80 krajcárt, bár nem lett volna fizetésre kötelezhető, az Első Magyar Általános teljesen kiíratte. Ezen nemes cselekedetért hálás köszönetet mondok a nyilvánosság színe előtt. A preszbiterium megbízásából, Mákó, nov. 11. 1892. Valler József, ref. lelkész.

— **Hálás köszönet.** Méltóságos báró Horváth Ödön úr, követve dicső elődeinek, a br. Keményeknek, Incédieknek, Horváthoknak hazafiság- s vallásos buzgóság jelezte útját: nemzeti misziót teljesítő alvinci ev. ref. egyházközségünk temploma kőkerítésének restaurálására 100 o. é. frtot ajándékozott. A szeretetnek istene, kinek dicsőségére áldozott, tartsa meg őt egyházunknak s családjának sokáig. Továbbá, özv. lozsádi Zudor Jánosné, szül. Jabloncai Klára, a kegyes alapítványai által nevét halhatatlanná tett Jabloncay húga, felejtethetetlen jó fia, néhai topánfalvi főszolgabíró, lozsádi Zudor Akos «áldott emlékére» egyházközségünknek egy 60 frt. értékű díszes urasztali takarót ajándékozott. A támaszát vesztett, mélyen megsomorodott öreg édes anyát, ki naponkint sohajta Jákóbbal: «Sirva megyek az én fiamhoz a koporsóba», «az isten, a ki ad örök vigasztalást, vigasztalja meg!» (II. Thess. 2, 16.) Az alvinci műkedvelő-társulat, mely itt az oláhság oceánján hazafias, közmívelődési misziót teljesít s mely a mulatást a joltevással oly

szépen tudja egyesíteni: egyházközségünk repedt harangja újraöntésére 13 frt. 90 krt ajándékozott. Kedves kötelességemnek tartom, egyházközségem fentebb említett joltevőinek, kegyes adományaiért úgy a magam, mint egyházmegye nevében, a nyilvánosság előtt is, hálás köszönetet mondani. A kegyelem atyja tegye őket gazdaggá bő kincseivel annak a boldogító öntudatnak, mely a nemes tettek istentől megígért bizonyos jutalma. Alvinc, 1881. november 14. Benedek Károly ref. lelkész.

— **Nyilvános számadás és köszönet.** Alvinci ev. ref. egyházközségünk, a vidéki és helybeli közönség meleg pártolása mellett, elhasadt harangja újraöntésére minden tekintetben fényesen sikerült táncmulatságot rendezett. Felülfizetni kegyeskedtek: Ngys. Balogh Vilmos, miniszteri tanácsos neje, 1 frtot, dr. Mohai Sándorné 50 krt, Nagy András 1 frtot, Munkácsy Zsigmond 2 frtot, Pálffy János 1 frtot, Péterfy Árpád 50 krt, Nagy Sándor 20 krt, Benedek Károly 2 frtot, özv. Gondol Dánielné 1 frtot, Balogh Józsefné 50 krt, Korody Gábor 50 krt, Jánosi János 50 krt, Biró Szilárd 50 krt, Fischer Márton 50 krt, Rosman János 50 krt, Nuszbaum József 50 krt, Marhás Sándor 50 krt, Lacka Sándor 2 frtot, Batta Bertalan 1 frt. 50 krt, Sükösd Gerő 50 krt, Reizenberger N. 50 krt, Frigyes Iános 50 krt, Blum N. 50 krt, Kocán Dezső 50 krt, Kolin főhadnagy 1 frtot, Kommandó kapitány 1 frtot, Hanesz Zsuzsa 20 krt, Polik Oszkár 10 krt, Úrmösy Ferenc 50 krt, Kendeffy Lajos 50 krt, Verkoczy Károly 50 krt. Jokszman Nándor 50 krt, Glück Mór 50 krt, Glück Sámuel 50 krt, Hirsch Márton 50 krt, Szőcs Imre 50 krt, Nuszbaum Ignác 50 krt, özv. Antal Jánosné 50 krt, özv. Butyka Dánielné 50 krt, Abraham Jakab 50 krt, Szőcs Károly 1 frt. 50 krt, Frics Frigyes 50 krt, ifj. Kovács Károly 50 krt. Binder Margit, Szőcs Ottilia és Istvánffy Anna öngnagságaik virágárlásból: 14 frt. 47 krt. Felülfizetésekből és virágárlásból bejött: 42 frt. 47 kr. Összes bevétel volt: 137 frt. 47 kr., összes kiadás: 45 frt. 43 kr. Maradt tiszta jövedelem: 92 frt. 4 kr. A fentebbi célra később befolyt kegyes adományokat más alkalommal fogom nyugtázni. Fogadják a nemes szívű felülfizetők úgy a magam, mint egyházközségem hálás köszönetét. A minden áldások nagy istene, a ki «a jó kedvű adakozót szereti», áldja meg mindnyájukat! Alvinc, 1891. augusztus 28. Benedek Károly, ref. lelkész.

HIVATALOS RÉSZ

2669—1891.

KÖRLEVÉL

Valamennyi erd. ev. ref. kollegium m. tt. Elöljáróságának.

A december havi javító és pótló érettségi vizsgálatok az erd. ev. ref. kollegiumok részéről, a kolozsvári kollegiumban f. évi december 17-kén, Schilling Rudolf, kollegiumi gondnok elnöklete alatt fognak megtartatni. A miről a kollegiumok m. tt. elöljáróságai és az érdekelt tanuló lfjuság ezennel hivatalosan értesítettek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvár, 1891. november 15-én tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi-előadó.

Dr. Kolozsvári Sándor,
elnök-helyettes.

3008—1891.

FELHÍVÁS,

azon hiveinkhez, kik a Kolozsvár felállítandó theol.-akadémia alapra kiadott alapító-levelet vissza nem juttatták.

A folyó évben tartott egyházkerületi közgyűlés, 54 jknyvi szám alatt kelt határozatával, a Kolozsvár felállítandó theol.-akadémia-alapra adományok aláírása és gyűjtése végett kibocsátott alapító levelek beküldésének határidejét f. év végére tűzvén ki, a kitűzött cél támogatását melegen ajánlotta buzgó hiveink becses figyelmébe.

Felkérjük egyházkerületünk mindazon bizalom-teljesen megtalált tagjait, kik az alapító leveleket még nem küldötték vissza, hogy sziveskedjenek úgy a kegyes alapítványtétel elvállalásával aláírott, mint az aláíratlan íveket f. évi december 31-ig Igazgató-Tanácsunkhoz juttatni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsának Kolozsvár, 1891. nov. 21-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
egyházkerületi főgondnok.

Bodor Antal,
titkár.

1361—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a kolozs-kalotai egyházmegyébe bekelezett györgyfalvi II-od osztályu egyházközség papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: lakás, gazdasági épületekkel, a hivektől május és október hónapokban felerészben fizetendő 630 frt. készpénz. 9 h. 949 □ öl kan. porció haszonélvezete. Az

összes fizetés pénzértéke 681 frt. 16 kr. A papi földek munkáltatását a pap saját költségén végezteti.

A megválasztandó lelkész megválasztása után azonnal, bekelezés címen, 2 frtot, régi özv. árvai betét címen 10 frtot fizet. Továbbá köteles, első évi fizetésének felerészét az egyházmegyei újabb özv. árvai alapba befizetni.

Pályázati határnap folyó évi dec. hó 30. Folyamodványok nt. Deési Gyula esperes aához küldendő, Gyaluba.

Kolozsvár, 1891. nov. 23.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök

1344—1891.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágy-szolnoki egyházmegyébe bekelezett sz.-somlyói egyház s e g d l e k s z i és esperesi irodavezetői állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: 1. Egy bútorozott szoba (ágynemű nélkül.) 2. Készpénz 255 frt. 35 kr. 3. Az esperes asztalánál teljes ellátás. 4. Palástdíj, mely évi 100 frtra tehető.

A rendes segédlelkési tisztén kívül, kötelessége, a községi elemi- és a róm. kath. algimnáziumba járó növendékeknek a vallást heti 9 órán tanítani.

Az állomás azonnal elfoglalandó. Pályázati határnap december 10. Folyamodványok hozzám nyujtandók be.

Kolozsvár, 1891. nov. 23.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1778—1891.

HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Kis-Solymosi lakós, Horváth Sándor, nejét, Molnár Ágnest, ki őt három évvel ezelőtt hűtlenül elhagyta és azóta sem tartózkodási helye, sem életben léte felől tudomása nincs: ezennel hirdetményesen idézti válóperbe, mától számitandó hat hónap alatt, azon figyelmeztetéssel, hogy akár megjelenik, akár nem, idéztető válóperét az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye házassági törvényszékén megkezdí és le fogja járattni.

Az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye esperesi hivatalától, Kecsetben, 1891. november hó 15-én.

Menyhárt András,
ev. ref. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.